

प्रमुख व्यवस्थापक
विद्यासागर रञ्जित
फोन: ४२५ ८९५५

व्यवस्थापकहरू
चिनीकाजी महर्जन
फोन: ४२५ ३१८२
ज्ञानेन्द्र महर्जन
फोन: ४२७ ६९०८

सह-व्यवस्थापक
धुवरत्न स्थापित

सम्पादक
भिक्षुणी वीर्यवती
फोन: ४२५ ९४६६

प्रधान सम्पादक
भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार
भिक्षुणी धम्मवती
फोन: ४२५ ९४६६

कार्यालय
धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
धर्मकीर्ति विहार
श्रीघ: नघ:टोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२
काठमाडौं
फोन: ४२५ ९४६६

बुद्ध सम्बत् २५५५
नेपाल सम्बत् १९३९
इस्वी सम्बत् २०१९
विक्रम सम्बत् २०६८

विशेष सदस्य	रु. १०००/-
वाषिक	रु. १००/-
यस अङ्को	रु. १०/-

धर्मकीर्ति
(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI
A Buddhist Monthly

2555th Baisakh Full Moon Day

17th MAY 2011

वर्ष- २९

अङ्क- १

बैशाख पूर्णिमा

ज्येष्ठ २०६८

मैले सबैलाई जितीसकें, मैले सबै जानीसकें, मेरो चित्त
कहिं कतैपनि अल्भिएको छैन, सर्वत्यागी भइसकें ।
तृष्णा क्षय गरिसकें, विमुक्त भइसकें, स्वयं
ज्ञानबोध गरेको हुँ, मैले कसलाई गुरु भजुं ?

शरीरलाई वशमा राख्न सक्नु राम्रो हो, वचनलाई
वशमा राख्न सक्नु राम्रो हो, सबै इन्द्रियलाई वशमा
राख्न सक्नु राम्रो हो । सबै इन्द्रियलाई वशमा राख्न
सक्ने भिक्षु सबै दुःखबाट मुक्त हुनेछ ।

दिउँसो सूर्य चम्किरहेको हुन्छ, वेलुका चन्द्रमा
चम्किरहेको हुन्छ, कवच धारण गरिसकेपछि क्षत्रिय
व्यक्तिको चमक वढ्छ, त्यसरी नै ध्यानी ब्राह्मणको
पनि चमक वढ्दै जान्छ । बुद्ध रात दिन सधैं चम्कि
रहनु हुन्छ ।

■ सम्पादकीय ■

चार प्रकारका व्यक्तिहरू

भगवान् बुद्ध भन्नुहुन्छ— संसारमा चार प्रकारका मानिसहरू छन्—

- (१) **नेव अत्तहिताय पटिपन्नो नो परहिताय**
आफ्नो पनि अरूको पनि हित हुने काम नगर्ने ।
- (२) **परहिताय पटिपन्नो नो अत्तहिताय**
अरूको हित हुने काम गर्ने तर आफ्नो हितको वास्ता नराख्ने ।
- (३) **अत्त हिताय पटिपन्नो नो परहिताय**
आफ्नो मात्र हित हुने काम गर्ने तर अरूको हित हुने काम नगर्ने ।
- (४) **अत्तहिताय पटिपन्नो परहिताय च**
आफ्नो पनि अरूको पनि हित हुने काम गर्ने ।

यी माथि उल्लेखित ४ प्रकारका व्यक्तिहरू मध्ये ४ नं को गुण भएको व्यक्तिलाई उत्तम व्यक्ति भन्न सकिन्छ । संसारमा आफू ठीक बन्न, नसकेसम्म, तालिम प्राप्त व्यक्ति हुन नसके सम्म बलियो नभएसम्म अरूको भलो र सेवा गर्न असम्भव छ । सर्वप्रथम आफ्नो उपकार र भलो सोच्नु भनेको स्वार्थी बन्ने भनेको अवश्य पनि होइन । आफ्नो आध्यात्मिक र भौतिक अवस्था ठीक भएपछि मात्र अरूको हित र भलो हुने काम गर्न सम्भव हुन्छ । त्यसैले भगवान् बुद्धले भन्नुभएको छ—

“अत्तदत्थं परत्थेन बहुनापि न हापये,
अत्तदत्थमभिञ्जाय सदत्थ पसुतोसिया”

अर्थात्— अरूको भलो गर्नको लागि आफूलाई प्राप्त हुने लाभ र हीतलाई हानी गर्नु हुँदैन । आफ्नो लाभ हुने बुझेर सद्धर्ममा लाग्नु पर्दछ । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने सबभन्दा पहिला आफू ठीक अवस्थामा उभिन सक्ने बन्नु पर्दछ, तालिम प्राप्त व्यक्ति हुनु पर्दछ र असल व्यक्ति बन्न सक्नुपर्दछ । पाली साहित्यमा यसरी उल्लेख गरिएको पाइन्छ—

- (१) **बुद्धो सो भगवा बोधाय धम्म देसेति**
पहिला, आफू बोध भएपछि भगवान् बुद्धले अरूलाई बोध हुने धर्म उपदेश दिनुभएको थियो ।

- (२) **तिण्णो सो भगवा तारणाय धम्मं देसेति**
आफू दुःखाट मुक्त हुनु भएपछि मात्र भगवान् बुद्धले अरूलाई पनि दुःखाट मुक्त हुने शिक्षा बताउनु भएको थियो ।

- (३) **दन्तोसो भगवा दमनाय धम्मं देसेति ।**
पहिले आफूलाई दमन र संयमित पारि सक्नु भएपछि मात्र भगवान् बुद्धले अरूलाई दमन र संयमित बन्ने शिक्षा बताउनु भएको थियो ।

- (४) **सन्तो सो भगवा समताय धम्मं देसेति**
पहिले आफू शान्त बनिसक्नु भएपछि मात्र भगवान् बुद्धले अरूलाई शान्त हुनुपर्छ भनी धर्म उपदेश दिनु भएको थियो ।

- (५) **परिनिब्बुतो सो भगवा परिनिब्बाणाय धम्मं देसेति ।**
पहिले आफू दुःखाट मुक्त हुनुभई निर्वाण ज्ञान प्राप्त गरिसक्नु भएपछि मात्र भगवान् बुद्धले अरूलाई पनि दुःखाट मुक्त हुने धर्म उपदेश बताउनु भएको थियो ।

अर्को शब्दमा भन्ने हो भने चार प्रकारका बादलहरू जस्तै संसारका मानिसहरू पनि ४ प्रकारका नै छन्—

- (१) **मेघ (बादल) गर्जिन्छ, तर पानी पर्दैन ।**
अर्थ— (कुरा बढि काम कारवाही सून्य)
- (२) **बादल गर्जिन्दैन, तर पानी पर्छ ।**
अर्थ— काम गर्ने तर कुरा नगर्ने ।
- (३) **बादल पनि गर्जिन्दैन, पानी पनि पर्दैन ।**
अर्थ— कुरा पनि नगर्ने, काम पनि नगर्ने ।
- (४) **बादल गर्जिन्छ पानी पनि पर्छ ।**
अर्थ— कुरा जसरी गर्छ काम पनि त्यसरी नै हुन्छ ।
अर्थात्— जसरी धर्म कथा भनिन्छ, त्यसरी नै आचरण र बानी व्यवहारलाई प्रयोग पनि गरिन्छ । भगवान् बुद्धले ४ नं को असल मानिस बन्ने शिक्षा दिनु भएको छ । जहाँ यस्ता व्यक्तिहरू विद्यमान रहन्छ, त्यहाँ उन्नति, अभिवृद्धि, शान्ति र विकासको सम्भावना बढि हुन्छ ।

■ विषय सूचि ■

क्र.सं.	विषय	लेखक	पेज नम्बर
१.	बुद्ध-वचन	-	१
२.	सम्पादकीय- चार प्रकारका व्यक्तिहरू	-	२
३.	विपश्यना शिविर र आत्मदर्शन	- सत्यनारायण गोयन्का, अनु. विश्व शाक्य	५
४.	लुम्बिनीवासीको खुसी र गुनासो	- भिक्षु अश्वघोष	८
५.	अकित्ति जातक	- वीर्यवती गुरुमां	९
६.	ल्याय्म्हःम्ह भिक्षु	- अमृतमान शाक्य	१०
७.	ध्यानकुटी मैत्री वाल आश्रमलाई सहयोग	-	१०
८.	धम्मपद-२३९	- प्राज्ञ रीना तुलाधर (बनिया)	११
९.	बौद्ध विश्वास-४	- के.श्री धम्मानन्द, अनु. प्रकाश बज्राचार्य	१२
१०.	आमाबाबुका कर्तव्यहरू-४	- नारद महास्थविर, अनु. रीना बानिया	१३
११.	श्रमण नारद-४	- श्रीयुत नाथुराम प्रेमी, अनु. प्रकाश बज्राचार्य	१५
१२.	शिष्यत्व भाव भएमा सद्गुरु जताततै भेटिन्छन्	- नरेन्द्रनाथ भट्टराई	१६
१३.	बुद्ध दर्शनभित्र न्याय युद्धको स्थान	- चन्द्रबहादुर गुरुङ्ग	१७
१४.	शान्ति व विकास	- विद्याबहादुर बज्राचार्य	१८
१५.	विश्वशान्तिको तिर्थस्थल र दिवस	- ध्रुव के.सी.	१९
१६.	धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना	-	२०
१७.	प्रणिधि पूर्ण महाविहारको केही जानकारी	- सुभद्रा स्थापित	२०
१८.	रामग्राम बुद्धको अस्तुले बढायो महिमा	- हरि शर्मा	२१
१९.	नेपाल-म्यान्मारको अविस्मरणीय ऐतिहासिक ...	- डा. चन्द्रेश रत्न तुलाधर	२२
२०.	धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू	-	२३
२१.	संसारको भयावह अवस्थाको मूल कारण लोभ	- शिशिल चित्रकार	२४
२२.	कर्मफल	- धम्मवती गुरुमां	२५
२३.	पूण्य भूमि लुम्बिनी	- प्रेमलक्ष्मी तुलाधर	२६
२४.	How Do We Face Problems ?	- K. Sri Dhammananda	२८
२५.	Evil and Good Fame in Programme	- Prof. Suwarna Sakya	२९
२६.	Vesak Day (Buddha Jayanti)	- Most Ven. Vajiragnana	३०
२७.	Lumbini Today	- Arjun Pradhan and Amrit Sthapit	३१
२८.	The Right View of Compassion in Daily Life	- Bhikkhu Dhammapiyo	३४
२९.	Kisagotami	-	३७
३०.	धर्मकीर्ति विहार-गतिविधि	-	३९
३१.	धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी आर्थिक प्रतिवेदन	-	४२
३२.	धर्मप्रचार समाचार	-	४५
३३.	आफ्नो भन्ने केही छैन	- अ. शान्तिवती	४८
३४.	आचार भ्रष्ट हुँदैन जहाँ	- डा. गणेश माली	४८

Got wings, Will fly!

Add wings to your motorcycling experience. Be it any motorcycle, Honda's world class technology and highest quality standards give you unbelievable riding pleasure.

Feel like you can just take off... Fly! **THE WINGS OF CHANGE.**

v-chitra/Honda Shine/2010

gogogo
the quality

SYAKAR COMPANY LTD.
Jyoti Bhawan, Kantipath, Kathmandu

Shine
DEFINING THE DOCTRINE

विपश्यना शिविर र आत्मदर्शन

📖 सत्यनारायण गोयन्का
अनुवादक- विश्व शाक्य

चौथो दिन

यी सबै कुराहरु अनुभूतिहरूबाट जानेपछि प्रकृतिको नियमलाई, कुदरतका कानूनलाई राम्ररी सम्झनेछौं र आफ्नो चित्तलाई पहरा लगाउनेछौं। जुन व्यक्तिले आफ्नो चित्तमा पहरा लगाउन थाल्यो त्यसले आफ्नो वाणी र शरीरमा पहरा लगाउन आवश्यक पर्दैन। यदि चित्तको चेतना सुधिएको छ भने शरीर र वाणीबाट जो कर्म हुनेछ, त्यो कल्याणकारी नै हुनेछ।

साधना शुरू गर्दा-गर्दै हामीले आफ्नो शरीर तथा चित्त स्कन्धको बारे केही केही सत्यताहरू अनुभूतिको आधारमा हेरेका थियौं। श्वासलाई हेर्दा- हेर्दा पनि चित्तको स्वभाव अलिकति भएपनि थाहापाउन थालिएको थियो। अब कायालाई हेर्दा-हेर्दै, कायाको सम्बेदनालाई हेर्दा-हेर्दै चित्त र चित्तवृत्तिहरूको कुरा अरू-बढी थाहापाउन थालिने छ। यो थाहा पाउन थालिनेछ कि यो मन अर्थात् चित्त के हो? यसको चेतना के हो? कसरी काम गर्छ?

चित्तको चेतनाका चारवटा मोटा-मोटा स्तम्भ र चारवटा मोटा-मोटा हिस्सा छन्। उसबेलाको भाषामा चित्तको पहिलो खण्डलाई विज्ञान, दोस्रोलाई संज्ञा, तेस्रोलाई वेदना र चौथोलाई संस्कार भनिन्थ्यो।

उस बेला विज्ञानको अर्थ थियो केवल जान्नु। अंग्रेजीमा अनुवाद गर्ने हो भने यसलाई 'कॉन्शसनेस' (Consciousness) भन्न सकिन्छ। यो जो आँखा, नाक, कान, जिब्रो, छाला छ यी इन्द्रियहरू आफू स्वयंमा बिलकूल निर्जीव छन्। जबसम्म चेतनाको यो विज्ञानखण्ड यिनीहरूका साथ काम गर्दैन तबसम्म यिनीहरू काम गर्न सक्तैनन्। यिनीहरूसँग विज्ञान खण्ड जोडिने वित्तिकै कुनै वस्तु, पदार्थ, रस, गन्ध र शब्द आदिको ज्ञान हुन्छ। बस, केवल जानकारी हुने हुन्छ। जानकारी हुने वित्तिकै चेतनाको दोस्रो खण्ड संज्ञा उत्पन्न हुन्छ, जसको काम थाहापाउनु हो। चिनिनु हो। यो थाहा पाउने काम आजसम्मको अनुभवको आधारमा र सम्झनाको आधारमा हुन्छ। थाहापाउन सकियो भने वा चिन्न सकियो भने मूल्याङ्कन हुन्छ। शब्द सुन्यो भने थाहापाएर मूल्याङ्कन हुनासाथ चेतनाको तेस्रो खण्ड उत्पन्न हुन्छ जसलाई वेदना भनिन्छ। वेदना अर्थात् सम्बेदना-सुखद

पनि हुन सक्छ दुःखद पनि। जति खेर दुःखद वा सुखद सम्बेदना हुन्छ तुरुन्त त्यसप्रति प्रतिक्रिया हुन्छ जसलाई संस्कार भनियो। यो चेतनाको चौथो खण्ड हो।

सुख सम्बेदना भयो, मज्जा लाग्यो। त्यसप्रति राग उत्पन्न भयो। दुःखद सम्बेदना भयो, बेमज्जा लाग्यो (अप्रिय लाग्यो) त्यसप्रति द्वेष उत्पन्न भयो। आँखा, नाक, कान, जिब्रो, छाला तथा मन यी जुन हाम्रा छवटा इन्द्रियहरू छन् यिनीहरूमा सम्बन्धित विषयको स्पर्श हुने वित्तिकै शीघ्र गतिले थाहापाउने चिनिने, मूल्याङ्कन गर्ने सम्बेदनशील हुने तथा संस्कार बनाउने काम हुने हुन्छ। सदैव यही गरिरहन्छ- रागको संस्कार बनाइन्छ, द्वेषको संस्कार बनाइन्छ। यही आदतबाट बाहिर निस्कनु छ।

ठीक तरिकाले सम्झनु आवश्यक छ कि कर्म-संस्कार को बीज कहाँ बन्छ र कसरी बन्छ? चित्तको पहिलो भाग 'विज्ञान' जसले थाहापाउने काम गर्छ यसले कर्मको बीज बन्दैन। यस्तै प्रकार चित्तको दोस्रो भाग 'संज्ञा' जसले चिन्ने काम गर्छ यसबाट पनि बीज बन्दैन। चित्तको तेस्रो भाग 'वेदना' ले पनि बीज बन्दैन। चित्तको चौथो भाग 'संस्कार' जसले प्रतिक्रिया जनाउँछ यही नै बीज बन्दछ। आँखा, कान, जिब्रो छाला तथा मनसँग हुने कुनै पनि बाहिरी सम्पर्कको प्रभाव शरीरमा परिहाल्ने हुन्छ र प्रतिक्रिया पैदा हुन गई संस्कार बन्दछ। यो संस्कार शरीरको सम्बेदनाको आधारमा नै बन्ने गर्दछ।

जब सम्बेदनालाई हेर्न जान्ने हुनेछौं तब त्यसप्रति न राग उत्पत्ति गर्नेछौं, न द्वेष उत्पत्ति गर्नेछौं, न मोह नै पैदा गर्दछौं। केवल द्रष्टाभावले त्यसलाई हेरिरहनेछौं। सम्बेदना सुखद होस् वा दुःखद त्यो नश्वर हो, क्षणभंगुर हो। उसलाई द्रष्टा-भाव ले हेर्नु छ। एक घण्टाको साधनामा एक क्षणमात्र यस्तो अवस्था आएमा अभ्यास गर्दा गर्दा त्यही एक क्षण अनेक क्षण बन्न जाने हुन्छ। अनेक सेकेण्ड बन्न जाने हुन्छ, अनेक मिनेट बन्न जाने हुन्छ। यस्तो स्थिति पनि आएरै छोड्नेछ कि जुन बेला जे भइरहेछ त्यो थाहा पाउनेछौं र थाहा पाएर प्रतिक्रिया गर्नेछैनौं। राग पैदा गर्नेछैनौं, द्वेष पैदा गर्नेछैनौं। यसरी राग र द्वेषको कर्म बनाउने स्वभाव पल्टाखानेछ।

शिरदेखि पाउसम्म सारा शरीरमा चक्कर लगाउँदै गर्नुहोस् र अनि जहाँ जहाँ सुखद वा दुःखद जुन पनि सम्बेदना भैरहेछ त्यसलाई नभोग्नुहोस् मात्र हेर्नुहोस् । जति जति द्रष्टाभाव पुष्ट हुँदै जानेछन् उति उति पुरानो भोक्ता-भावको स्वभाव, राग-रंजित, द्वेष-दूषित र मोह विमूढित रहने स्वभाव टुक्रिँदै जानेछन् र वीतरागता, वीत-द्वेषता र वीत-मोहता दृढ हुँदै जानेछन् । प्रज्ञा पुष्ट हुनेछ जहाँ प्रज्ञा पुष्ट हुन्छ अर्थात् प्रज्ञामा स्थित हुन्छ त्यहाँ अनासक्त हुन्छ नै । जीवन-मुक्त हुन्छ नै ।

वाणी तो वश में भली, वश में भला शरीर ।
पर जो मन वश में करे, वही शूर वह वीर ॥
शील समाधि ज्ञान ही, मङ्गलका भण्डार ।
सब सुख साधनहार है, सब दुःख मेटनहार ॥
शील धरम पालन भला, निरमल भली समाधि ।
प्रज्ञा तो जाग्रत भली, दूर करे भव व्याधि ॥
शीलवानके ध्यान से, प्रज्ञा जाग्रत होय ।
अन्तर की गांठे खुलें, मानस निरमल होय ॥
शील समाधि ज्ञान की, बहे त्रिवेणी धार ।
डुबकी मारे सो तीरे, हो भव सागर पार ॥
गङ्गा, जमुना सरस्वती, शील समाधि ज्ञान ।
तीनोंका सङ्गम हुवा, प्रगटे पद निर्वाण ॥

पाँचौ दिन

आज हाम्रो साधनाको पाँच दिन पूराभयो । हामी अन्तर्मुखी भएर आफ्नै शरीर-स्कन्ध हेरिरहेछौं । चित्त स्कन्धलाई हेरिरहेछौं । यो शिरदेखि पाउसम्म जुन चक्कर लगाइरहेछौं । त्यो कुनै रूढितालाई पूरा गर्न खोजिएको होइन । आफूले आफैलाई हेर्ने, देखने अभ्यास भैरहेको छ । आफ्नो मन र शरीरको स्वभावलाई हेरिरहेछौं । हेरिरहेका छौं कि मन कति राग-रंजित छ, कति द्वेषदूषित छ अनि शरीरमा यसको के प्रभाव परिरहेछ ।

यो जुन मनुष्य-जीवनलाई दुःखी बनाउने रोग छ, त्यसलाई जानौं सम्झौं, त्यसको कारणलाई जानौं सम्झौं । जीवनमा दुःख त हुन्छ नै । कसैलाई यो कुराको दुःख हुन्छ त कसैलाई ऊ कुराको । जीवन-जगत्को यो पहिलो सत्यता हो बिना कारणले केही हुँदैन । दुःखको पछाडि केही कारण हुन्छ यो दोस्रो सत्य हो । यदि कारण हटाइदियो भने दुःख त हराइने हाल्छ । यस प्रकार दुःख दूर गर्ने एउटा तरिका

हो । यो तेस्रो तथा चौथो सत्यता हो । जीवन-जगत्का यी चार सत्यताहरू हाम्रो लागि सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण सत्यता हुन् ।

चित्तको चेतनाबारे हामीले चर्चा गर्नु कि त्यसको एक खण्ड विज्ञानले थाहा पाउने काम गर्छ । दोस्रो खण्ड संज्ञाले थाहा पाएको चीज, वस्तु या शब्द चिन्ने काम गर्दछ । तेस्रो खण्ड वेदनाले सम्बेदनशील हुने काम गर्दछ र चौथो खण्ड संस्कारले प्रतिक्रिया व्यक्त गर्ने काम गर्दछ । अनुभूतिहरूको आधारमा यी सारा प्रतिक्रियाहरूलाई जान्नु छ । जबसम्म बाँचिरहेछौं, तबसम्म सारा शरीर स्कन्धमा कहीं न कहीं, कुनै न कुनै कारणले केही न केही सम्बेदना भैरहेकै हुन्छ । इन्द्रियहरूको द्वारमा बाहिरका केही विषयवस्तुहरू ठक्कर खाए भने सम्बेदना हुन्छ । भित्र मन र शरीरको ठक्करले सम्बेदना हुन्छ । अन्तर्मनको गहिराइमा यी सम्बेदनाहरूको कारणले पैदा हुने राग-द्वेषका प्रतिक्रियालाई यदि हामीले जानेनौं या त्यसलाई दर्शन गर्न सकेनौं भने त्यसलाई हामीले पर हटाउन नै कसरी सकिएला ?

यो स्पष्ट छ कि जीवन जगत्मा दुःख छ । यस सत्यलाई स्वीकार गर्नु छ तर स्वीकार गरेर मात्र हुँदैन । यस सत्यताको दर्शन गर्नु छ । जब हामी सत्यताको दर्शन गर्छौं तब यो सत्यता आर्यसत्य बन्दछ । जबसम्म दुःख भोगिरहेछौं हामी दुःखको सम्बर्धन नै गरिरहेका हुन्छौं, दुःख वृद्धि नै गरिरहेका हुन्छौं । जब दुःखको दर्शन गर्न थाल्छौं तब दुःख हट्न थाल्ने छ । दुःखसत्य, आर्य-सत्य बनिदिन्छ । आर्य-सत्य यस अर्थमा कि जसले सत्यलाई देखेको छ त्यसलाई आर्य बनाइदिन्छ, निर्मल बनाइदिन्छ सन्त बनाइदिन्छ, मुक्त बनाइदिन्छ, शुद्ध बनाइदिन्छ, बुद्ध बनाइदिन्छ । ।

यस साधनामा हामीले सत्यतालाई अनुभव गर्नु छ । र त्यसलाई साक्षीभावले हेर्नु छ । एक घण्टासम्म एउटै आसनमा बसिरहन बडो दुःख हुन्छ, बडो पीडादायक हुन्छ । यस पीडालाई हेर्नु छ । साक्षीभावले हेर्दा हेर्दा यो पीडा कम भएर जानेछ र यस्तो स्थिति आउनेछ कि यो समाप्त हुनेछ तर यस पीडालाई भोगिरहेचौं, पीडाले छटपटाइरहेचौं भने न पीडा कम हुनेछ, न मेटिने नै छ । बरु त्यसको सम्बर्धन नै हुनेछ ।

क्रमशः

मनुष्यले जुन बेलादेखि जन्म लिन्छ, आफ्नो आवश्यकता पूर्तिका लागि व्याकुल रहने हुन्छ । आवश्यकताहरूको कुनै सीमा हुँदैन । विरामी हुन्छ त दुःखी हुन्छ । बूढा हुन्छ त दुःखी हुन्छ । मर्छ त दुःखी हुन्छ । देख्दछ कि जीवन दुःखै-दुःखमय छ । सारा जीवनमा हुन्छ के ? जो प्रिय छ ऊसँग वियोग भैरहेछ; प्रिय वस्तु, प्रिय व्यक्ति, प्रिय स्थिति । जो अप्रिय छ ऊसँग संयोग हुँदै गैरहेको हुन्छ । जो चाहेको हुन्छ, त्यो :नभैरहेको हुन्छ, जो चाहिरहेको हुँदैन, त्यो भैरहेको हुन्छ । जे कामना गरिन्छ त्यो पूर्ण भएन भने दुःखी होइन्छ । यो जीवन-जगतको सत्यता हो । तीव्र इच्छा अर्थात् तृष्णा स्वयंमा व्याकुलता हो । आफूसँग जे छ, त्यसमा तृप्ति नहुनु या भनौ सन्तोष नहुनु र जे छैन त्यो प्राप्तिको लागि व्याकुल हुनुलाई नै तृष्णा भनिन्छ ।

साधना गर्दा-गर्दा स्वयं अनुभव हुनेछ कि तृष्णा कसरी पैदा हुन्छ । शरीरमा जो पीडा भैरहेको छ त्यो स्वयंमा त्यति दुःखदायी होइन तर त्यसलाई हटाउन पाए हुन्थ्यो भन्ने तृष्णा कैयौं गुना दुःखदायी हुन्छ । जीवनभर यही गरेर आइरहेका छौं । जो अप्रिय लाग्छ त्यो नजिक नआए हुन्थ्यो भन्ने लाग्छ, जो प्रिय लाग्छ त्यो टाढा नगए हुन्थ्यो भन्ने हुन्छ । तृष्णाको दुःख यही टाढा गैदिए हुन्थ्यो, नजिक भैदिए हुन्थ्यो भन्नु नै दुःख हो । यो सत्य हो तर ती महान् पुरुष यस सत्यतामा मात्र अडेर बस्नुभएन, अरू गहिराइमा डुबुल्की मार्दा उनी देख्छन्— “सडिखत्तेन पच्चुपादान खन्धा दुक्खा ।” यी जुन पाँचै स्कन्धप्रति उपादान याने कि आसक्ति पैदा गरियो, यो नै दुःख हो । यी पाँच स्कन्ध के हुन् ? एउटा रूप स्कन्ध याने कि परमाणुहरूको स्कन्ध, भौतिक कलापहरूको स्कन्ध- यी सारा शरीर जसलाई ‘म’ भनिन्छ ‘मेरो’ भनिन्छ त्यसप्रति गहिरो भुकाव र आसक्ति छ । यसै प्रकार चित्तका चार स्कन्ध- विज्ञान संज्ञा, वेदना र संस्कारप्रति पनि गहिरो आशक्ति छ । जसरी कलापहरूको आफ्नो स्वभाव हुन्छ त्यस्त चित्त-स्कन्धहरूको पनि आफ्नै स्वभाव हुन्छ र आफ्नो त्यही स्वभाव अनुसार निरन्तर काम गरिरहने हुन्छ तर यिनीहरूको साथ आसक्ति यति विद्या समीकरण भैसकेको छ कि यसैलाई ‘म’, ‘मेरो’ भन्न थालिन्छ र भनिन्छ- मैले थाहापाइरहेछु, मैले चिनिरहेछु, म सम्बेदनशील भैरहेछु, म प्रतिक्रिया गरिरहेछु । शायद ! व्यवहार जगत्मा यस्तो भनिन पनि पर्ला तर वास्तविकतालाई पनि हामीले ध्यान दिनुपर्दछ ।

बुझ्नुपर्दछ । हेर्नुपर्दछ । यसप्रति जति पनि आसक्ति पैदा गरेका छौं त्यो उति नै दुःख हो । आसक्ति र दुःख दुवै पर्यायवाची हुन् । जहाँ आसक्ति त्यहाँ दुःख । जति आसक्ति उति दुःख । यो प्रकृतिको अटुट नियम हो ।

हामीले चार किसिमका आसक्तिलाई आफूभित्र समेटेर राखेका छौं । यिनीहरूलाई दिन-रात बढाउँदै लगिरहे का छौं । एउटा तृष्णाको आसक्ति हो । तृष्णाले आफू स्वयंमा व्यापकता पैदा गर्दछ र पनि यसप्रति यति विघ्न टाँसिसकेका छौं कि लाग्छ तृष्णा हुनु जरूरी छ ।

जुन कुनै वस्तु, व्यक्ति वा स्थितिप्रति तृष्णा जाग्यो भने त्यो प्राप्त नहोइन्जेल बडो बेचैनी हुने हुन्छ । व्याकुलता हुने हुन्छ तर प्राप्त हुनासाथ त्यो फिक्का लाग्ने हुन्छ । र फेरि अर्कोप्रति तृष्णा जाग्ने हुन्छ । त्यो प्राप्त भयो भने तेस्रो चौथो..... यस प्रकार यो तृष्णाको अन्त कहिल्यै हुँदैन । विना पीधको बाल्टिन हो तृष्णा जुन कहिल्यै भरिँदैन । जीवन भरि यसरी नै चलिरहन्छ । तृष्णा हुनु नै पर्छ किनकि त्यसप्रति गहिरो आसक्ति छ ।

एउटा अर्को आसक्ति छ ‘म को प्रति, ‘मेरो’ को प्रति । थाहा नै छैन कि ‘म’ के हो, ‘मेरो’ के हो र पनि चाहन्छौं कि यो ‘म’ र ‘मेरो’ को विरुद्धमा कसैले एक शब्द नबोलोस् । कसैले केही बोलिदियो, भनिदियो भने बडो व्याकुलत हुन्छ, बडो दुःख हुन्छ जसलाई ‘मेरो’ भनियो, त्यसको विछोड हुनासाथ दुःख हुन्छ । आसक्ति जो छ, त्यसैले दुःख ल्याउँछ ।

एक अर्को आसक्ति हुन्छ, आ(नो) दर्शनप्रति, आ(नो) मान्यताप्रति । यस आसक्तिलाई लिएर मानिसहरू खूब बहस गर्छन्, विवाद गर्छन्, भगडा गर्छन्, लड्छन्, व्याकुल हुन्छन् ।

एउटा अर्को आसक्ति आ-आफना कर्म-काण्डहरूप्रति हुन्छ । यस आसक्तिले पनि कम व्याकुलता पैदा गर्ने हुँदैन ।

यी चार आसक्तिहरूमा ध्यान दिने हो भने देख्नेछौं कि जब जब दुःख हुन्छ यी चार आसक्तिमध्ये कुनै न कुनै एउटा आसक्ति नै त्यसको कारण बनेको हुन्छ तर ती महापुरुष, जो सम्यक् सम्बुद्ध बन्नुभयो उहाँलाई त कारणले मात्र नपुगी कारणको जरोसम्म पुगनुथियो, अनुसन्धान निरन्तर रह्यो । त्यसैको प्रतिफल कार्य-कारण-श्रृङ्खलाको एक-एक कडीको निरीक्षण गर्नुहुँदै उहाँ जरोसम्म पुग्न सफल हुनुभयो, पुगनुभयो ।

क्रमशः

लुम्बिनीवासीको खुसी र गुनासो

भिक्षु अश्वघोष

लुम्बिनी विकास गुरुयोजनाले लुम्बिनी निवासी जनतालाई खुशी दिएको छ । किनभने यस योजनाले गर्दा भगवान् बुद्धको जन्मभूमी नेपालको लुम्बिनी हो भन्ने कुरा अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा प्रचार भइरहेको छ । हामी नेपाली सबैको लागि गौरवको कुरो हो यो ।

भगवान् बुद्धले कुनै जाती वर्ग भेद विहिन समाज निर्माणको संदेश दिनु भएको थियो । यस्तो समाज बन्नको लागि पहिले मानिस असल बन्नु आवश्यक छ । संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव उ-थान्त महाशयको प्रस्ताव अनुसार लुम्बिनी विकास योजना कार्यान्वयन भइरहेको छ । चीन, थाइल्याण्ड, बर्मा, कोरिया, आदि १४, १५ देशका सरकार र संघ संस्थाहरू द्वारा विहार, चैत्य र धर्मशाला आदि निर्माण भएका छन् । दिनहुँ हजारौँ पर्यटकहरू दर्शनार्थ लुम्बिनी आउने गर्छन् । यसले देशको आय आर्जनमा टेवा पुगेको देखिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटकहरू नेपाली राहदानी लिएर नेपाल प्रवेश गर्नुपर्दा उनीहरूले भन्ने गर्छन्, भगवान बुद्ध त नेपालमा जन्मनु भएको रहेछ । सिद्धार्थ कुमारले भारतको बुद्धगयामा बुद्धत्व प्राप्त गरी भारतको सारनाथमा बुद्धले सर्वप्रथम धर्म चक्र प्रवर्तन गर्नुभयो, भारतको कुशीनगरमा बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभयो ।

तर सिद्धार्थ कुमारको जन्मभूमी लुम्बिनी र उहाँका पिता शुद्धोदन राजाको राज्य कपिलवस्तु तथा मायादेवीको माइती देवदह भने नेपालमा परेको छ ।

लुम्बिनी विकास गुरु योजना बन्नु भन्दा पहिला नेपालबाट लुम्बिनी जानको लागि पहिला लुम्बिनी जानको लागि भारतको नौतनवा हुँदै जानु पर्थ्यो । कपिलवस्तु जानलाई पनि भारतबाटै जानु पर्थ्यो । अब यी दुवै ठाउँमा जानको लागि नेपालबाट नै सीधा जान सकिन्छ । लुम्बिनी विकास गुरु यो जनाको देन एवं उपलब्धी हो यो ।

पालि साहित्य अनुसार सिद्धार्थ कुमार जन्म हुँदा नेपाल र भारत भन्ने नामोनिशान थिएन । त्यो समय जम्बुद्वीपको नामले प्रख्यात थियो त्यो नगर, पछि इलाका विभाजन हुँदै लुम्बिनी, कपिलवस्तु र देवदह नेपालमा पऱ्यो ।

नेपालीहरूको बस्ती भएको दार्जिलिङ्ग र कालिम्पोङ्ग प्रान्तहरू भारतमा पऱ्यो । अंग्रेजहरूलाई थाहा थिएन लुम्बिनी सिद्धार्थ (बुद्ध) को जन्मस्थल हो भन्ने कुरो । अहिले

लुम्बिनी र कपिलवस्तु नेपालमा परेको कारणले भारतलाई अठ्यारो पारेको बुझिएको छ । लुम्बिनी विकास गुरु योजना बनेपछि भगवान बुद्धको जन्मभूमी नेपाल हो भनी पक्का भइसक्यो । अब विवादको कुरा भएन ।

लुम्बिनीवासी जनता भन्छन्— लुम्बिनी विकास गुरु योजनाले गर्दा लाखौँ लुम्बिनीवासी जनताले अस्थायी रूपमा भएपनि रोजगारी पाएका छन् । तर लुम्बिनी विकास गुरु योजनाले छ किलोमिटर भित्र मात्र विकास कार्यलाई सीमित पारेको कुरा बुझिएको छ । लुम्बिनीमा सयकडौँ गाउँहरू छन् जहाँ धेरै गरीव जनताहरू छन् । धेरै कम मात्र स्कूल छन्, भएका स्कूलहरूमा पनि बस्ने मेच र लेख्ने डेस्क छैन । सीमेन्टका बोराहरू ओछ्याएर रूख मुनि खुला आकासमा बसी पढ्ने काम भइरहेका छन् । कतिपय विद्यार्थीहरूले स्कूलको पढाई दस्तुर तिर्न सकिरहेका छैनन् । पिउने पानीको व्यवस्था छैन । भिक्षु मैत्रीले विदेशी सहयोग लिई कतिपय गाउँहरूमा ट्यूबवेलको व्यवस्था गरिदिनु भएको रहेछ । खुशीको कुरा हो यो । साधुवाद छ उहाँलाई ।

लुम्बिनी ज्ञानप्रभा प्रा.वि.का प्रधान अध्यापक मोतिलाल यादव भन्नु हुन्छ—

“एउटा संस्थाले स्कूल संचालनार्थ टहरा भएको एउटा भवन ५ वर्षको लागि दिएको छ । तीनवर्ष त बित्यो । निशुल्क रूपमा स्कूल संचालन भइरहेको छ । २ वर्ष भित्र भवन बनाउन सकिएन भने स्कूल नै बन्द गर्नु पर्ने अवस्था आइरहेको छ । चन्दा संकलन गरी जसोतसो चलाइरहेको छ । हाम्रो अनुरोध स्वीकार गरी धम्मवती गुरुमांले एकलाख रूपैयाँ चन्दा दिनुभएको छ । काठमाडौँका एक वरिष्ठ भिक्षु अश्वघोषले पनि एक लाख दश हजार रूपैयाँ चन्दा दिनु भएको छ । यसरी नै अरूहरूले पनि पाँच, दश हजार गर्दै चन्दा दिनु भएको छ । तीर्थयात्रीहरूबाट अलि अलि चन्दा सहयोग पाइरहेकोले हौसला बढेको छ । लुम्बिनी विकास कोषले गाउँतर्फ पनि ध्यान दिने गरेको भए सुनमाथि सुगन्ध हुने थियो ।”

यसरी नै मायादेवी स्कूलका प्रधान अध्यापक भन्नुहुन्छ— “एकजना नेपाली वरिष्ठ भिक्षुले चन्दा उठाएर १२ जोर बेञ्च र डेस्क बनाएर दिनु भएकोछ । हाम्रो लागि यो ठूलो सहयोग भएको छ ।” ❖

अकित्ति जातक

वीर्यवती गुरुमां

तक्षशीलामा शिल्प विद्या सिकेर फर्केका अकित्ति आफ्ना माता पिताको देहान्त पछि उनीहरूले छोडेर गएका ८० करोड पुख्र्यौली धन सम्पत्तिका मालिक बने ।

एकदिन अकित्तिको मनमा कुरा खेलन थाल्यो—

“मेरो माता पिताले यत्तिका धन सम्पत्ति कमाएर गए । तर आज उनीहरू यस संसारमा छैनन् । उनीहरूले कमाएका धन भने सबैले देख्न सक्ने गरी बाकी रहेका छन् । मेरो आयु संस्कार पनि त क्षय हुँदैछ । अनि मैले पनि यी धनहरू मेरो साथमा बोकेर जान सक्ने अवश्य पनि होइन । अहो ! मैले गर्नुपर्ने मुख्य मुख्य कामहरू त अझै बाँकी रहेका छन् । त्यसकारण यी धन सम्पत्तिको मोहमा मात्र भुलेर जीवन खेर फाल्नु राम्रो होइन ।

यति सोची अकित्तिले आफ्नो परिवारको नाममा बाकी रहेकी आफ्नी प्यारी बहिनी यशवतीलाई बोलाई यसरी सोध्छन्

“बहिनी ! तिमिले यी सबै धन सम्पत्ति रक्षा गरेर बस्नु । म प्रव्रजित (त्यागी) बन्न हिँड्दैछु ।” आफ्नो दाजुको यस्तो कुरो सुनी यशवतीले भनिन्—

“दाजु ! तिमिले किन यस्तो कुरा गर्दैछौ ? तिमिले थुकेको धनलाई मैले आफ्नो टाउकोमा थाप्न चाहँदिन । तिमिलाई यी धन सम्पत्तिको जरूरत छैन भने मलाई पनि यसको जरूरत छैन । म पनि तिमिसंगै प्रव्रजित जीवन बिताउन चाहन्छु ।”

बहिनीको इच्छा बुझिसकेपछि अकित्तिले खुशीसाथ आफ्ना सबै धन सम्पत्ति इच्छुक याचकहरूका लागि दानको रूपमा त्याग गरी एक रमणिय स्थानमा गई आफ्नी बहिनी यशवती संगै प्रव्रजित भए । उनीहरूसंगै अन्य थुप्रै व्यक्तिहरू पनि प्रव्रजित भए । यसरी त्यस स्थानमा थुप्रै मानिसहरूको समूह र थुप्रै लाभ सत्कार बढ्दै गएको कारणले अकित्तिले आफ्नो मन एकाग्र गर्न सकेन । यसरी आफूले ध्यान लाभ गर्न नसकेको कारणले मन खिन्न भई अकित्तिले आफ्नी बहिनी यशवतीलाई समेत खबर नदिइ त्यस स्थानलाई त्यागी एक अनकन्टार स्थानमा गई पर्णकुटी बनाई त्यही

ध्यान गरेर बस्न थाले । त्यस स्थानमा फलफुल पाइने समयमा फलफुल खाई, फलफुल नपाउने समयमा रूखका पातहरू मात्र भएपनि टिपी त्यस पातलाई उमाली खान थाले ।

एकदिन रूखका पातहरू उमाली चीसो भएपछि (सेलाएपछि) खाउँला भनी पर्णकुटीको दैलोमा बसिरहेको बेला एक याचकले उनी समक्ष भिक्षा माग्नु आए । त्यस्तो अनकन्टार ठाउँमा एक याचकलाई देखे वित्तिकै अकित्ति ज्यादै अचम्भित र प्रसन्न हुँदै सोचन थाल्यो—

“अहो ! यो त मेरो अहो भाग्य बन्दैछ । यस्तो अनकन्टार स्थानमा पनि एक याचकलाई दान दिन पाउनु नै मेरो दान पारमिताको एक तह माथि पुग्ने मौका हो यो । मैले दान दिएको पुण्य फल मलाई बुद्धत्व प्राप्त गर्ने हेतु बनोस् ।”

यति संकल्प गरी उसले आफूलाई भनी उमालेर राखेको रूखका पातहरू सबै त्यस याचकको भिक्षा पात्रमा खन्याइदिए ।

यसरी दान दिन पाएकोले मन प्रीतिले भरेको कारण अकित्तिलाई भोक लागेको महशूस नै भएन । त्यसैले त्यस दिन उसले आफूले खानको लागि रूखको पात उमालेन दिनभर निराहार रहे ।

यसरी नै निराहार रही बुद्धत्व (बोधिज्ञान) प्राप्त गर्ने आशयमा रहेका बोधिसत्त्व अकित्तिले आफ्नो संकल्प पूरा गर्नको लागि लगातार तीन दिन सम्म आफ्नो खाना दान गर्दै रहे । अकित्तिको यस्तो त्यागमय स्वभाव देखेर अचम्म मानेका त्यस याचकले अकित्तिसंग प्रश्न सोध्न थाल्यो —

“हे तपस्वी ! गरम हावा चल्ने र खानाको समस्या भएको यस्तो अनकन्टार जंगलमा बसी तिमिले किन कष्ट उठाउँदै तपस्या गर्दैछौ ?” याचकको प्रश्नलाई उत्तर दिँदै तपस्वी अकित्तिले भन्यो—

“बारम्बार जन्म लिइरहनु नै दुःख हो, शरीर नाश हुँदै गइरहनु पनि दुःख नै हो, त्यसैले मेरो मनमा यस लो

कप्रति वैराग्य भाव जागी दुःखबाट अलग्ग बन्न सक्ने मार्ग पत्ता लगाई बुद्धत्व प्राप्त गर्ने हौसला जागेको छ । यही कारणले गर्दा मैले यस सांसारिक सुखबाट अलग्ग रही मुक्ति प्राप्त गर्ने आशय राखी ध्यान गर्दैछु ।

यस संसारमा धेरैजसो मानिसहरू आफ्ना छोरा, श्रीमती, धनसम्पत्ति तथा अरु प्रिय वस्तुहरू जति प्राप्त भएपनि त्यसबाट (भौतिक सम्पत्तिबाट) उनीहरूले सन्तुष्टी प्राप्त गर्न सकिरहेको छैनन् । उनीहरूको मन असीमित लोभले ग्रष्ट छन् । यसरी नै उनीहरूको मनमा यस्तो द्वेष (क्रोधी) भावनाले पनि ठाउँ ओगटेको छ, जुन भावना जाग्ने वित्तिकै आफूसंग रहेका खेत, सुनचाँदी, गाई, घोडा तथा दासहरू जस्ता चल अचल धन सम्पत्तिहरू सबै नाश हुन सक्छन् । यस्तो खतराले युक्त भएका लोभ र दोष चित्तबाट अलग्ग भएर रहनको लागि मैले यहाँ बसी ध्यान गर्दैछु ।

फेरि यस संसारमा थुप्रै मूर्ख व्यक्तिहरू छन्, जुन व्यक्तिहरू उल्टो बाटोमा लागि अनुचित कार्यमा लाग्ने गर्छन्, उनीहरूको लागि दुष्कर्महरू राम्रो लाग्छ, उसलाई भलो हुने कुरा गर्दा पनि उसले उल्टो सोची नराम्रो ठान्ने गर्छ । त्यसैले त्यस्ता मूर्ख व्यक्तिलाई देख्न नै नपरोस् उसको कुरा सुन्न नै नपरोस् उसंग जीवन विताउन नै नपरोस् भन्ने मनसाय राखी मैले यहाँ बसी ध्यान गर्दैछु ।

मैले मेरो जीवन रहुञ्जेल सधैं आफ्नो मनको इच्छा पूर्ण हुने गरी दान दिनको लागि दान दिने वस्तु र दान लिने याचक यसरी नै प्राप्त गर्न सक्नु भन्ने मेरो ठूलो अभिलाषा छ । दान दिने समयमा मेरो मनमा कुनै पनि अनुताप नभई सधैं प्रसन्नता छाइरहोस् भन्ने पनि कामना गर्दछु ।”

अकित्तिको यस्तो महान संकल्प सुनी याचक ज्यादै अचम्म मान्दै अकित्तिको असाधारण संकल्प पूरा होस् भन्ने कामना गरी फर्के ।

अकित्तिले आफ्नो जीवनभर त्यही रही ब्रह्म विचारको ध्यान गर्दै त्याग चित्तलाई भन भन सुदृढ पार्दै बाकी जीवन सफलता पूर्वक बिताए । तर अकित्तिकी बहिनी यशवती भने आफ्नो दाजु विछोड भएको पीरले दाजुलाई खोज्दै विरह गर्दै ध्यान लाभ गर्न सकिनन् ।

ल्याय्म्हःम्ह भिक्षु

अमृतमान शाक्य भिक्षु, इतुम्वांहा, यँ

गृहस्थीकुले जन्म जुया नं
तृष्णाया भुमरी तक्यना थमजुई
अन्याय अत्याचार व्यभिचार स्वयमफु ध्व मनं
मयेल जितः भवसागर शान्ति माःवने आला

चीवर पात्र या हे जिगु जिन्दगी
याकःचा म्वाय्गु या हे जिगु शान्ति
छ भ्वाः छपे दया मायां भिक्षा याहे पुजा भाःपाः
चन्ञ्चल चित्त थाते तयाः वहे पासा छाय मयाय् ?

लोकजनं हाय् हाय् धाःसां
बाँलाम्हः पासा धन्य छाय् भाःमपी
जोवन यात सिंतिं छोयाः धर्म भापामखु
ज्ञान चेतना व माला ई म्हसीके ।
लोकया मिखाय ल्याय्म्ह भिक्षुखयां
व्यरथनं वःम्ह मखु वला धन्यभापा
मैत्री करुणां व्युगु भिक्षा ग्रहण वयाधर्म
व्यभिचारया मिखा तापाकेगु हे वया धर्म
शान्ति या लकसे म्वाय्गु वया कर्म
ल्याय्म्ह भिक्षु लोकया म्हुतु प्वाः पतिंकं

बनेपा ध्यानकुटी मैत्री केन्द्र बाल आश्रमलाई सहयोग

- १) भिक्षु धर्ममूर्ति, आनन्दकुटी विहार
स्व. पिता हिरालाल नकर्मको पुण्यस्मृतिमा -
रु. ३०००/-
- २) रूद्रबहादुर खड्गी, चसाँदो - रु. २५००/-
- ३) रामकृष्ण प्रजापति, बालाजु - रु. २०५५/-
- ४) रूपहेरा शिलाकार, कुलेश्वर स्व. पिता तीर्थमान
सिलाकारको पुण्यस्मृतिमा - रु. २०००/-
- ५) हरिमान रंजित छाउनी - रु. १०००/-
- ६) जीवनराज स्थापित, बाँगेमुडा - रु. १०००/-
- ७) रविन्द्र राज तुलाधर, भोटाहिटी - रु. ५००/-
- ८) केश चन्द्र शाक्य, बनेपा - रु. ३००/-
- ९) शाक्यधीता परिवार - रु. १०००/-
- १०) गणेशकुमारी मानन्धर - रु. १०००/-
- ११) निलम मानन्धर - रु. १००/-

धम्मपद – २३५

प्रज्ञा रीना तुलाधर (बनिया)

'परियत्ति सद्धम्म कोविद'

यथापि मूले अनुपद्दवे दल्हे,
छिन्नोपि रूक्खो पुनरेव रूहति
एवम्पि तप्पानुसये अनूहते
निब्बत्तति दुक्खामिदं पुनप्पुनं

अर्थ— जरा, बाँकि हुने गरी काटिएको रूख जसरी फेरि फेरि पलाएर आउँछ, त्यसै गरी अनुशय भएर बसेको तृष्णाको जड मूल समेत नष्ट गरेर नपठाए सम्म बारम्बार दुःख प्राप्त भई रहन्छ ।

यस्स छत्तिसति सोता – मनांपस्सवना भुसा
वाहा वहन्ति दुद्दिदट्ठं – सङ्कप्पा रागनिस्सिता

अर्थ— जसको छत्तीस स्रोत संसारमा प्रिय पदार्थमा मात्र डौदीरहन्छ, त्यसको रागपूर्ण संकल्पले उसलाई दुर्दृष्टिबन्धन बगाएर लान्छ ।

सवन्ति सब्बधी सोता – लता उड्ढिज्ज तिट्ठति
तच्च दिस्वा लतं जातं – मूलं पञ्जाय छिन्दथ

अर्थ— सबैतिर तृष्णारूपि स्रोत बगेर आईरहेको छ, लहरे बिरूवा अल्झी अल्झी आइरहेको छ । त्यो तृष्णारूपि लहरे बढीरहेको देखेर प्रज्ञा शस्त्रले जडैदेखि काटी पठाउ ।

सरितानि सिनेहितानि च
सोमनस्सानि भवन्ति जन्तुनो
ते सातसिता सुखेसिनो
ते वे जातिजरूपगा नरा

अर्थ— यो तृष्णा नदि चम्किलो छ, मनुस्यहरूको प्रेम हुने यस्तो नदीको बन्धनमा बसी सुख खोजी हिँड्ने प्राणीहरू तृष्णाको श्रोतमा परी जन्मजरा दुःखको जालमा फसीराख्छ ।

तसिणाय पुरक्खता पजा
परिसप्पन्ति ससो व बन्धितो
संयोजना सङ्गसत्ता
दुक्ख मुपेन्ति पुनप्पुनं चिराय

अर्थ— बन्धनमा परेको खरायो यताउती घुमीरहने जस्तै तृष्णाको पछि पछि लागी संयोजनामा (मनको बन्धनमा) परीराखेको मान्छेलाई दीर्घकालसम्म दुःख पछि पछि आउँछ ।

तसिणाय पुरक्खता पजा
परिसप्पन्ति ससो वा बन्धितो

तस्मा तसिणं विनोदये

भिक्षु आकड्खं विरागमत्तनो

अर्थ— तृष्णाको पछि पछि लागेर हिँड्ने प्राणीहरू बन्धनमा परेका खरायो जस्तै भौतारिन्छ, हे भिक्षुहरू त्यसै ले वैराग्य पथमा हिँडी तृष्णालाई हटाउन खोज ।

घटना— उपरोक्त गाथाहरू भगवान बुद्धले वेणुवन विहारका महाविहारमा वास गर्नु हुँदा मलमूत्रमा डुबेर बसेको सुंगूरको बच्चाको कारणमा भन्नु भएको थियो ।

एकदिन भगवान बुद्ध राजगृह नगरमा भिक्षाटन गरीराख्नु भएको बेला एउटा सुंगूरको बच्चा देखेर हाँस्नु भयो । भगवान मुख खोल्दा उहाँको दाँतबाट निस्केको जाज्वल्यमान रश्मी देखेर सँगै हिँडेका भिक्षु आनन्दले सोधे— “भो शास्ता तपाईं हाँस्नु भएको कारण के होला ?”

भगवानले भन्नुभयो— “ऊ त्यहाँ देख्यो एउटा सुंगूरको बच्चा ।

आनन्दले भने— “भो शास्ता मैले देखेको छु ।”

भगवानले सुंगूरको पूर्व कथाहरू सुनाउनु भयो— “त्यो अहिलेको सुंगूरको बच्चा पूर्व समयमा ऋक्छन्द तथागतको शासन कालमा एउटा आशन शालाको सँगै एउटा कुखुरा भएर जन्मेको थियो । त्यो कुखुराले त्यहाँ एउटा योगावचर भिक्षुले विदर्शना कर्मस्थान पाठ गरीराखेको दिनहुँ सुन्थे । मात्र त्यो पवित्र पाठ सुनेको कारणले त्यो कुखुरा मरेर अर्को जन्ममा एउटा राजपरिवारमा राजकुमारी भएर जन्मिन् । एकदिन राजकुमारीले चर्पीमा मलमूत्रमा उब्जेका कीराहरू देखी त्यसैमा फुलवक-संज्ञा भावना उत्पन्न भई प्रथम ध्यान लाभी भइन् । त्यो जन्ममा आयु सिद्धेपछि ऊनी ब्रह्मलो कमा उत्पन्न भइन् आयु पुगेपछि ब्रह्मलोकबाट च्युत भई भवसंसारको गति अनुसार उथल पुथल हुँदै अहिले सुंगूरको योनीमा जन्म लिएर बसेको छ ।” यो नै देखेर म हाँसेको हुँ ।

यी कुरा सुनेपछि आनन्द भिक्षु सँगै अरू भिक्षुहरूले पनि संवेग उत्पन्न गरे । तथागतले भिक्षुहरूलाई यसरी संवेग उत्पन्न गराई भव तृष्णाको दोषको बारेमा प्रकाश पारी बाटोको बिचमा नै उभी उपरोक्त गाथाहरू भन्नु भएको थियो । ❖

बौद्ध विश्वास-४

के.श्री धम्मामन्द
अनुवादक- प्रकाश बज्राचार्य

सिंहको गर्जन

बुद्धले बोल्नु भएको सुनेर धेरै यो कुरा बुझे कि उनीहरू आफूले मान्दै आएका जीवन सम्बन्धि गलत धारणालाई छाड्नु पर्छ ।

एकपल्ट बुद्धले भन्नुभयो- “भिक्षुहरू ! पशुहरूको राजा सिंह साँझपख आफ्नो गुफाबाट बाहिर निस्कन्छ । उसले आफूलाई तन्क्याउँछ । यति गरि सकेपछि उसले चारै दिशामा निरक्षण गर्छ । यसपछि उसले तीनपल्टसम्म आफ्नो सिंहको गर्जन निकाल्छ । तीन पल्टसम्म सिंहको गर्जन निकालिसकेपछि शिकारको खोजमा ऊ लुरुलुरु अगाडि बढ्छ ।

अनि, भिक्षुहरू ! पशुहरूको राजा सिंहको गर्जन सुन्ने जुनसुकै चौपाया पशु पनि धेरैजसो गरेर डराउँछन्; उनीहरू हतास भएर कराउन थाल्छन् र डरले काम्न थाल्छन् । प्वालमा बस्नेहरू प्वाल खोज्न थाल्छन्; पानीमा बस्ने पानीमै डुबुल्कि मार्छन्, जंगली जन्तुहरू जंगलमै पस्छन्; पंक्षीहरू हावामा उड्न थाल्छन् । अनि गाउँ, शहर वा राजमहलमा छालाको बलियो दाम्लोले बाँधिएका जुनसुकै शासकका हात्तीहरूपनि जल्कन्छन् र बन्धन चुँडाल्छन्; डराएर मलमूत्र छाड्छन् र आत्तिएर यता उति भाग्न थाल्छन् । भिक्षुहरू, जन्तुहरूमाथि पशुहरूको राजा सिंह यति प्रभावशाली छ । यति शक्तिशाली र प्रबल छ सिंह ।

त्यसरी नै, भिक्षुहरू, जब विश्वमा बुद्ध, एक अर्हत, सम्यक सम्बुद्ध, प्रज्ञा र शीलमा परिपूर्ण कल्याणकारी, सर्वज्ञ, शिक्षित हुनसक्नेहरूकोलागि अद्वितीय गुरु, देव, र मनुष्यहरूको शास्ता, तथागत बुद्धको उत्पत्ति हुन्छ, अनि उहाँले (बुद्ध) धर्म सिकाउनु हुन्छ । “यस्तो छ” अहंको स्वरूप; यस्तो छ ‘अहं’ लाई नष्ट गर्ने मार्ग ।”

अनि, भिक्षुहरू, जस्ता सुकै दिर्घायु, रमाइला सुखी र स्वर्गका महलहरू चिर कालदेखि आनन्द भोगिरहेको देउताहरू पनि बुद्धको धर्म देशना सुनेर धेरै जसो गरी डराउँछन् । उनीहरू हतास भएर कराउन थाल्छन् र डरले काम्न थाल्छन् । उनीहरू भन्छन्, “भगवान्, यस्तो लाग्छ कि आफूलाई अमर ठान्ने हामीहरू अनित्य रहेछन्; आफूलाई स्थिर ठान्ने हामीहरू अस्थिर रहेछन्; हामी सदाको लागि रहने छैनौं । भगवान्, यस्तो लाग्छ कि हामीले आफूलाई चिरस्थायी ठाने । तर भगवान्, यस्तो लाग्छ कि हामीहरू अनित्य छौं, अस्थिर छौं; हामी सदाको लागि रहन सक्दैनौं हामीहरू ‘अहं’ ले भरिएका छौं ।”

भिक्षुहरू, देउता र मनुष्यहरूको संसारमा बुद्ध यति प्रभावशाली छ ।”

बुद्ध ईश्वरको अवतार होइन

म ईश्वर पुत्र हुँ वा ईश्वरको दूत हुँ भनेर बुद्धले कहिल्यै पनि घोषणा गर्नु भएन ।

बुद्ध यो संसारमा जन्म लिन आउने कुनै पनि देउताको अवतार होइन । न त उहाँ कुनै पहिलेको बुद्धको अवतार नै हुनुहुन्छ । धेरै बौद्धहरूमा यो गलत धारणा भएको देखिन्छ कि यो संसारमा उही एक बुद्ध समय समयमा उत्पत्ति हुने गर्छ वास्तवमा संसारमा भिन्दाभिन्दै व्यक्तिहरू बुद्धहरू बन्छन् । जुनसुकै व्यक्ति पनि यिनीहरूमध्ये एक बुद्ध बन्न सक्छन्; तर पहिले उसले आवश्यक गुण एवं धर्महरू पालना गर्नु पर्छ, पूर्ण गर्नु पर्छ । यी गुण एवं धर्महरूको पूर्णता प्राप्त गर्न धेरै धेरै नै जीवनकाल लाग्छ ।

भारतका कोही कोही कट्टरपंथीहरूले बुद्ध उनीहरूको ईश्वरको अवतार हुनुहुन्थ्यो भन्दै बुद्ध र उहाँका सिद्धान्तहरूलाई आफ्नो मतमा सम्मिलित गरेका छन् । हुन त बुद्ध जन्मनु भन्दा पहिले उहाँ कुनै एक स्वर्गलोक (भूवन) मा हुनुहुन्थ्यो भन्ने कुरो बौद्धहरू विश्वास गर्छन्, तर उनीहरू यो भन्दैन कि उहाँ यस संसारमा कुनै ईश्वरको प्रतिनिधि भएर आउनु भएको थियो ।

आज पनि कुनै कुनै धर्मवादीहरूले बुद्धलाई आफ्नो पन्थ (मत) मा गाभ्न खोज्दछन्; उनीहरू भन्छन् कि बुद्धले आफूले भविष्यवाणी गर्नु भएको थियो कि उहाँको निर्वाणको ५०० वर्ष पछि यो संसारमा अर्को बुद्ध आउने छ र उक्त पछिल्लो बुद्ध भन बढि लोकप्रिय हुनेछ । गौतम बुद्धको ६०० वर्ष पछिका एक अर्को धार्मिक गुरुलाई उनीहरूले सबभन्दा पछिल्लो बुद्ध माने । यसरी उनीहरूले मान्छेहरूलाई पुरानो बुद्ध छाडेर यो नयाँ बुद्धको अनुसरण गर्न सल्लाह दिए । तैपनि बुद्धलाई उनीहरूको धार्मिक गुरुको दर्जामा राखेकोले हामीहरू उनीहरू प्रति कृतज्ञ हुनु पर्दछ । तर हामी यो महसुस गर्छौं कि बुद्ध धर्मलाई अर्को कुनै वादमा विलिन गर्ने यो कुनै अर्को कोशिश पनि हुन सक्छ । बोधिज्ञान लाभी भन्दै तथाकथित नयाँ बुद्धलाई चिनाउन खोज्नेहरूले यो कुरो बुझ्नु पर्छ कि उक्त नयाँ बुद्धको गुण गौतम बुद्धको जस्तै छ कि छैन । अवश्यै पनि यी दुई धार्मिक गुरुहरूले दिनु भएको शिक्षामा भिन्ना भिन्नै शिद्धान्तहरू छन् । यो कुरोमा शंका छैन कि बुद्धले यो संसारमा अर्को बुद्ध पनि आउनु हुनेछ भनेर उल्लेख गर्नु भएको थियो, तर यो कुरो राम्रो संग प्रष्ट गरिएको छ कि उक्त भविष्यको बुद्ध अनगिन्ति वर्ष पछि अनन्त भविष्यमा जम्बुद्वीप मै मात्रै उत्पन्न हुनेछ ।

क्रमशः

आमाबाबुका कर्तव्यहरू-४

लेखक- नारद महास्थविर
अनुवादक- रीना बानिया

छोराछोरीहरूको कर्तव्य

आमाबाबुहरूले हरेक संभव तरीकाबाट आफ्ना सन्तानको भलो गर्ने हुनाले सन्तानले पनि आमाबाबुहरूले गरेको गुणको ऋण तिर्नुपर्छ । वास्तवमा आमाबाबुहरूले आफ्ना सन्तानमाथि यति गुण गरेका हुन्छन् कि सन्तानले आफ्नो जीवन नै बलिदान गरेर सेवा गरेपनि ऋणबाट मुक्त हुन सक्दैनन् ।

बुद्ध धर्म अनुसार तीन प्रकारका सन्तान हुन्छन्:- एक थरि त्यस्ता जो हरेक दृष्टिबाट आमाबाबुभन्दा निम्न गुण स्तरका हुन्छन् (अवजात) अर्को एकथरि त्यस्ता जो आमाबाबुसँग बराबर गुण भएका हुन्छन् (अनुजात), अर्को थरि यस्ता हुन्छन् जो सद्गुणमा आमाबाबु भन्दा पनि माथि पुग्छन् (अतिजात) । हरेक सन्तानको यो कोशिश हुनुपर्छ कि ज्ञान प्राप्तमा, सद्गुणमा, ओहदामा, सेवामा आमाबाबु भन्दा पनि माथि पुग्न सक्नु । यदि कुनै सन्तानले यस्तो गर्न सकेन भने यो कमजोरी आमाबाबुको भन्दा सन्तानकै ठहरिन्छ । यदि सद्गुणमा आमाबाबु भन्दा माथि पुग्न सकिएन भने बराबरीमा पुग्न सक्नु पर्छ, निम्न भएर रहनु हुँदैन ।

सिंगालोवाद सूत्र अनुसार सन्तानले आफ्ना आमाबाबु प्रति निभाउनु पर्ने पाँच कर्तव्य छन्:-

१) पहिलो कर्तव्य हो आमाबाबुलाई भरणपोषण गर्नु ।

यो महत्त्वपूर्ण कर्तव्य माथि जोड दिएर केही भनीरहनु आवश्यक छैन ।

बौद्ध शिष्टाचार अनुसार छोराछोरीहरूले दिनहुँ त्रिशरणमा गएर पाँचशील स्मरण गर्नुपर्छ र अनि आमाबाबुहरूलाई वन्दना गर्नुपर्दछ ।

वन्दनाको एउटा पुरानो शैली छ:-

हे आमा, जबदेखि मैले तिम्रो गर्भमा धारण गरे, तव देखि मेरो लागि तिमिले उठाएका कष्टहरूको बयान गर्न सकिँदैन ।

म हात जोडी विन्ति गरेर तिमिमा प्रणाम गर्छु ।

जब म रून्धे तिमि मलाई फुल्याउँथ्यो र सुताउन लग्थ्यौ ।

मेरो शरीरबाट निस्केका मलमूत्रहरू तिमि रतिभर पनि घीन नमानी सफा गर्थ्यौ ।

हे महान् आमा, मेरो लागि गरेका ती अनगिन्ति

सेवा तथा दयाको लागि तिमि सर्वज्ञ बुद्ध बनोस् र दुःखी संसारलाई बचाओस् सहायता गरोस् ।

एउटा सिंहली कथा छ- महाराज अगगबोधिको कथा जसको अनुकरणीय कार्य बच्चाहरूको लागि अतियुक्त उदाहरण बन्छ । उक्त महाराज दिन रात आमाको सेवा गरी प्रसन्न हुन्थे । आफ्नी आमाको लागि सेवा गर्ने प्रशस्त परिचारिकाहरू भएतापनि महाराजले आफ्नी आमालाई आफैले सेवा गर्ने निधो गरे । उसले आफ्नी बुढी आमाको हरेक आवश्यकताको आफैले पूर्ति गरीरहे, आमाको खुट्टा समेत महाराजले आफै धोइदिन्थ्यो । एक महाराज भएर पनि यस्तो नम्रता जुन सबैले अनुकरण गर्न योग्य छ । महाराज अगगबोधिले आफ्नी आमाप्रति अपूर्व स्नेह, श्रद्धा र आदर देखाए ।

युवराज रामको आफ्नो पिताप्रतिको आज्ञाकारिता अनुकरणीय छ । आफ्नी सानी आमाको पडयन्त्रले रामलाई चौध वर्ष वनवास पठाइयो । रामका पिताको केही वर्ष समयपछि देहावसान भयो । रामको भाइ भरत र मन्त्रीहरू वनमा गएर रामलाई फर्काएर ल्याउन बोलाउन गए । आज्ञाकारी रामले चौध वर्ष नपुगेसम्म जान मानेन किनभने आफ्नो पिताको आदेशको ऊ अवहेलना गर्न चाहँदैनथे । यसरी आज्ञा पालन गर्ने असल छोराछोरीहरूको मुख्य गुण हुनुपर्छ ।

आमाबाबुहरूप्रति कहिल्यै पनि दुर्व्यवहार गर्नु हुँदैन । खराब पति वा पत्नीहरूको कुरा सुनी आमाबाबुहरूमाथि दुर्व्यवहार गर्नु हुँदैन । आमाबाबुहरूलाई विशेष गरी बुढेशकालमा र बिरामी भएको बेलामा धेरै हेरविचार गरी सेवा गर्नुपर्छ ।

२. आवश्यक कामकाज गरीदिनुपर्छ ।

सन्तानले आमाबाबुहरूले के आशा गरेर बसेको छ बुझ्नु पर्छ र आमाबाबुहरूलाई सन्तुष्ट हुने गरी काम गर्नुपर्छ ।

आमाबाबुहरूको सुख र खुशी हेर्नु, छोरा-छोरीहरूको कर्तव्य हो । आमाबाबुहरूको खुशीको लागि छोराछोरीहरूले आफ्नो खुशीको पनि त्याग गर्न सक्नु पर्छ । कुनै कुनै जातक कथाहरूमा बोधिसत्वले आमाबाबुको लागि आफ्नो ज्यान समेत दिनु पनि आफ्नो कर्तव्य सम्भेका छन् ।

“ती मानव जसले नियमपालन गर्छ र विपत्तिमा आमाबाबुहरूको सेवा गर्छ,

देवताहरूले तिनीहरूको पूर्णकर्म देख्छ र तिनीहरूको अस्वस्थता निको पारिदिन्छ ।”

“ती मानव जसले नियमपालन गर्छ र विपत्तिमा आमाबाबुहरूको सेवा गर्छ,

देवताहरूले यस लोकमा तिनीहरूको कार्यको प्रशंसा गर्छ र मृत्युपछि सुगति प्राप्तिको फल दिन्छ ।”

(तेमिय जातक)

छोराछोरीहरूको कर्तव्य आमाबाबुहरूको भौतिक सुख मात्र होइन आध्यात्मिक सुख पनि हेर्नु हो । तिनीहरूले उनीहरूको उदारता, नैतिकता, पुण्यकार्य र वृद्धिको विकाश गराउन कोशिश गर्नुपर्छ । आफ्नो क्षमताले भ्याउँछ भने आमाबाबुहरूलाई पवित्र तीर्थहरूमा लग्नुपर्छ र पुण्यकार्य गराउनु दिनुपर्छ जसले गर्दा उनीहरूले अनन्तसम्म सुख प्राप्त गर्नसक्छ ।

३. तेश्रो कर्तव्य हो कुलवंशको रक्षा गर्नु ।

आमाबाबुहरूको आदरणीय कीर्तिनाम छोराछोरीहरूले कायम राख्नुपर्छ । असल छोराछोरीहरूले आमाबाबुहरूको नाम बदनाम हुने कुनै काम गर्दैनन् । आमाबाबुहरूलाई लाज मर्दो हुने काम भित्र र बाहिर कतै गर्नुहुँदैन ।

आमाबाबुहरूले गर्दै आएको असल काम छोराछोरीहरूले पनि गर्दै लग्नुपर्छ । दानकार्य, धार्मिक एवं सामाजिक संस्थाहरूमा चन्दा दिई सहयोग गर्ने, गरीब र रोगीहरूलाई सहयोग गर्ने जस्ता कामहरू आमाबाबुहरूले गर्दै आएको छ भने त्यसलाई छोड्नु हुँदैन, विशेष गरी उनीहरूको देहावसान पछि

४. अंश भाग पाउन योग्य हुने गरी काम गर्नुपर्छ ।

पुरखाहरूले जम्मा गरेको सम्पत्ति फजुल खर्च नगरी बचाउनुपर्छ । त्यसलाई घट्टन दिनु हुँदैन । धेरैजसो

आमाबाबुहरूले मेहनत गरी कमाएको धन छोराछोरीहरूले आधुनिक सभ्यताबाट प्रभावित भई छोटो समयमै फजुल खर्च गरीदिएको हुन्छ र आफै दुःखी जीवन बिताउनु पर्ने हुन्छ ।

५. छोराछोरीहरूले आमाबाबुको देहावसान पछि उनीहरूको नाउँमा दानकार्य गर्नुपर्छ ।

यो बौद्ध संस्कृति हो कि देहावसान पछि आमाबाबुहरूलाई सम्झिरहनु । छोराछोरीहरूले पुण्यकार्य गरेर कमाएको पुण्य आफ्ना स्वर्गीय आमाबाबुहरूलाई पुग्नु भनी सम्भना गर्छन् । यदि ती मरीसकेका आमाबाबुहरूले छोराछोरीहरूले पठाएको पुण्यको आशा गरी बसेको भए तिनीहरूले त्यो पुण्यको हिस्सा पाउने हुन्छ । त्यस्तो पुण्य वितिसकेका आमा बाबुहरूले पाएको भएपनि नभएपनि त्यस्ता पुण्यकार्यले पुण्य कार्यकर्तालाई सुख प्रदान गर्छ । पुण्य कार्य गर्दा कुशल चित्त उत्पन्न हुने हुनाले यसको फलस्वरूप सुख प्राप्त हुन्छ । यो भन्दा बाहेक तिनीहरूले कृतज्ञताको भावना देखाउँछ र भावी सन्तानको लागि एउटा राम्रो उदाहरण प्रस्तुत गर्दछ ।

समय समयमा आमाबाबुको नाउँमा दानकार्य गर्नु पर्दछ । धार्मिक, सामाजिक र शैक्षिक संस्थाहरू खोल्न सकिन्छ, धार्मिक किताबहरू प्रकाशन गर्न सकिन्छ, छात्रवृत्तिहरू खोल्न सकिन्छ ।

ब्रम्हागिरि आर्दश जुन भगवान बुद्धले युवा लिच्छवीहरूलाई दिएको उपदेशको सारांश हो, त्यो निम्नानुसार छ:

“आमा, बाबु र गुरुहरूलाई राम्ररी सेवा गर्नुपर्छ । सबै प्राणीमाथि दया, करुणा बर्साउनुपर्छ । सत्य बोलनुपर्छ । यी सद्गुणहरूको संवर्धन गर्नुपर्छ ।

“यो प्राचीन प्राकृतिक आचरण हो । यसले दीर्घजीवन दिन्छ । त्यसैले यसको अनुकरण गर्नुपर्छ ।

- ◆ चार आर्यसत्यलाई यथार्थ रूपले बुझ्नेलाई बुद्ध (तथागत-शास्ता-भगवान्) भनिन्छ ।
- ◆ त्रिरत्न भन्नाले बुद्ध, धर्म र संघ बुझिन्छ । बुद्ध, धर्म र संघको शरण जानु नै त्रिशरण वा त्रिरत्न शरण जानु हो ।
- ◆ बुद्धले ८४,००० धर्म स्कन्ध (धर्म समूह) हरू दिनु भएका थिए । ती मध्ये ८२,००० बुद्ध आफैले र बाँकी २,००० बुद्धको अनुमोदनमा अन्य भिक्षुहरूले देशना गर्नुभएका थिए ।
- ◆ बुद्ध धर्मको मूल ग्रन्थलाई त्रिपिटक भनिन्छ । त्रिपिटक भन्नाले सुत्र पिटक, विनय पिटक र अभिधर्म पिटक बुझिन्छ ।

— सभारः बौद्ध दर्पण

श्रमण नारद-४

श्रीयुत नाथुराम प्रेमी
अनु. प्रकाश बज्राचार्य

कौशाम्बी नगरकोसँगै रहेको त्यही जङ्गलमा जुनमा कि पाण्डु सेठ लुटिएको थियो एक जना बौद्ध भिक्षु जाँदै थियो । उ आफ्नै तालमा हिँड्दै थियो । उसंग एउटा भिक्षुपात्र र एउटा पोको बाहेक अरु केही थिएन । त्यो पोकोमा हस्तलिखित पुस्तकहरू थिए । पुस्तकहरू पोको पारेको कपडा राम्रो र बहुमूल्य थियो । हेर्दाखेरि कुनै श्रद्धालु उपासकले उहाँको उपदेश र पुस्तकको गौरवदेखि प्रभावित भएर कपडा दान दिएर ल्याएको हुनु पर्दछ । त्यो बहुमूल्य कपडा भिक्षुको लागि विपत्तिको जरो बन्यो । टाढैबाट देखेर डाँकाहरू भिक्षुमाथि जाई लागे । पोकोमा बहुमूल्य वस्तु हुनु पर्दछ भनेर लुटाहाहरूले सोचको थियो, तर खोलेर हेर्दा उनीहरूलाई काम नलाने वस्तु पो रहेछ । उनीहरू निराशा भएर फर्के, फर्कँदा आफ्नो स्वभाव अनुसार हरेकले भिक्षुलाई एक एक लात दिएर गयो ।

कुटिएको वेदनाले गर्दा भिक्षु रातभरि त्यहिँ उत्तानो परिराख्यो । भोलिपल्ट बिहान विस्तारै उठेर आफ्नो बाटो लागि रहेकै बेला नजिकैको एक भाडिमा तलबार चलाइराखेको र अय्या अय्या कराइराखेको आवाज सुनियो । त्यो भिक्षु नडराइकन भाडी नजिक गएर हेर्दा आफूलाई कुटेर दुःख दिएर जाने लुटेराहरूले आफ्नै दलको एक जनालाई प्रहार गरिराखेको देखे । सास्ती खाइरहेको लुटाहा सबभन्दा बलियो उनीहरूकै सरदार जस्तो देखिन्थ्यो । जसरी शिकारी कुकुरहरूले घेरिएको सिंहले रिसाएर उनीहरूलाई भ्रम्टन्छ र नाश गर्न खोज्दछ त्यस्तै नै सरदार चाहिले अरूलाई प्रहार गरिराख्यो । कसैलाई पछारेर लात्तिले हानि राख्यो कसैलाई लखेटेर फेरि फर्किराख्यो । यद्यपि उसको शक्ति असाधारण थियो, तर शत्रुहरूको संख्या यति बढि थियो कि उनीहरूको अगाडि त्यो डाकुको सरदार टिक्न सकेन । उसको शरीरमा २० ठाउँमा जति चोट लागिसकेको थियो । अन्तमा ऊ मूर्दा भै भूँईमा पछारियो । र ऊ जमिनमा ढलिसकेपछि अरू डाकुहरू त्यहाँबाट गई एक जंगलको भाडिमा गई बेपत्ता भयो ।

यस लडाइँमा १०/१२ जना डाकुहरू मरिसकेका थिए । भिक्षु नजिक गएर एक एकजनालाई राम्ररी हेर्दा उही बहादुर चाहिँ बाहेक अरू सबै मरिसकेका रहेछन् । भिक्षुको हृदय परल्यो । मन रोयो । त्यो निरर्थक

नरहत्या देखेर धेरै दुःख लाग्यो अनि त्यो भिक्षुले उक्त मरणासन्नमा पुगेकोलाई बचाउन प्रयत्न गर्‍यो । नजिकै पानीको झरना एउटा बगिरहेको थियो । त्यहाँ गएर आफ्नो पात्रभरि पानी ल्याई उसको आँखामा अलि अलि गरेर छर्किदियो । डाकुले आँखा उघायो र बक्दै ल्यायो, कहाँगए ती नमकहरामी कुकुरहरू । जसलाई मैले सयौँवार आफ्नो ज्यानको दावलागाएर बचाइराखेको थिएँ । यदि म नभएको भए पहिले नै कुनै शिकारीको हातबाट ती कमजोर कुकुरहरूको प्राण गइसक्यो होला । के उनीहरूले आज जम्मै गुण विर्सिदिएको त ?

भिक्षुले भन्यो, मित्र अब तिमिले ती पापी साथीहरूलाई नसम्भ । यो समय आफ्नो जीवनको बारे चिन्तन गर । आफैले आफूलाई चिनी सुधार हुन खोज । यो पात्रमा अलिकति पानी बाकि छ, पानी खाऊ अनि तिम्रो घाउमा म औषधी लगाइदिन्छु । हुन्न ? यसले सायद तिम्रो जीवनज्योति बच्ला कि ?

डाकु शक्तिहीन भइसकेको थियो । धेरै कमजोर भइसकेको थियो । उसले बल्ल तल्ल बोल्थ्यो, हिजो मैले आफ्ना साथीहरूससथ मिलेर एक जना भिक्षुलाई कुटेको थिएँ, तपाईं उही भिक्षु त हुनुहुन्न ? के तपाईंले मैले गरेको अन्यायको बदला उपकार गरेर दिन लाग्नु भएको त ? तपाईंले यो पानी किन ल्याउनु भएको ? तर अहिले तपाईंको प्रयत्न जम्मै व्यर्थ छ । भो मित्र यो पानिले मेरो प्यास बुझ्न सक्ला तर बाँच्ने आशा छैन । ती कुकुरहरूले मलाई यति कुटेर गए कि अब म अवश्यनै बाँच्ने छैन । ती कृताघ्नीहरूले मैले सिकाएको दाउपेच आज ममाथि नै चलाए ।

भिक्षुले भन्यो, “मानिसहरूले जुन किसिमको बिउ रोप्छ त्यस्तै फल पाउँछ । यो साँच्चै शत प्रतिशत सत्य कुरो हो । तिमिले साथीहरूलाई लुट्नु र मार्नु सिकाइ दियो, त्यसैले आज लुट्ने र मार्ने विद्या तिम्रीमाथि नै प्रयोग गर्‍यो । तिमिले उनीहरूलाई दयामाया गर्ने शिक्षा दिएको भए आज उनीहरूले तिम्रीलाई पनि दया गर्ने थियो होला । माथि फालेको भकुण्डो जसरी फाल्नेमाथि नै फर्केर आउँछ त्यसरी नै अरूलाई गरेको सुकर्म र कुकर्म गर्नेको टाउकोमाथि नै पर्छ ।”

क्रमशः

शिष्यत्व भाव भएमा सदगुरु जताततै भेटिन्छन्

नरेन्द्रनाथ भट्टराई

शिष्यत्व भन्नु र पात्रता भन्नु एउटै कुरा हो । पात्र शुद्ध र रिक्तो हुने वित्तिकै त्यस पात्रमा अमृत भर्न केही कठिनाई पर्दैन । यसैगरी शुद्ध हृदय र निरहंकारी हुने वित्तिकै त्यस्ता शिष्यमा भगवत् प्रसाद सजिलै संग भर्न सकिन्छ । यस्ता सुपात्र मानिसले गुरु खोज्न कहिं जानुपर्दैन । गुरु नै स्वयं खोज्दै उसकहाँ आउनुहुन्छ । अर्को शब्दमा भनौं भने त्यस्ता शिष्यले सर्वत्र गुरु पाउँछन् अर्थात् शुद्ध हृदय र निरहंकार भावमा भएका मानिसले जतासुकै गुरु र ज्ञान मात्र भेट्छन् ।

दत्तात्रेय भन्ने एकजना मुमुक्षु यस्तै शिष्यत्वको अवस्थामा पुग्दा जतासुकै गुरु र ज्ञान पाएको कुरा हामीले सुनकै छौं । दत्तात्रेयका २४ गुरु भन्ने त उखानै छ । पहिलो गुरु आफू बसिरहेको पृथ्वीबाट उनले सहनशीलताको शिक्षा पाए । पृथ्वीमा कतै मानिसले दिसापिशाब गरिरहेछन् । कतै थुकिरहेछन् । कतै दुराचार गरिरहेछन् । कतै खनिरहेछन् । तैपनि पृथ्वीले मानिसप्रति कति पनि रिस ईवी नराखी गाँस बास जुराइदिइरहेको उपकारको यो शिक्षा पाएर पृथ्वी नै उनका गुरु भइन् । केही दिन दत्तात्रेय जङ्गलमा कुटीमा बस्दा उनले एउटा अजिंगरदेखे । कैयौं दिनसम्म पनि केही खाना नखाएर, कतै खाना खोज्न समेत नगएर केवल हावा खाएर पनि त्यो अजिंगर हृष्टपुष्ट भएको देखे । एकदिन त्यही अजिंगरले सामने एउटा जन्तु आएको र अजिंगरले त्यसलाई खाएको समेत देखे । यो अजिंगरको अवस्था देख्दा त्यसबाट यस्तो शिक्षा पाए : “सबै कुराको बन्दोबस्त भगवान्‌ले नै मिलाएको रहेछ, व्यर्थको चिन्ता गरेर खान र बाँच्नको लागि यताउति दौड धूप गर्नु मूर्खतामात्र रहेछ ।” यसरी अजिंगर पनि उनको गुरु बने । घुम्दै फिर्दै समुद्रको छेउमा पुग्दा समुद्रबाट पनि शिक्षा पाएर गुरु माने । समुद्रबाट उनले पाएको शिक्षा:

“समुद्रको सतहमा कतिलहर छाल उठ्छन्, जान्छन् । समुद्रमा कति नदी पस्छन्, हरक्षण समुद्रमा कैयौं पानी वाफ वनेर उड्दै पनि जान्छन् । तैपनि समुद्र कुनै पनि प्रभावमा नपरी सदा गम्भीर र शान्त रहेका

देखी यी आत्मारूपी समुद्रमा जीवन जन्म, मृत्युरूपी अने क छाल, लहर, नदी, बादल आउँछन्, जान्छन् तर आफू सदा शान्त रहने शिक्षा पाए । एक पटक बाटोमा हिँड्दै थिए लावा लस्कर सहित राजा कतै गइरहेका थिए । राजा गएको एकै छिनमा त्यही ठाउँमा एउटा मन्त्री आएर त्यही बाटोको छेउमा काम गरिरहेको एउटा कामीलाई “ए ! राजाको सवारी यताबाट भएको देखिस् ?” भनी सोधे । कामी भ्रस्यांग भएर “अहँ मैले त केही देखिन हजुर” भन्यो । त्यो कामीको काम प्रतिको एकाग्रता देखेर एकाग्रताको शिक्षा कामीबाट पाएकोले कामीलाई अर्को गुरु माने । यसै गरी एकपटक एउटा रूखमुनि बसिरहेका थिए । मौरीहरूले फुलको सुन्दरता र आकार प्रकारमा समेत कति केही असर नपारी फूलभिन्नबाट मह भिकेको देखे । साथै यति दुःख गरेर सँगालेको मह मानिसले भिकेर लगेको पनि देखे । माहुरीको यस कृत्यबाट उनले विभिन्न आकार प्रकारका मानिस भएका यस संसाररूपी वगैँचाबाट कसैलाई केही वाधा अड्चन नपारी सार बटुल्ने शिक्षा पाए । साथै जम्मा गरेर अर्थात् थुपारेर राख्दा अरूले नभोग्ने वा हर्ने रहेछ भन्ने शिक्षा पनि पाए । यसरी माहुरी पनि उनका गुरु बने । जाँतो घुमाउन लागेकी एउटी गाउँले युवतीले जाँतो घुमाउँदा अतिथिले आफ्नो चुराको आवाज सुन्लान् भनेर लाज मानेर एक एक गरी चुरा भिक्दा भिक्दै केवल एउटा मात्र बाँकी रहेपछि आवाज नआएपछि शान्त भएर काम गरेकी केटीलाई देख्दा उनले जति धेरैको संगत गऱ्यो त्यति खलबल हुने, दुईटामा पनि संघर्ष हुने रहेछ भन्ने शिक्षा पाएर ती केटीलाई पनि गुरु माने । यसैगरी दत्तात्रेयले जता जान्छन्, त्यही गुरु पाएर ज्ञानी भएको कथा बडो सारगर्भित छ ।

कथाको सार यति नै हो, शिष्यत्वमा जताततैबाट गुरुत्वको वर्षा हुन्छ । शिष्य तयार मात्र हुनुपर्दछ हर आकारमा, हर कृत्यमा गुरु प्रकट हुनुहुन्छ । गुरु खोज्नतिर लाग्नु पर्दैन आफूलाई सुयोग्य शिष्य बनाउनु पर्दछ । शिष्यको लागि योग्यता चाहिन्छ अहंकार शून्य भाव । ❖

बुद्ध दर्शनभित्र न्याय युद्धको स्थान

चन्द्रबहादुर गुरुङ्ग, बेलायत

बुद्ध दर्शनको न्याय युद्धलाई स्वीकार गर्दैन । युद्ध, भ्रगडा वा हिंसाको सिर्जना विभिन्न कारणहरूबाट उब्जेका हुन्छन् । तर त्यहि परिस्थितिको लेखा जोखा नगरी बदलाको भावना लिएर युद्धमा होमिएका हुन्छन् । सरकार चलाउने राजनितिक पक्ष र धर्मलाई अगाडि बढाउने क्रममा युद्ध गरिएका छन् । विश्वमा आज मानवले कथित अहं मगजले सिर्जना भएका धार्मिक ग्रन्थहरूमा युद्धको आरम्भ र अन्त गरिएको छ । धर्म मान्ने अन्ध विश्वासमा बलि चढाएको हुन्छ, हिंसा गरिएको हुन्छ । यसरी आज विश्वमा कथित धार्मिक ग्रन्थहरूको सन्देश लिएर मानव मात्रले आपसमा द्वेष, रिस, रागको भावना उत्पत्ति गराएको छ । मानिसहरू यिनै अन्योलको वातावरण भित्र, आफ्नो कर्तव्य भन्दा पर गएर युद्धको विभिषिकामा धकेलेएका छन् । शान्ति छैन र शान्तिको परिकल्पना गर्न सक्ने वातावरण पनि छैन । यी यस्ता धार्मिक न्यायहरू छन्, जस्तै “बुशुधैव कुटुम्बकम्” को सट्टामा विश्वमा कोलाहल र हत्याको माहोल सिर्जना गरिएको छ ।

युद्ध आखिरमा युद्ध नै हो । धार्मिक ग्रन्थहरूमा कथित ईश्वर पूजने निहुमा भएका युद्ध र त्यसबाट उत्पत्ति भएर हत्याहरूको विषयमा लेखिएका छन् । एउटा धर्म मान्नेले अर्को मान्नेहरूलाई असर वा म्लेच्छको संज्ञा दिएका छन् । यसैले एक धर्म मान्ने र अर्को धर्म मान्नेहरूको बीचमा सधैं युद्ध भएका छन् । भारतीय यस महाद्वीपको विभाजनको समय (१९४६ देखि १९४८ सम्म) को बीचमा हिन्दु मुसलमानहरूको बीचमा धर्मको नाममा भएका हत्या र आगजनीले मानिसहरूलाई अनिश्चित भविष्य तर्फ धकेलिएका छन् । हजारौं लाखौं निरपराधी मानिसहरूको हत्या भएको थियो । एक थरी धर्मका ठेकेदारहरूद्वारा बाल हत्या गरिएको थियो । यी सबै ईश्वर र अल्लाहको नाममा गरिएका हत्याहरू थिए । आज पनि एक धर्म मान्ने र अर्को धर्म मान्नेहरूको बीचमा ज्यादै ठूलो शत्रुता छ । एकले अर्काको हत्या गर्न सकेकोमा धर्म ठान्दछन् । यसरी आज विश्वमा धर्मको नाममा युद्ध भईरहेको छ, यसैलाई नै कथित धर्म युद्धको संज्ञा दिएका छन् ।

आज भन्दा करीव २५४५ वर्ष अघि बुद्धले यस धर्तिमा पर्दापण गर्नु भन्दा अघि पनि यहि स्थिति थियो, जुन स्थितिको सिर्जना आज हामीले देखिरहेका छौं । बुद्ध

जहिले पनि एकाग्र भएर आँखा चिम्लेर ध्यान मग्न भएर विचार गरेका देखिन्छ । वास्तवमा विश्वमा यो हिंसा वा कोलाहल किन छ त, किन मानिसहरूको बीचमा युद्ध छ, ईश्वर भनेको के हो ? के वास्तवमा प्राणीहरू मरेपछि फेरि जन्मिन्छ त? पुनर्जन्म भनेको के हो ? के ईश्वरको नाममा चढाइएका बलिहरू वास्तवमा सर्व शक्तिमान ईश्वरको इच्छाको लागि हो त? के विश्वमा प्रचलित धर्मको नाममा रचना गरिएका ग्रन्थहरू काल्पनिक ईश्वरका नाममा हुन् वा व्यक्तिगत अहंको लागि रचना गरिएका हुन् ? यावत् वस्तुगत विषयहरूको बुद्धले गहिरिएर सोच्यो, मनन गर्‍यो र निर्वाण अथवा बुद्धत्वमा लिन हुन पुग्यो ।

वस्तुगत तथ्यहरू बुद्ध दर्शनमा आधारित छन् । इसाको (इशा २६८-२३२ वर्ष पूर्व) मै सम्राट अशोकले राज्य विस्तार गर्ने क्रममा हजारौं लाखौं मानिसहरूको हत्या गरेको थियो । कलिङ्ग युद्धमा भएको भयानक नर संहारले उनको मनमा बुद्धत्वको अचानक प्रादुर्भाव भयो । वास्तवमा साम्राज्य आर्जन गर्ने क्रममा उसले के पायो तर ? के वास्तवमा यी भौतिक साधनहरू जुटी सकेपछि उनलाई शान्ति प्राप्त भयो त? वास्तवमा यी कुराहरूले मानसिक रूपमा बादशाहलाई केही प्राप्त हुन सकेन । यसपछि उनले बुद्धको उपदेशको अनुसरण गर्न थाले । बुद्ध धर्मको प्रचार गर्न थाले । लुम्बिनी लगायत बुद्धका तिर्थस्थलहरूमा उनले चैत्य विहार र शान्ति स्तूपहरूको निर्माण गरे । संसारमा देखिने सबै वस्तुहरू प्रकृतिको कोखमा नासवान हुने कुरामा उनलाई विश्वास लाग्यो । हामी जे कुरालाई सत्य ठान्दछौं त्यो केवल मानसिक उपजको सत्यता मात्र हो, भन्ने कुरा बुद्ध दर्शनले व्याख्या गरि दियो ।

बुद्ध दर्शनले विश्वमा देखिएका धार्मिक अन्धविश्वास विसंगति र विकृतिहरूको साङ्गो पाङ्गो पर्दै छुट्टै व्यवहारिक दर्शनको निर्माण गरेको छ । ईश्वर वा धर्म भन्नु मानवीय विश्वासको उपज हो । यसैले यदि ईश्वर छ भने सबैको एउटै हुनु पर्ने हो । तर एक धर्म र अर्को धर्म सम्प्रदायको बीचमा जहिले पनि संघर्ष छ र त्यो संघर्षले मानवीय शान्तिमा ठूलो कठोराघात पुऱ्याएको छ । यीनै अशान्ति र ईश्वर हेर्ने दृष्टिकोणमा फरक भएकोले बुद्ध दर्शन मान्नेहरूलाई प्राय नास्तिक संज्ञा पनि दिने गरेको पाइएको

छ । बुद्धले धर्मको नाममा हिंसाको सहारा लिनेहरूलाई, कथित भगवानको वास्तविक चेला हो भन्ने विषयमा विश्वास राख्दैन । हत्याको जघन्य अपराधभित्र कथित ईश्वरको परिकल्पना गर्न सक्ने कुनै गुञ्जाइस छैन ।

आजको विश्वमा प्रभुत्ववादभित्र धार्मिक अन्ध विश्वासहरू मौलाएका छन् । शाशकहरूले आफ्नो शक्तिको संचय अथवा एक थरिलाई खुसी बनाउनको लागि राज्यलाईनै धर्म सापेक्षको घोषणा गरेको छ । राज्यका एक शान्ति सुरक्षामा खटिएका प्रहरी प्रशासन र स्वतंत्र न्यायपालिकाहरूले यस्ता धेरै कानूनहरू बनाएका छन्, जसले मानवीय स्वतन्त्रतामानै आँच ल्याएको कतिपय मुलुकहरूमा देशकै संविधानले धर्मको संरक्षण जवरजस्ती गर्ने गरेको छ । तर बुद्ध दर्शन वा धर्मको कति कसैले संरक्षण गरेको देखिदैन । आज बुद्ध धर्म, विश्वका सबै राष्ट्रहरूमा स्वयं प्रस्फुटित भएको छ । यस धर्मको लागि राज्य प्रशासनले मल जल पुऱ्याउनु पर्ने खाँचो छैन । किनकि यो धर्म भित्र हिंसाको कुनै गुञ्जायस पाइदैन । न्याय युद्धको कहिल्यै पनि वकालत गर्दैन । बुद्ध धर्ममा कुनै काल्पनिक कथित भगवानको रूपको वर्णन छैन र त्यो ईश्वरले धर्मको नाममा हत्याको रूप लिएको कति पाइदैन । बौद्ध इतिहासमा युद्धले कहिल्यै स्थान पाइएको थिएनन् र भविष्यमा पनि कहिल्यै पाउने छैन । हिन्दु धर्मका पंडितहरूले बुद्ध धर्म र दर्शनको व्यापकता विश्वमा स्वयंम बढ्दै गएकोले हिन्दुधर्मका कथित दश अवतार मध्ये एक अवतार बुद्धलाई पनि मानी अहिले व्यापक रूपमा गरेको छ । यसरी धर्मलाई राजनितिकरण गरिएको छ । ईश्वरको सबै अवतारहरूले हिंसाको माध्यमबाट सहारा लिएको छ र धर्म संरक्षणको नाममा हत्याको विभत्स दृश्यहरूको परिकल्पना गरेको छ । वास्तवमा बुद्ध, हिन्दुधर्मभित्रको कुनै देउताको अवतार होइन ।

बुद्धले आज भन्दा २५४५ वर्ष अघि जुन विश्व शान्तिको आहवान गरेका थिए, आजको अशान्ति विश्वमा पनि त्यस शान्ति सन्देशको उतिनै महत्व छ । राजनिती धर्ममा परिणत भएको छ । यस परिस्थितिमा विश्वमा अन्यो लको वातावरण छाएको छ । बालकन युद्ध, इजराइल अरब युद्ध वा भारतको अयोध्यास्थित बावरी मस्जिदको विवादले विश्व शान्तिमा गहिरो असर पारेको छ । आफूले अपनाउने धर्मले मात्र शर्वशक्तिमान ईश्वरको नजिक पुगिन्छ र त्यस धर्म रक्षाको लागि मानवीय हत्याको छुट, वा हत्या गर्ने लाइसेन्स वा अनुमति पत्र, यस्ता धार्मिक अन्ध विश्वासीहरूले पाएका छन् । राज्य प्रशासनले धर्मको

आड्मा गरिने आतङ्कवादको प्रसय दिएका छन् । यसैले बुद्ध दर्शनले हिंसा, प्रतिहिंसा र न्याय युद्धको कहिल्यै वकालत गर्दैन । संक्षेपमा न्याय युद्धले विश्वमा अशान्तिको माहोल सिर्जना गरेको छ । बुद्ध दर्शनभित्र न्याय युद्धको कुनै स्थान छैन । शान्तिको लागि युद्ध वा हिंसा भन्ने केवल धार्मिक प्रभुत्ववादको मानवीय शान्तिमा भुक्त्याउन खोज्ने शब्द जाल मात्र हो । ❖

शान्ति व विकास

विद्याबहादुर वज्राचार्य

शान्ति व विकास निम्ह तन
मस्यु जिं इपिं गन वन
उखे थुखे इमित मालाचवना
लुइ ला धैगु आशा याना ।

माला चवना जिं, माला चवना
फुक्केसिगु छेँ छेँपतिं वना
न्यंकवनं इमित जिं माला चवना
वइके थवइके नापला: पिं सकसिके न्यना ।

खना धका: इमिसं सुनानं मधा:
नापलात इमित धका: सुनानं मधा:
धाल म्हहे मस्यु इमित गुमेगुमेस्यां
नाग: तुग: यात जित: गुमेगुमेस्यां ।
विश्वयाके नं जिं खना ला धका: न्यना
गनं इपिं चवनाचवंगु दुला धका:
धाल इपिं गनं दैमखु थन धका:
धाल इपिं चवनीमखु ल्वापुखिचातयथाय् ।

मामां इमित जित: इकुस्से चवनावल
खिउँसे चवना जिं जि वाहेक सुं हे मखन
खिचां ग्यानापुक्क छुचा: खेरं उयाचवना
माला तुं चवना ग्याग्यां अयसां जिं इमित ।

वइ हे मखुत जुइ थन शान्ति व विकास
छक्व: व:सा इपिं हाकनं गुलि जिउ
म्वाय् दै छक्व: फुक्कं न्हिला: इतिइतिं
लना वनीगु खै याकनं हे प्या:गु घा: नं जिगु ।

विश्वशान्तिको तिर्थस्थल र दिवस

ध्रुव के.सी.

शान्ति र मैत्रीका प्रवर्तक भगवान् बुद्ध जन्मेको ठाउँ लुम्बिनी, जन्मेको दिन वैशाख पूर्णिमा र उनको पत्रिक राज्य कपिलवस्तु हाम्रो देश नेपालभित्रको भूमिमा अवस्थित छ भन्ने परिचय संसारभरि थाहा पाउनु नेपाल र नेपालीका लागि ठूलो गौरवको कुरा हो ।

बुद्धको जन्म लुम्बिनीनै हो भन्ने नेपालको घोषणालाई स्थाइत्व दिन र शान्तिप्रतिको नेपालको चाहनालाई विश्वसामु राख्ने उद्देश्यले आयोजना मंसिर १५ गते (1st Dec 1998) का दिन भगवान बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीमा श्री ५ युवराजधिराज दीपेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव सरकारबाट बोधिदीप प्रज्वलन गरी समुद्घाटन गरिबक्स्यो । मौसूफबाट उक्त सम्मेलनमा भागलिनु भएका सहभागिताहरूलाई स्वागत गरिबक्सन्दै लुम्बिनीको महत्व र गरिमालाई ध्यानमा राखेर यसलाई एक पवित्र शान्ति भूमिको रूपमा विकास गर्ने कार्यमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रबाट प्रयास भैरहेको जानकारी मौसूफबाट बक्स्यो । लुम्बिनीको विकासमा अन्तर्राष्ट्रिय सहभागिता जुटाउने उद्देश्यले स्वर्गिय श्री ५ महेन्द्र तथा संयुक्त राष्ट्रका तत्कालिन महासचिव स्व. उथान्टबाट भएको पहलको मौसूफबाट स्मरण गरिबक्स्यो । नेपालको शान्तिप्रतिको चाहनालाई विश्वसामु राखी लुम्बिनी, कपिलवस्तु, रामग्राम र देवदहको विकास कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा परिचित गराई लुम्बिनीको विकास गुरुयोजनालाई दुई वर्षभित्र सम्पन्न गराउने उद्देश्य पनि रहेको सो सम्मेलनमा उपप्रधामन्त्री सुश्री शैलजा आचार्यको नेतृत्व रहेको थियो । भिक्षु, राजनेता, मन्त्रीस्तरिय प्रतिनिधिमण्डल सांसद र राजदूतहरू समेत गरी ३००भन्दा बढी भागलिएको सम्मेलनमा सारवाक्य “लुम्बिनी विश्व शान्तिको मुहान” भन्ने रहेको थियो ।

आजभन्दा २६०० वर्ष अगाडि कपिलवस्तुका राजा शुद्धोधन र महारानी महामाया देवीका कोखबाट भगवान बुद्ध अर्थात् राजकुमार सिद्धार्थ वैशाख पूर्णिमाका दिन जन्मनु भएको थियो । युद्ध र हिंसाका विरोधी एवं शान्ति र मैत्रीका प्रवर्तक गौतम बुद्धको जन्म, बुद्धत्वप्राप्ति र महापरिनिर्वाण तिन पूण्य संयोग जुटेको दिन हो वैशाख पूर्णिमा । त्यसो त हाम्रो देशमा सबै जसो पूर्णिमा राष्ट्रिय स्थानिय र जातिय क्रियाकलापसंग गाँसिएका हुन्छन् । जस्तै फागु पूर्ण (होली) भाद्रपूर्णिमा, इन्द्रजात्रा मार्ग पूर्णिमा, योमहृ तथा जनै पूर्णिमा आदि परम्पराजित सम्बुद्ध छन् र सबैलाई आदर, भक्ति र श्रद्धासंग चाँडापर्वको रूपमा

सम्पूर्ण नेपालीले मनाउने गरिन्छ । यसैले त हाम्रो देशमा जनजाति र धर्मका कारण भै-भगडा हुने गर्दैन सबैका भातृ तथा मैत्री व्यवहार राख्नु नै नेपालीको विशेषता रहेको छ । तर वैशाख पूर्णिका भने हाम्रो स्थानिय जनजाति वा राष्ट्रिय घेरा नाघेर अन्तर्राष्ट्रिय हुन पुगेको छ । यसैले यो दिनलाई नेपालमा मात्र राष्ट्रिय दिवस नभई तिब्बत चीन, श्रीलङ्का, जापान, थाईल्याण्ड, बर्मा, कम्बोडिया, भियतनाम लगायत अन्य देशहरूमा पनि राष्ट्रिय दिवसका रूपमा विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरी वैशाख पूर्णिमा याने बुद्धजयन्ती मनाइन्छ ।

कुनै पनि आदर्श व्यक्ति होस् वा भगवान्को जन्म दिवस वा पुण्य तिथि यसकारणले मनाइन्छ कि उनीहरूबाट मानव जातिको हित, समाजको उत्थान, समझदारी र सद्भावना कायम गर्न यथासक्य योगदान भएको कुरालाई हृदयङ्गम, श्रद्धा र भक्ति हामीमा रहिरहोस् भन्नाका लागि । यहि श्रद्धा र भक्तिको नै विदेशमा बसोबास गर्ने नेपाली समुदायका संघ संस्थाहरूले आफ्नो राष्ट्रिय पर्वहरू रमाइलो वातावरणमा मनाउने गर्दछन् । बेलायतस्थित नेपालीहरूको संस्था “यती” ले अरु-अरु कार्यक्रम जस्तै बुद्ध जयन्ती पनि हरेक वर्ष श्रद्धा र भक्तिका साथ मनाउँदै आएको छ जस्मा बुद्धका उपदेश अहिंसा, शान्ति, मैत्री र मानव कल्याणसंग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने शास्वत सन्देशमा प्रकाश पारिएको पाइन्छ ।

बुद्ध भगवानको “बहुजन हिताय बहुजन सुखाय” यो सिद्धान्त एव मैत्री, करुणा, उपेक्षाको भावना सम्बन्धी सन्देश आज विश्वभरि फैलिसकेको छ यसको पालना र मननले विश्वशान्ति हुन्छ, आपसी मित्रता र सद्भावनाको खाँचो पर्दैन यसैले पनि आजको मानव समाजमा बुद्धका उपदेशहरू व्यवहारिक जीवनमा उतार्न सान्दर्भिक छन् । त्यसैले हाम्रो देश जननी जन्मभूमि पुण्य भूमि लुम्बिनी अन्तर्राष्ट्रिय सद्भावनाको प्रतिक बनेकोले यसलाई “विश्वशान्ति तिर्थस्थल” र विभिन्न देशहरूमा बुद्ध जयन्तीलाई राष्ट्रिय दिवसको रूपमा मनाउन थालेकोले वैशाख पूर्णिमा यानि बुद्धजयन्तीलाई “विश्वशान्ति दिवस” का रूपमा मनाउने प्रयास नभएको होइन यसैले विश्वका सम्पूर्ण शान्तिप्रेमीहरू सहयोग र सहभागिताको आशा राखिएको छ ।

पर्यटक स्थल

लुम्बिनी विश्वका बौद्धहरूको तिर्थस्थल मात्र होइन । नेपालको पर्यटनस्थलको महत्वपूर्ण विकासको आधारशीला पनि हो । लुम्बिनीको विकासले देशले विदेशी

मुद्रा आर्जनमा उल्लेखनिय थप योगदान प्राप्त गर्न सक्ने छ र नेपाली जनतालाई फाइदा पुग्न जाने निश्चित छ । लुम्बिनीको विकास प्रकृया विगतका दिनहरूका जस्तो कमी र कमजोरीहरूलाई दोहरिन नदिई राष्ट्रिय विकासमा विचार पुऱ्याउन आजका माग हो ।

नेपालमा प्रख्यात मठ, मन्दिर र तिर्थस्थलहरू रहेको कारण नै संसारको कुना कुनाबाट वर्षमा हजारौं तिर्थयात्रीहरू प्रवेश गर्ने गर्दछन् । धार्मिक ऐतिहासिक महत्व बोकेको विश्वसम्पदा सूचिमा परेको बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी पर्यटकहरूका निम्ति प्रसिद्ध छ । भगवान बुद्धसंग सम्बन्धित यिनै स्थलहरूको बढ्दो आकर्षणलाई ध्यानमा राखि लुम्बिनीको पारिपट्टि भारतले गुरुयोजना बनाई बढि आकर्षित बनाउनुको कारणले पनि बुद्ध भारतमा जन्मनु भएको हो भन्न ठूलो ठूलो भिक्षुहरू कतिपनि असजिलो नमानी जनसमुदायमै भन्ने गर्दछन् । स्मरण रहोस् एकटन कलेजमा आयोजित समारोहमा यो एउटा मात्र होइन हरेक किसिमका हेपाहा क्रियाकलाप बाट मुक्त हुन नसक्नुमा राष्ट्रिय जागरणकै खाँचो छ भन्नु पर्दा अनुपयुक्त नहोला । निजिस्वार्थ र राजनिति प्रचारबाजी भन्दा माथि उठेर राष्ट्रको अस्तित्वमा आँच आउन दिन नहुने कुरा पनि साँचो छ । हरेक वर्ष युरोपबाट मात्र बुद्धिष्ट धर्मात्मिकहरू हजारौंको संख्यामा साउथ एसिया जाने गर्दछन् । ती मध्ये केही मात्र नेपालबाट लुम्बिनी पुग्दछन् भने धेरै जसो भारतबाट विहान मुद्रा गुमाउन परिरहेको छ । यसो हुनुको कारण पर्यटकहरूलाई आवश्यक सुरक्षा सुविधाहरूको कमिलाइ औल्याउने गर्दछन् । ❖

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मशिक्षा		
मिति	बुद्धपूजा	धर्मदेशना
२०६७/१२/२९	केशवती गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
२०६७/१/१	केशवती गुरुमां	धम्मवती गुरुमां
२०६७/१/५	खेमावती गुरुमां	डा. त्रुङ्गाम ग्याल्डुल रिन्पोछे (लामा गुरु)
२०६७/१/१२	दानवती गुरुमां	धम्मवती गुरुमांको आयुआरोग्य कामनाथ लुम्बिनीमा आयोजित विशेष धार्मिक महोत्सव विषयमा भिडियो प्रदर्शन
२०६७/१/२०	अनोजा गुरुमां	धम्मवती गुरुमां

प्रणिधि पूर्ण महाविहारको केही जानकारी

सुभद्रा स्थापित

नेपालमा पहिला भन्दा अहिले धेरै विहारहरू बनिसकेकाछन् । त्यसमध्ये पुरानो विहारमा “प्रणिधि पूर्ण महाविहार वलम्बु” पनि एक हुन् । राणा शासनकालमा बौद्ध भिक्षुहरूलाई बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार गर्ना भन्ने डरले भिक्षु जीवन बिताइरहेको चालपायो भने सजाय दिने र देश निकाला समेत गर्ने गर्थ्यो । (यसलाई हाकूगु गुं पुइका छोय्गु भन्थ्यो ।)

त्यसैवेला बुद्धधर्मलाई नाश गर्ना भनेर केही भिक्षुहरूले लुकिछिपी बुद्ध धर्म बचाउनको लागि प्रचार प्रसारमा लागीरहनु हुन्थ्यो ! त्यस्तैमा श्रद्धेय महास्थविर प्रज्ञानन्द भिक्षुलाई बुद्ध धर्म प्रचार प्रसार गरेको र भिक्षु जीवन बिताइरहेको थाहा पाएर राणा सरकारले सजाय र देश निकाला समेत गर्न लाग्दा, निक्लनु भन्दा अगाडी एक वटा ईटा आफ्नो हातमा लिएर भूईमा राखेर संकल्प गर्नुभयो की यस नेपाल भूमिमा बुद्ध धर्मको लागि विहार बन्न सकोस् भनेर जानुभएको थियो । वहाँकै शुद्ध वचनले गर्दा आज प्रणिधि पूर्ण महाविहार भनेर भन्न पाइरहेको हुन ।

यस विहारको लागि त्यसवेला ६,०१ रु. मा ६ रोपनी जग्गा किनेर २००४ सालमा स्थापना गरेको थियो । त्यसवेलाको भन्दा अहिलेकोमा विहारमा धेरै अन्तर भइसकेको छ । अहिले पनि बनाउन्दैछन् ! र पूर्ण भएको छैन !

यहाँ दैनिक पूजा पाठ बाहेक अष्टमि, संक्रान्ति र पूर्णिमा आदि दिनहरूमा उपासक, उपासिकाहरू आएर पूजा, दान परित्राण पाठ आदि गर्न आउने गर्छन् ! हाल अहिले श्रद्धेय सुख भन्ते एक र दुइजना गुरुमांहरू बस्नु हुन्थ्यो र वहाँहरूले नै संरक्षण गरिरहनु भएकोछ ।

विभिन्न बुद्ध धर्मको साथसाथै परियत्ति शिक्षा, स्वास्थ्य, परिक्षणको लागि शनिवारको दिन गर्ने गर्थ्यो । २०६७/१२/२६ मा धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक भेलाको कार्यक्रम यहाँ नै गर्न पाउँदा धेरै नै रमाइलो र खुशी लाग्यो । विहान ६ बजे देखी साँझ ५ बजेसम्म कार्यक्रम चल्यो । यसको लागि भन्ते गुरुमांहरूले निकै सहयोग गर्नु भएको थियो । त्यसैले वहाँहरूलाई धेरै धेरै साधुवाद छ । यदि वहाँहरूले त्यस्तो सहयोग नगरेको भए कार्यक्रम सफल हुने थिएन होला । ❖

रामग्राम बुद्धको अस्तुले बढायो महिमा

हरि शर्मा

कुनै बेला कपिलवस्तु, रूपन्देही र नवलपरासी जिल्लाभरिको क्षेत्रमा दुईवटा राज्य थिए। रूपन्देही जिल्लामा अवस्थित रोहणी नदीदेखि पश्चिमतर्फ गौतम बुद्धका बाबु शुद्धोधनको शाक्य गणराज्य थियो। नदीको पूर्वतर्फ नारायणी नदीसम्म कोलिया गणराज्य थियो। त्यसबखत नारायणी नदीलाई सदानारा र मही भनिन्थ्यो। शाक्य राज्यको राजधानी कपिलवस्तु र कोलिया गणराज्यको राजधानीको नाम कोलनगर थियो।

करिब २७ सय वर्षपूर्वको प्रसंग हो। बनारसमा राम नाम गरेका एक बोत्री राजा थिए। उनी कुष्ठरोगले पीडित भए। त्यसपछि बनारसको राज्य त्यागी उनी उत्तरतिर लागे। शाक्य गणराज्य नजिकैको जंगलमा एउटा अग्लो मचान खडा गरी उनी त्यसैमा बस्न थाले। त्यसैबेला शाक्य गणराज्यको जेठी राजकुमारी प्रिया पनि कुष्ठरोगले ग्रस्त भई सोही जंगलमा आइपुगिन्। बनारसका राजा र राजकुमारी प्रियाको भेट भयो। जंगलको स्वच्छ हावापानी र फलफूल आहारले उनीहरू दुवैको कुष्ठरोग निको भयो। उनीहरूबीच जंगलमै मंगल भयो। अर्थात् उनीहरू विवाहबन्धनमा बाँधिे।

यो खबर बनारसका राजाको दरबारमा पुग्यो। राजाका छोराहरू उनलाई स्वदेश फिर्ता लैजान सोही जंगलमा आइपुगे। तर राजा बनारस फर्कन मानेनन्। बरु सोही जंगलमा एउटा दरबार बनाइदिन उनले छोराहरूसँग आग्रह गरे। उनको इच्छाबमोजिम त्यहाँ दरबार बनाइयो। अनि राजारानी त्यही आरामसँग बस्न थाले। कोलवृक्षको जंगल भएकाले यसलाई कोलिया गणराज्य भनियो। कालान्तरमा त्यही कोलनगर रामग्राम हुन पुगेको किंवदन्ती छ।

बुद्धको महापरिनिर्वाणपछि तत्कालीन मगध, वैशाली, कपिलवस्तु, कुशीनगर, पावा, अलकप्प र वेठ्ठदिपमा राजाहरूले अस्तुधातु बाँडेर लिएका थिए। त्यसमध्ये एक अंश कोलियाराज्य, रामग्रामका राजाले पनि ग्रहण गरे। उनले आफ्नो राजधानी रामग्राममा स्तूप निर्माण गरे। त्यसबेलादेखि रामग्राम स्तूपको नामबाट यो प्रख्यात छ। रामग्राम स्तूपबारे लामो समयदेखि अध्ययन अनुसन्धान गरिरहेको परासीका डा. कौशेलेन्द्र श्रीवास्तवका अनुसार अन्य स्थानमा राखिएका अस्तुधातुपछि निकालिए पनि रामग्राममा राखिएको अस्तु निकालिएका कारण यसको महिमा अधिक छ। सोही ऐतिहासिक रामग्राम अहिले नेपालको नवलपरासी जिल्लामा छ। ऐतिहासिक थलो रामग्राम धार्मिक पर्यटकका लागि महत्त्वपूर्ण गन्तव्य हो।

धार्मिक अनुष्ठानसँगै अनुसन्धानका लागि समेत यो उपयुक्त गन्तव्य हुन सक्छ। त्यसका लागि खाँचो छ, आवश्यक प्रचारप्रसारको। यसको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, धार्मिक महत्त्व अन्य कुनै प्रसिद्ध स्थलभन्दा कम छैन। बुद्धको अस्तु रहेको जनविश्वासका कारण वर्षेनी हजारौं धार्मिक पर्यटक यहाँ आइपुग्छन्। जसका कारण यो क्षेत्रको महत्त्व र जिज्ञासा थप बढेको छ।

अझ पर्यटन वर्षलाई केन्द्रबिन्दुमा राखेर प्रचारप्रसार गरी विशेष प्याकेज तयार गर्न सकेको खण्डमा अपेक्षा भन्दा धेरै बुद्धधर्मावलम्बी पर्यटक यहाँ आउने स्थानीयवासीको विश्वास छ। सन् २०११ लाई नेपाल पर्यटन वर्षका रूपमा मनाइरहेको बेला हामीले पर्यटकलाई देखाउने स्थान यस्तै हुन्। रामग्राममा विशेषगरी श्रीलंका, थाइल्याण्ड, जापान, कोरिया लगायतका मुलुकबाट दैनिक २० देखि २५ जना पर्यटक आइपुग्छन्। विदेशी पर्यटकको समेत चासो र उत्सुकता रहेको रामग्राममा उनीहरूलाई चाहिने आधारभूत पूर्वाधारको अभाव छ। होटेल, शौचालयलगायतको समस्या छ।

ऐतिहासिक र धार्मिक सम्पदाको प्रवर्द्धनका लागि रामग्राम नगरपालिकाले ५० लाख रूपैयाँ छुट्ट्याएको भने पनि उल्लेख्य काम भने हुन सकेको छैन। रामग्राम जाने स्थान नजिक स्वागत द्वार र बुद्धको प्रतिमा राख्ने स्थल निर्माण भइरहेको छ। रामग्रामको संरक्षण र पर्यटन विकासका लागि नगरपालिकाले अपेक्षा अनुसार काम गर्न नसकेको गुनासो गरिँदै आएको छ। लुम्बिनी विकासको पले अनुमति नदिँदा धेरै काम अलपत्र परेको सम्बद्ध पदाधिकारीको दाबी छ। रामग्राम लुम्बिनी विकास कोष अर्न्तगत रहेकाले उसको अनुमतिबिना काम गर्न नसकिएको रामग्राम नगरपालिका पदाधिकारी बताउँछन्।

बुद्धधर्मसँग जोडिएकाले लुम्बिनीमा जस्तै विदेशी धार्मिक पर्यटक भित्र्याउन सकिने अधिक सम्भावना छ। लुम्बिनी घुम्न आएका पर्यटकलाई पनि यहाँ ल्याउन सकिन्छ। तर यो काम हुन सकेको छैन।

स्तूपको भागमा साढे तीन विघा जमिन छ। यो जमिनलाई तारबार गरी वृक्षारोपण र पिकनिक स्थल निर्माणको तयारी गरिए पनि अहिलेसम्म मूर्तरूप लिन सकेको छैन। 'सम्पदाको प्रवर्द्धनका लागि नगरपालिका अग्रसर छ। तर पुरातात्विक क्षेत्रमा असर पर्ने भएकाले लुम्बिनी विकास कोषले काम गर्न दिएको छैन, रामग्राम नगर पालिकाका लेखापाल सञ्जय शर्मा भन्छन्। ❖

(नेपाल म्यान्मार बीच कुतनैतिक सम्बन्ध स्थापना भएको स्वर्ण महोत्सवको उपलक्ष्यमा लेखिएको, नेपाली राजदूतावास यांगोनद्वारा आयोजना गरिएको एक भव्य नेपाली काव्य महोत्सव कार्यक्रममा वाचन गरिएको, “दस्तावेज कविता” को कदर प्राप्त भएको कविता)

नेपाल-म्यान्मारको अविस्मरणीय ऐतिहासिक सम्बन्ध-एक आभास, होइन है यो मामुलि, कपोलकल्पित, कुनै एक अनर्थ, काल्पनिक वकवास !

डा. चन्द्रेश रत्न तुलाधर
(फेमिलि फिजिसियन तथा बालरोग विशेषज्ञ)
मिनेगोन, यांगोन, म्यान्मार

नेपाल, म्यान्मार- गाँसिएका विशाल गगनचूम्बी हिमालयको त्यो निर्मल, अति सुन्दर, श्वेत पर्वतमालामा ।
फेदैँछ दुई मिलनसार दाजु भाइ सरी एउटै सास,
एकान्त रमणीय वातावरणमा उहिले देखि नै एकनाश ॥
मिल्दो जुल्दो छ आहार बिहार रहन सहनमा यिनीहरूको
भेष भुषा बोली भाषा अनि डांडा कांडा खोला नालामा ।
मनमा भो अलौकिक आनन्द अनि विभोर हर्ष विलास,
आदान प्रदान भएकोमा सदा सर्वदा गाँस, वास, कपास ॥१॥

कूटनीतिक सम्बन्ध समझदारी सद्भावनाको भो परस्पर मै
यी दुई घनिष्ठ भातृ राष्ट्र बीच-दर्शाउंछ दरिलो आदर्श ।
पुरयो है पुरयो आज, वर्ष सफलताको एक पछि अर्को गर्दै,
प्रगतिशील आत्मीयताको पूर्ण स्वर्ण वर्ष प्रथम पचास ॥
श्री ३ महाराज जंगबहादुर राणाको शासनकाल मै
वीर वफादार गोर्खालीको भो यस पूर्वीय भूभागमा स्पर्श,
ब्रीतिश सेनाका साथ दोश्रो अंग्रेज-वर्मी युद्ध लड्दै,
यस निर्दोष भूमिमा- नाघ्यो होला वर्षकोएक सौ पचास ॥२॥

अझ उदय भो जब नेपालको शान्त सालोचान लुम्बिनीमा
एक मार्ग दर्शक हितकारी, एक बहुजन सुखदायक,
शान्तिका नायक सिद्धार्थ गौतम, भावी सम्यकसम्बुद्ध-
आज भन्दा धेरै धेरै वर्ष पूर्व, नाघिसकेछ पच्छिस सौ पचास ॥
कायम भो तब देखि नै दुई पहाडी प्रदेशको बहुजातीय प्रजामा
हितचितको ऐतिहासिक सम्बन्ध अति लाभदायक ।
युगौ देखि चली आएको, बोकी आएको छ पुर्खाहरूको पवित्र प्रसिद्ध,
बताउंछ सहि आज सर्वविदित लिखित इतिहास ॥३॥

जम्बुद्वीपको नभुक्ने शीरमा रही चिनायौ विश्वभरी नै
हिमाल सम्राट सगरमाथाको अतुलनीय राजकीय उच्च उकाली ।
नाँगो, चम्किलो, चमत्कारी खुकुरी नचाउदै हिंड्यो गोर्खाली जहाँ,
त्यहिं भएछ लोकमा श्रृष्टि, सर्वोच्च शिखरको जन्मभूमि ॥
धर्तीको कुन कुनामा पुगेको छैन अनि, सुरा जोशले थर्किने

बुलन्द ध्वनी, चट्यांग गर्जन सरी “आयो गोर्खाली !”
नेपालको ख्याती साहसी बहादुर योद्धा छोटोले पाइला टेक्यो जहाँ,
त्यहिं बन्यो अचानक रातो तातो, तीतो रिक्तो रणभूमि ॥४॥

अग्ला हिमचूचुरा उत्तरमा, तराई मधेसको मैदान दक्षिणमा
मन्दिरै मन्दिरले सजिएको मनोरम देवभूमिका हे सन्तति !
बनाइदिएछ घाम-छाँया हावा-पानी समय- परिस्थितिले
यस प्यारो मायालु म्यान्मार ब्रीतिश राजको बेला नै तिम्नो कर्मभूमि ॥
हिन्दु महासागर देखि हिमश्रृंखला ओगटेको सुवर्णभूमिमा
बिताइएछ नौलो जिन्दगी, गरिएछ निकै नै मेहनत उन्नति ।
तर परिवर्तनशील रहेछ संसार- जतिसुकै दीन दुःखी कर्मले,
भोगी सुखी नै किन नहोस् विर्सनु हुन्छ है आफ्नो माता, मातृभूमि ॥५॥

ऐशियाको मुटुवाट फैलायौ प्रजा-रश्मि, बाली ज्ञानको ज्योति,
सारा ब्रम्हाण्ड भरी नै, हर पल पारी दिव्य उज्वल ।
नेपाल भो भगवान् बुद्धको मात्र नभई श्री पशुपतिनाथ,
स्वयम्भूनाथ, आदिनाथ, मुक्तिनाथ, बौद्धनाथको पूज्यभूमि ॥
पृथ्वीको कून दिशामा, कहाँ फैलिएको छैन महामानव बुद्धको कीर्ति,
धर्मको अर्ति संघको कृति-समस्त जगतै पारी प्रफुल्ल ?
कुन महादेशका पुगेको छैन तथागतको मध्यम मार्गको पथ,
चतुआर्य सत्यको पाठ-बाँकी राखी मात्र निर्जन मरुभूमि ? ॥६॥

हे नेपाली, हे गोर्खाली, हे हिमाली, हे म्यान्माली,
प्यारा दाजु भाई, दिदी बहिनी, समस्त सबै आदरणीय !
मनाऔं हामी यस पुनीत घडिमा दीपावलीको भव्य रौनक
स्वर्ण जयन्तीको उपलक्ष्यमा रमाऔं सबै, गर्दै हर्षोउल्लास
अभै लम्बियोस दुई मुलुक बीच सुमधूर मित्रताको शैली,
हरेक सम्बन्ध रहोस् सदा योग्य, उदाहरणीय-
धार्मिक, सामाजिक, व्यापारिक, साँस्कृतिक, कूटनीतिक-
बिना कुनै किसिमको बाधा अद्चन, भय त्रास ॥७॥
श्री राम र कृष्णको दर्शन दीक्षा बुद्ध र धर्मको शान्ति शिक्षा,
आपसीमा भद्र मैत्रीपूर्ण विधी व्यवहारको अन्मोल प्रयास-

म्यान्माली तथा नेपालीको मनमा, हृदयमा गरोस् सधैं वास,
नहोस् कति पनि यसमा कहिल्यै कमी, कम्जोरी, ह्रास ॥
स्वस्थ तन, स्वच्छ मन, स्वआर्जित धनले संपूर्ण होस् रक्षा,
सुवर्ण दीर्घायु जीवनको शुभकामना मेरो सबैमा होस् पर्दाफास ।
नेपाली-म्यान्माली अन्तर सम्बन्ध चिरायु सदा रहोस्—
अविरल पुकार मेरो यही छ, यसैमा छ मेरो अटल विश्वास ॥८॥

अन्तमा, जन्मभूमि मातृभूमि कर्मभूमि रणभूमि आ-आफ्नो स्थानमा छुँदैछ वर,
बनाउनु छ चंचल मन आफ्नो एक सून्य तपोभूमि अनुशरणीय ।
नष्ट गर्नुछ आफू भित्र क्रियाशील दुष्ट राग-द्वेष-मोह रूपी क्लेश,

सदैव जारी राखी मनमा ठूलो त्याग, संयम, उपेक्षा, होश ॥
तर्नुछ विपश्यना ध्यान भावनाको अभ्यास द्वारा अविद्याको कृष्ण सागर
बृद्धि गर्नुछ श्रद्धा, शील, समाधि, प्रज्ञा-शुद्ध धन अनुकरणीय ।
पुरै मेटाउनुछ एक दिन छली तृष्णाको अतृप्त प्यास,
आर्यअष्टांगिक मार्ग पछ्याउँदै गर्नुछ विपुल निर्वाण सुखको महसूस ॥९॥

सबैको मनमा सुख शान्ति जागोस्,
सबैको तनमा स्वस्थता मिलोस्,
सबैको धनमा अभिवृद्धि भइरहोस्,
सबैको मंगल होस्, कल्याण होस् ।
❖

धर्मकीर्ति पत्रिकाको विशेष सदस्यहरू

क्र.सं. ६१८

Ven. PHRAKHRUVISITNUNT WOOT
PHRA THACHAEHAENG TEMBLE
MUANG TUD.SUB. DISTRICT
PHUPIANG DISTRICT, NAN,
THAILAND. 55000
NRs. 2000 /—

क्र.सं. ६१९

श्रीमती विणा देवी (श्रेष्ठ) डंगोल
असन, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२०

राधा देवी श्रेष्ठ
किलागलटोल, काठमाण्डौ
रु. ११०० /—

क्र.सं. ६२१

सुश्री ईलिजा रंजित
जैशिदेवल, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२२

सुश्री अजेलिया रंजित
जैशिदेवल, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२३

श्रीमान उद्दव मोहनरंजित
जैशिदेवल, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२४

श्रीमती क्रान्ति रंजित
जैशिदेवल, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२५

उद्य क्रान्ति रंजित
जैशि देवल, काठमाण्डौ
रु. १००५ /—

क्र.सं. ६२६

श्रीमान् रमेशलाल मास्के
३१५ त्रिदेवी सडक, ठमेल, काठमाडौं
रु. १००० /—

क्र.सं. ६२७

अनगारीका ध्यानवती
पद्मकीर्ति विहार, कमलपोखरी, काठमाडौं
रु. १००५ /—

◆ सुत्र पिटकमा बुद्धका उपदेशहरू संकलन गरिएका छन् । विनय पिटकमा भिक्षु र भिक्षुणीहरूको लागि विनय (नियम) संकलन गरिएका छन् । अभिधर्म पिटकमा दर्शनका कुराहरू समावेश गरिएका छन् ।

— सभारः बौद्ध दर्पण

संसारको भयावह अवस्थाको मूल कारण लोभ

आज समाज विश्वमा यावत प्रकारले भय अन्तराण्यको परिणाममा दिन-प्रतिदिन वृद्धि हुँदै गएको छ । आज मानव सभ्यता विकासको चरमोत्कर्षमा पुगी विनाशको नजिकिँदै गएको त छैन ? संसारको विकासको साथ-साथै विनाश हुनमा मानिसको कर्मको कस्तो हात छ ? मानिसले गर्ने कार्य कुन कर्मद्वारा प्रेरित छ ? कुशल कर्म, अकुशल कर्म, लोभ चित्त, अलोभ चित्तको कारणले नै समाज, विश्वको अवस्था निर्धारण हुने होइन र ?

“लोभलाई कहिले काहीँ लोभ वा तृष्णा भनी अनुवाद गरिन्छ । लोभको अनेक मात्रा हुने भएकोले यसलाई विभिन्न शब्दहरूबाट अनुवाद गर्न सकिन्छ । लोभ स्थूल, मध्यम वा सुक्ष्म हुन सक्छ । अधिकांश मानिसहरू लोभ ज्यादै नै प्रत्यक्ष हुँदाखेरी यसलाई पहिचान गर्न सक्छन् तर कम मात्राको लोभ हुँदा भने उनीहरू पहिचान गर्न सक्तैनन् । जस्तो उदाहरणको लागि भनौं, हामी स्वादिष्ट खाना अति नै अधिक मात्रामा खानेतिर प्रवृत्त हुँदा वा मद्यपान व धूम्रपानमा बढी संलग्न रहँदाको अवस्थामा हामी लोभलाई चिन्न सक्छौं । त्यस्तै हामी जनताप्रति अनुरक्त हौं । हामीलाई मनपर्ने व्यक्तिहरूको मृत्यु भई जब हामीले आफ्ना प्रिय व्यक्तिहरूलाई त्यागनुपर्ने हुन्छ, हामीलाई दुःख लाग्न थाल्छ । त्यतिखेरा हामीमा रहेको अनुराग ज्यादै प्रत्यक्ष हुन्छ र हामी देख्न सक्छौं कि प्रिय व्यक्तिहरू प्रतिको हाम्रो अनुरागको कारणले गदा लोभले दुःखलाई पैदा गरिदिन्छ । किन्तु लोभका अनेकन मात्राहरू हुन्छन् । चित्तहरू अति छिटो-छिटो उत्पत्ति भएर निरूद्ध हुने हुँदा ६ वटा द्वारहरू मार्फत् दैनिक व्यवहारमा हामीले पहिचानसम्म पनि गर्न नसक्ने हुन सक्छौं । खासगरी हामीमा उत्पन्न भएको लोभको मात्रा कम छ र लोभीपना वा वासना काम वासना) जस्तो यसको मात्रा गहिरो र तिब्र छैन भने लोभलाई पहिचानसम्म पनि गर्न नसक्ने हुन सक्छौं हामी । कुनै पनि घडीमा हामीले सुखकर दृश्य, प्रिय आवाज, मिठो सुवास वा स्वाद वा काया-इन्द्रियद्वारा प्रिय स्पर्श हुँदा प्रत्येक समयमा लोभ उत्पत्ति सम्भावना छ । यसरी दैनिक व्यवहारमा हाम्रो जीवनमा लोभ एक दिनमै अनगिन्ती वार उत्पत्ति हुने गर्दछ ।

उपयुक्त हेतुहरू हुनासाथ लोभको उत्पत्ति हुन्छ । यो नियन्त्रण भन्दा बाहिरको कुरा हो । कयौं सूत्रहरूमा भगवान् बुद्धले लोभको विषयमा बोल्नु भएको छ, लोभबाट हुने खतराहरूतर्फ संकेत गर्नुभएको छ र लोभलाई जित्ने उपाय बारेमा पनि उपदेश दिनुभएको छ । सूत्रहरूमा पाँच इन्द्रियहरूद्वारा अनुभव गर्न सकिने सुखकर व प्रिय गौचरहरूलाई पाँच कामगुणहरूका आस्वादहरू भनिएको छ । महादुःख सूत्रमा (मज्झिम निकाय, सिंहनाद वर्ग)

भगवान् बुद्ध जेतवन महाविहारमा श्रावस्ती नजिकै विहार गरीरहनु भएको बेलामा यसवारेमा भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गर्नुभएको कुरा यसरी उल्लेख गरिएको छ ।

“भिक्षुहरू ! कामहरूको आस्वाद (स्वाद) के हो ? यी पाँच, काम-गुण हुन् । कुन-कुन पाँच ? (१) इष्ट, कान्त, रूचिकार, प्रिय-रूप, कामयुक्त चित्तलाई रञ्जन गर्ने चक्षुद्वारा विज्ञेय (जान्ने योग्य) रूप । (२) इष्ट, कान्त, रूचिकार, प्रिय-रूप, कामयुक्त चित्तलाई रञ्जन गर्ने श्रोत-विज्ञेय शब्द । (३) इष्ट, कान्त, रूचिकार, प्रिय-रूप, कामयुक्त चित्तलाई रञ्जन गर्ने श्रोत-विज्ञेय शब्द । (४) इष्ट, कान्त, रूचिकार, प्रिय-रूप, कामयुक्त चित्तलाई मोहित गर्ने ध्राण-विज्ञेय गन्ध । (५) इष्ट, कान्त, रूचिकार, प्रिय-रूप, कामयुक्त चित्तलाई रञ्जन गर्ने काय-विज्ञेय स्पर्श ।

यिनीहरू नै, भिक्षुहरू ! पाँच काम गुणहरूको कारण जो सौमनस्य उत्पत्ति हुन्छन् तिनै कामहरूको आस्वाद हो ।”

..... र फेरि, भिक्षुहरू ! कामगुणहरूको हेतु, कामहरूको विषयमा कामहरूको लागि राजा पनि राजाहरूसंग राजा पनि राजाहरूसंग झगडा गर्दछन्, क्षत्रीहरू क्षत्रीहरूसंग झगडा गर्नेछन्, ब्राह्मणहरू ब्राह्मणसंग झगडा गर्दछन्, गृहपतिहरू गृहपतिहरूसंग झगडा गर्दछन्, आमा छोरासंग झगडा गर्छ, भाई भाईसंग झगडा गर्छ, दाजु बहिनीसंग झगडा गर्छ, बहिनी दाजुसंग झगडा गर्छ, मित्र मित्रसंग झगडा गर्दछ । तिनीहरू कलह, विग्रह, विवाद गर्दै एक दोस्रो उपर हातले पनि आक्रमण गर्दछन् । त्यसैले पनि शस्त्रहरूले पनि आक्रमण गर्दछन् । तिनीहरूकै यहाँ मृत्युकै अवस्था पुग्दछन् वा मृत्यु समान दुःख भोग्दछन् । भिक्षुहरू ! यो पनि कामहरूकै दुष्परिणाम हो । यही जन्ममा दुःख स्कन्ध काम गुणहरूको कारण हो ।” साभार- एन.भी. गोरकम, अनुवाद, आर.वि. बन्ध, जीवनको प्रत्येक घडीमा अभिधर्मको उपयोग, पृ. ४६-४८, डि करपोरेट बडी अफ ड बुद्ध एजुकेशनल फाउण्डेशन, ताइवान, प्रथम संस्करण ।)

आज विश्वमा देखा परेको भयावह अवस्थाको मूल कारण व्यक्तिवादी लोभ, स्वार्थ र अकुशल कर्मनै मूल कारण होइन र ? यो मूलकारणको निवारण विना समाज विश्वको सही वास्तविक विकास नहुन पनि यथार्थ हो । समाज र विश्वको विनाशबाट बचाउन २५५५ औं बुद्ध जयन्तीको पावन अवसरले समाजका यावत क्षेत्रमा कार्यरत व्यक्तिहरूमा लोभ चित्तकोद्वारा हुने अकुशल कार्यमा बन्देजगरी कुशल कार्य, उत्पादकत्व अभिवृद्धि, स्तरीय र गुणस्तरीय कार्यद्वारा समाज विश्वको हकहितमा लाग्ने प्रेरणा मिल्न सक्नु भनी कामना गर्दछु । अस्तु !

कर्मफल

धम्मवती गुरुमां

कर्मफल छगू ध्वीके थाकुगु सिद्धान्त खः । मेमेगु धर्मे नं कर्मफल सिद्धान्त दु— न्हागुं सुख दुखः भोग याय् मालीगु कर्म अनुसार धकाः । तर बौद्ध धर्म कर्मफल माने याःसां न्हागुं कर्मयात दोष वी मखु । जुक्क फुक्क पूर्व कर्मया दोष मखु । थ्व हे जन्मया नं दोष व हेतु दु ।

आः थन पालि अभिधर्मे दुथें कर्म सिद्धान्त न्हाचथने तेना । कर्म प्यंगु दु—

“दिट्ठ धम्म वेदनीयं, उपपज्ज वेदनीयं, अपरा परिय वेदनीयं, अहोसिकम्मञ्चेति पाक काल वसेन चत्तारि-
कम्माम्नि नाम ।” (अभिधर्म भूमिकण्ड कम्म चतुक्क)

सत्व प्राणीपिं फुक्कसिके महाभूतया खानी शरीर व मन (नाम रूप) धयागु स्यूगु स्वभाव चित्त दु ।

थ्व निगू मध्ये रूप धयाम्ह छुं विपाक वने याइगु कर्म दयके सःमह मखु । केवल सिग्वथें अज्ञानमह वा अचेतनिकमह जक खः ।

उकिं सम्यक सम्बुद्धं व रूपयात अभिधर्मे थथे धया विज्यात— “सब्बञ्च पनेतरूपं अहेतुकं, सप्पच्चयं, सासवं, संखतं, लोकियं, कामावचरं, अनारम्मणं, अप्पहा तब्बं ।”

१) अहेतुकं— फुक्क रूपे लोभ, दोष, मोह रूपी अकुशलया कारण, हेतु व अलोभ, अद्वेष, अमोह रूपी कुल हेतु छुं मद्दु ।

२) सप्पच्चयं— रूप फुक्कं कर्म, चित्त, ऋतु, आहार धयागु प्यंगू कारणं युक्त जुया चवन ।

३) सासवं— रूप फुक्कं आस्रव प्यंगूया आरम्मण खः (प्यंगू काम, भव, दृष्टि व अविद्या आशाया न्हाचवोसा)

४) संखतं— रूप फुक्क कर्म, चित्त, ऋतु, आहार वने जुया च्वंगु वा थुपिं प्यतां पाले जुया च्वंगु ।

५) लोकियं— रूप फुक्कं लौकिक (भौतिक) खः ।

६) कामावचरं— रूप फुक्कं कामतृष्णाया चाहिल्यगु व म्हाईपु छयायगु थाय् खः ।

७) अनारम्मणं— रूप फुक्कसितं आरम्मण यागु रस वा सवा काय मसः ।

८) अप्पहातब्बं— रूप फुक्कं मार्गफलं काटेयाय् माःगु मखु ।

झीसं स्वयबले थ्व रूप वा शरीर धयागु न्हाचवले वहेतुथें व सुकतया तयाथें ताः, तर क्षण क्षणे खनेदया च्वंगु रूप परिवर्तन जुया फुना वना च्वंगु दु, हानं हानं न्हुन्हुगु रूप कर्म, चित्त, ऋतु, आहारया पाखें वा आहारद्वारा वने

जुयावं वया च्वंगु दु । (इता व चिकं दत्तले मत च्याना च्वंथे जक खः)

परमार्थया पाखें (धात्थेया हिसावं) स्वयबलेला रूप यात सुनानं सुमुकतय् फैमखु । नाश वा परिवर्तन जुयावं वना च्वनी ।

तर व्यवहारिकया हिसापं पलख सुमुक तयाथें च्वं जि वहेतुं समझेजुया सुमुक च्वं च्वना धका धया चवन ।

थन नाम वा चित्त धयाम्ह रूपथें अहेतुक आदि कसल अकुसल हेतु मदुमह मखु । व चित्तला न्हिन्हिं क्षण क्षणे (एक सेकेण्ड हे) सुमुक मच्चंसे लोभ, द्वेष, मोह आदि अकुशल हेतु, अलोभ, अद्वेष, अमोह आदि कुसल हेतु वने यानावं च्वंगु दु ।

व नाम धयाम्ह चित्त परमार्थ हिसापं नं छगू हे चित्त न्हाचवले सुमुक च्वना मच्चं । चित्त परम्परा छगू लिपा मेगु न्हाचाना हे च्वंगु दु । गथेकि विजुलिमत च्याना चवन । करन्ट हिलावं चवन । प्रमाण माल धाःसा मीटरे नम्वर हिलावं च्वनी । अथे धयागु चित्त हित्तु हिला वना परिवर्तन जुया चवन ।

व्यवहारया हिसापं नं बाँलाक विचार गाका स्वय् वले चित्त धयाम्ह सुमुक मच्चं, तुरन्त उखे थुके चाचाहिला वना च्वंगु हे दु । मन हिलावं वना च्वंगु खने दु ।

हानं व चित्त रूपथें कर्म वने याय् मफुमह मखु । भतिचा हे सुमुक मच्चंस्य कर्म वने याना च्वनीमह खः, वा कर्म वने याना च्वंगु दु ।

उकिं झीपिं छुं मयासे गुवले नं सुमुक च्वना च्वने फै मखु । न्हाचवले झीसं कर्म वनेयाना च्वहे च्वनी । गथे कि कुम्हाया घःचाः व ल्हा चले जुया अने अनेगु थलबल वनेजुया वैथें हे थ्व झीके च्वंगु कर्म देकीमह चित्त संस्कारं नं अनेयेगु कर्म देका भोग याका च्वंगु दु ।

उकिं गुलिं मनूतेसं थ्व खँ मथुया थथे धयाच्वंपिं नं दु— “जिमिसं धर्म नं याय् मफु, पाप नं छुं मयाना” तर थथे धया च्वनेगु बुद्धिमानिया चिं मखु, सत्य मखु ।

छाय् धाःसा थ्व मनं न्हाचवले न्हाचवले हे कर्म दे का च्वंगु दु । थ्व झीसं देका तयागु कर्म अनुसार संयोग चुलालिसे फल भोग नं झीसं याना च्वना । भिंगु कर्म ज्वीमा वा मभिंगु कर्म ज्वीमा छगू मखु छगू कर्म झीसं दय्का हे च्वंगु दु ।

थ्व कर्म मध्ये गुगु कर्म याय्वले शरीर, वचन व मन स्वंगूद्वार चूलाइ व कर्म वलवान ज्वी । क्रमशः

पूण्य भूमि लुम्बिनी

◉ प्रेमलक्ष्मी तुलाधर

वा वयाःचवंगु दु दंयूगुहे मखु । नुगः खुल्ल मिं छुयाय्गु छुयाय्गु । अब्लय्लाक्क फोनया घण्टी वल टिन्न टिन्न..... दाईयागु फोन जुया च्वन । दाइनं धयाहल “वा वयाचवंगु दु गथेयानाः वनेगु ? मांयात ख्याउंसे च्वनी । वनेजीला ? बालाकं छकः नि न्यो एरपोर्टय मौसम गथे च्वं । हवाइजहाज व्वइलाकी मव्वई । मखुसा कन्हे हूँ । कि त टिकट क्यान्सिल या ।”

तर जिगु मन तसकं हे सुखमन्त मनं मनं धयाः च्वना जन्मे छक्कः लुम्बिनी वनेत्यना नं छाया् थथे वा वःगु । गुलिदत वा मवःगु थौहे छाया् वा वय्माःगु । थःपिंत मछिनकि मार वःगुला धायगु चलन अनुसार जित नं अथेहे मनय् वयाः थी थी न्हयसः दानाच्वन नूगः चुया धडकने । मां नं वनेम्हाःल पुता धागु इलय खववी वल सुलुलुलु मिखाया कापिं । मनं थःयात थम्ह धया च्वना गज्याःगु कर्म । अले फोनं धया छवया पासपिंत जिला वय् मखुत । पासपिसं धया हल “प्यंगः बसय् मनूत फुकसित फ्यतुकाः छवय् धुंका आम्थे मवय् धैगु नं दैला । का न्हयाथे याना नं वा ज्या गोलमान मजुइला धका फुकं पासपिसं धयाहल ।”

न्हयागु थजु वनाहे छवय् धःका मांयात याकनं याकनं पर्सी सिंकाः परित्राण क्वःखा क्वःखाःय्का छें जःपिंत वनेन्हि धका मोटरे च्वना वनाछवयाः । जिगु नितिं न्हापांगु लुम्बिनी यात्रा व हवाइजहाज । बल्ल एरपोर्ट थ्यन । वा वयाचवंगु दयूहे मखु । नापलात अन भाइराजा साहु परिवारपिं व मेपिं पासाःपिं । वयकः पिसं धयादील मां यात नं व्वना हयागुला ? धन्य धन्य ।

भैरहवा एरपोर्ट आधा घण्टां थ्यन । अनला वा मवय् धुंकल, निभाःत्वःया चवंगु दुं । जिपिं प्यम्ह जुजु भाई दाइयागु माइक्रो बसय् च्वनाः वयकः यागु होटेलय थ्यंकः वना । वनापिं सकलसितं सिद्धार्थ दुथाय् बेम्बो होटलं भचा उखेच्वनेगु व्यवस्था व नय्गु व्यवस्था बेम्बो होटलय यानादिल । अन थ्यनेवं बहनीसिगु व्यली बेम्बोहोटेले हे जुजू भाइ दाई नं व्यवस्था याना दीगुलिं वनापिं सकलसित आनन्द जुल । थ्व २०६७ फागुण ४ गतेयागु खँ खः ।

२०६७ फागुण ५ गते बिहिवाः कुन्हु अतिकं हने बहम्ह धर्मकीर्ति विहारया अध्यक्ष भिक्षुणी संघया अध्यक्ष “शासनध्वज धम्माचरिय, अगमहागन्धवाचक पण्डित धम्मवती गुरूमां ७७ दँ ७ ला ७ न्हु क्यंगु भिं बुदिया लसताय् महाजन्मोत्सव लुम्बिनी उद्याने बाँलाक क्वःचागु जुल ।

भगवान बुद्ध लुम्बिनी विज्याःबलय् गथे भगवान् बुद्धयात लसकुसयात अथेहे जयनमो स्त्रोत्रया आधारे भगवान् बुद्धयात लुम्बिनी विज्याकुथें भगवानया मूर्ति ल्हाते ज्वनाविज्याम्ह धम्मवती गुरूमांयात नं छत्रं कुइकाः लसकुशयानाः लुम्बिनी उद्याने विज्याकल उगु ज्या इवलय् दकलेय न्हयोने धाः वाजं (यल), उयांल्यु धुन्यामुन्या श्रद्धेय भन्तेपिं, जयनमो स्त्रोत्रया आधार पताञ्जली समूहया कलाकारपिं (ब्रम्हां बंपुइका) अले पूजनीय धम्मवती गुरूमां गुरूमांया ल्युने चैत्य ज्वनाः विज्यापिं गुरूमापिं चः छेलय तपिं, ऋषिणिपिं, उपासक उपासिकापिं दकलय् ल्युने धिमे वाजं थानाः भःभः धायक न्याली न्हयागु लू तसकं च्वछाय् बहःजु ।

भीसं जयनमो श्री बुद्ध भगवान लुम्बिनी.... स्त्रोत्र हालाच्वनागु व बाखँ न्यनाःगु अनुसारं उगु ज्याइबः धाथें भगवान लुम्बिनी विज्याथें जागु दृष्य मिखाय् न्हयोने दंवःगुथें जुल तसकं न्हयइपुसे च्वन छायाधायबलय पूजनीय धम्मवती गुरूमां बौद्ध जगतय् नारी जागृतीया नितिं न्हयलुवाः जुयाः बुद्ध शिक्षा कथं सकल सित उद्धार याना विज्याम्ह गुरूमां खः । धर्मकीर्ति संरक्षण कोषया ग्वसालय् न्हयागु थ्व न्हापांगु ज्याइव ने.सं. ११३१ सिल्लाथ्व चतुदर्शी (२०६७/११/५ कुन्हु लुम्बिनी उद्याने जूगु दिनस चारधाम विज्यापिं भन्ते पिं पाखें अभिधम्म पाठ जुगु खः ।

कन्हे कुन्हु ६ गते लुम्बिनी उद्याने चवंगु थी-थी विहारया भन्ते, लामा भन्ते आदिपिं पाखें थःथःगु भाषं पाठ लिसं धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन, पताञ्जली समूहया कलाकार पिं पाखें बौद्ध सांस्कृतिक प्याखं प्रस्तुत जूगु खः ।

फागुण ७ गते कुन्हु श्रद्धेय भन्तेपिं व गुरूमापिं पाखें महासमय् सुत्र पाठ जुगु खः । भगवान बुद्ध बूगु पूण्य

भूमी पूण्य ज्याय् सकलसिनं व्वति कयाः दानपूण्य याय् दयाः तसकं मन लयताः ।

७ गते बहनी कुन्हु लुम्बिनी बेम्बो होटलया अध्यक्ष ध.जा.भ. या उपाध्यक्ष जुजुभाई शाक्यया आब्हाने थाइलायण्डनं विज्यापिं भन्ते व उपासक उपासिकापिंत पताञ्जली नासः खलः पाखें बौद्ध सांस्कृतिक प्याखं क्यने गु ज्याइवः नं जुल । उगु ज्याइवः खेमावती गुरूमां नं थाइ भाषं संचालन याना विज्याःगु खः । पूजनिय धम्मवती गुरूमां नं उपाध्यक्ष जुजु भाई शाक्ययात चैत्य उपहार बियाविज्यात । जुजु भाई शाक्य पाखें नं पताञ्जली समुहयात २,००० /- दां ग्वाहालि कथं प्रदान याना दिल ।

थाइलैण्ड भायादिपिसिनं संस्कृति ज्या इवः स्वयाः खुसी जुया पताञ्जली नासः खलयाः अध्यक्ष न्हुछें बहादुर डंगोलयात दाँ व चकलेट बट्टा उपहार बियादील । जुजुभाई शाक्य पाखें सकलसित ब्यलियागु व्यवस्था नं यानादीगु खः ।

ध्व दिने सांस्कृति ज्याइवः जुया च्वंगुलिं नयगु भचा लिबाःगु खः तर तसकं लिबाः गुला मखु ९ बजे वेली न केगु व्यवस्था जुल । मनूतयसं धाल नयपित्याक तया तल तर अथे मखु ज्याज्वीबले भचाः उखेथुके जुइफू । कुँखिनेगु स्वयां ध्वाथिक् खँल्हायगु हे भी मनूतय गुण खः ।

जि (च्वमि) म्हाल धकाः लुम्बिनी मवंगु जूसा द्याँलाम्हेथें जुइगु जुई । तर वनाथें ज्या सफल जुल जिमि मांयात नं (लक्ष्मीनानी तुलाधर) ऋषिणी याय्दयाः मन तसकं याउँसे च्वन लयता नं वल । मांयात मुसू वययो गुलिं मेपिंत डिस्तर्ब जुई धकाः धन्दा जुया च्वंगुला छ फुति

हे मुसुमवः । तुति नं मस्याः याउँसे च्वं । पूण्य भूमी धैगु पूण्य भूमी हे खः ।

थःज्याःगु पूण्य ज्याय् य्याली व्वतिकायत गौतमी विहारं लुम्बिनी, लुम्बिनी बेम्बो होटलया वयवनेत बसयागु व्यवस्था जुजु भाई दाई नं यानादीगुलिं वनामिपिंत तसकं अःपुगु जुल । कपिलवस्तु वनेत व विहार विहारे स्वःवनेत बसयागु व्यवस्था, पाल, मञ्च, माइक सिस्तम आदियागु व्यवस्था नं वय्कःनं हे यानादीगुलिं सकल सित तसकं अःपुगु जुल ।

फागुण ८ गते भी वनापिं सकलें बेम्बो होटलया जलपान याना भगवान् बुद्धयात वन्दना यासे पूज्य धम्मवती गुरूमांया भिंउसाँय् ताः आयूया आशिका यासे बस यें पाखें स्वयाः बुलुं न्हयात)

वयवनेगु ल्याचाः छगू थन न्हयोथने—

● जलपान धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन पाखें	
उथेजुगु दां	- २१,०००/-
● उथेजुगु बसय मनूतयगु दां	- १,८६,०००/-
जम्मा	- २,०७०,०००/-
जम्मा खाना खर्च	- १,८०,०००/-
(मोटर) बस भाडा	- ७२,०००/-
जम्मा	- २,५२,०००/-

● मगागु ४५,०००/- पिन्यादो दां जुजु भाई शाक्यजुं हे ब्यहोरेयायगु धैगु वचन बियादील ।

वयकः यात यक्कक्षशो-यक्को साधुवाद कृतज्ञता लिसें लुम्बिनी बेम्बो होटल मनंतुनाथें सुथालाना न्हयावने मा धकाः आशिका याना । ❖

“महामानव बुद्धया शिक्षा कथं सकलसिया नुगलय् सद्धर्म चित्त उत्पन्न जुइमा”

२५५५ क्वःगु स्वाँ या पुन्डिया लसताय् भिंतुना !

ज्ञान गन्धानि शुभ गणपति

बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

थाय्मदु, येँ ।

फोन नं. ४२३२९०२ , ४२३२९४६

How Do We Face Problems ?

✍ K. Sri Dhammananda

We usually create some other problems while trying to solve our existing ones. If the new problem is minor, we tolerate it to the best of our ability and do what we can to alleviate the pain. For example, when we have gastric ulcers and suffer severe pain, we consult a doctor. If the doctor says that we have to undergo an operation, we will accept the fact that we will have to undergo to suffer if we want to be cured. Since we know that there is no other solution, we decide to face the new problem of the operation to get rid of the existing pain. Then we get ready to bear the pain and uneasiness during the operation thinking that we can finally be rid of the pain.

In the same manner, we are willing to tolerate certain problems or pain to overcome the existing big problem. That is why we sometimes face suffering with smiling faces. We cannot overcome our existing problems without facing some other new problems or without sacrificing something. But one thing is clear; it is impossible to settle all our problems because problems are like waves. When one wave comes down, that creates the force for another wave to go up. Sometimes a 'give and take' policy also helps to settle our problems.

The Buddha has advocated a meaningful and practical method to settle our problems. He did not recommend a method just to patch up a problem here and there simply to pander us for the time being. Rather he taught us the way to penetrate to the root of the problem and find out the main cause of it. His method was not just to reduce the symptoms of the problem like some medicines, which only suppress the symptoms of the sickness but do not cure the sickness itself. If a drug or painkiller seems to act beneficially for a while in one way, it is nearly always accompanied by one or more (usually more) deleterious after effects.

When we have stomach pain or headache, we take painkiller tablets. After

that, we feel better for a short while but the pain may come back. Assume that we have a very painful wound on our body. After applying all sorts of medicine, we may manage to get rid of the wound. When the doctor or somebody asks 'How do you feel now?' we say we feel very much better. 'But can you define this word 'better'? Can we show anything to prove what that better feeling is? Here it means that there is no longer any more pain. For anything in this world, we say we feel good or nice only to tell others that there is no problem for the time being. When we say we feel 'good' we must understand that this 'good' feeling is not permanent because when the effects of the painkiller drug wears off there will be pain again. This is the nature of life. The Buddha's method for gaining permanent happiness is to uproot the main causes of the problem and not by suppressing them. Of course, some people say it is difficult to practice the Buddha's teaching, because it does not provide short-term relief. The Buddha taught that the cause of our misery is so deep-rooted that we must take strong measures to root it out permanently, so that it can never return.

To the question on how to eradicate problems, the answer given by the Buddha is 'when a wise man, established well in morality (sila) has developed his mind and understanding (panna), then such an ardent and wise person succeeds in disentangling himself from this tangle. 'A person who is diligent and understanding, by realising the real nature of existence, develops his moral behaviour or self-discipline. Sila means discipline of the senses, speech or action according to a moral code. When a man is diligent and wise, he knows how to face his problems and how to overcome some of them. Here the Buddha's advice for us is to be good, diligent and act wisely if we want to solve our problems. No other method can give final solution to our problems.

Evil and Good fame in Programme

✍️ Prof. Suwarna Sakya

A Person wants to live happily. To get happiness, he makes programmes. There will be daily programme from early rising to bedtime of every man. They will arrange proper time for the programme. proper arrangement means to organize things according to time and condition. Sometimes, there'll be changes in fixed programme as in the exceptional case of natural or uneven condition. Except the immediate change in time and topic, if the programme is run by neglecting the time and not giving the preference to the subject that is run to fulfill the objective. Thus, programme is a serious subject. If the fixed programme is run in light way for only showoff the that programme should be considered being organized by the people of ostentatious attitude. where own and other's time and trust is not valued, the achievable programme cannot be happen there. Such programme may be the programme of monopoly random arrangement and may be selfish disorganized programme. The responsible pre-planned programme is run by organized way in accordance to its subject. In the programme that is pre-planned and organized with determination, there will be no debate between the organizers and there won't be any matter of new decision and new concept. In good programme, the announcer will be capable and he will understand the programme very well, In bad programme, there will be interruption to the announcer and will be given burden of order and instruction.

Programme is a topic that will be run by letting the discipline and manner obeyed. Programme is the way that is organized to survive the happy life with objective. The programme inspires people to follow the regulation of manner and run life serially. The form of programme will be accomplishable and welfare-wise. If the form of programme is spoilt then it will become the identity of

irresponsibility. The careless programme will invite the evil in the society.

Whether there is presence of many people, whether there is economical benefit, whether the dais is decorated colorfully, whether there is arrangement of refreshment and food, if there will not be discipline of the programme then it will be momentous and it will not be inspirable. In most of programme, we can find that there will be vast difference between its objective and running method. Many programmes are seen where the particular person is highlighted than the main topic. we can also see in programmes that non related people are giving speech in non related topic. we can also see the participants making noise by talking with each other as if the venue of programme is a public park. it is also apparent that people are behaving like smacking the objective of the programme by eating the things during the time of programme that is prohibited in it. Sometimes, other audience are neglected and made bored as if the organizers are running the programme only for outer publicity by waiting for the media persons of television radio, etc. the unnecessary programmes are seen organized only for self publicity by printing the names in cards.

Many people will have perception of organizing programmes as per their own perspectives. People also make their own evaluation about the success of the programme.

whatsoever is the desire, interest and nature of people, it is essential to bring improvement in people's behaviour and they should behave to bring public awareness. It is necessary to organize such programmes which not bring the programmes that emphasize deviation, evil and illusion in the society.

Vesak Day (Buddha Jayanti)

✍ **Most Ven. Vajiragnana**

Vesak is traditionally associated with the birth, Enlightenment and Parinibbana of the Buddha. The Buddha was born at Lumbini Park, gained enlightenment at Buddha Gaya and attained Parinibbana at Kusinara on the Vesak full-moon day in May. Buddhists all over the world celebrate this day with great devotion, practising generosity, observing higher moral precepts and concentrating on meditation. There is a special significance to this day for Nepalese people, whether Buddhists or otherwise, for this unique Teacher of the world was born in Nepal.

The Buddha was born to this world, like anyone of us, as a mortal human being. He lived as a human and in time discovered that life is full of dukkha (unsatisfactoriness) and he vowed to discover the end to this dukkha. He renounced the princely life and comfort of a royal palace to become an ascetic. Ascetic life was not a new thing in India at that time. He went to a couple of ascetics who were very famous teachers in his day and soon mastered their doctrines, but they still could not tell him the answer he was looking for - namely, the end of suffering. He spent six long years wandering in the plains of Ganges subjecting himself to vigorous ascetic practices, following the popular belief at the time, but gaining nothing, instead physically becoming weaker and weaker. Realising that this was not the way to gain freedom from suffering he started following his own way to practise meditation, (later he explained this way as the Middle Way). One day whilst in deep meditation beneath a tree (which became known as the Bodhi or Bo tree) he attained the state of Enlightenment.

Enlightenment means penetrative wisdom. With this knowledge Siddhartha Gotama comprehended life in its proper perspective and thereby found it is unsatisfactory by nature or dukkha, and the cause is selfish attachment; he also found that there is liberation from that dukkha; and there is a Path leading to it. Since he gained this penetrative wisdom or insight he was known as the Enlightened One or 'Awakened One', the Buddha. A wandering ascetic who was very pleased with the Buddha's countenance asked him about his teacher one day. The Buddha replied he had no teacher. It says in the Dhammapada (verse 353) as follows:

All I have overcome, all do I know
From all am I detached. All have I renounced.
Through the destruction of all craving I am free
Having comprehended all by myself, whom shall teacher?

This shows the Buddha-dhamma is not based on Hinduism, nor it is an offshoot of Hinduism as some scholars say. The Buddha did

not believe in God. He himself was neither a God nor an incarnation of a God. He was a human being who had become the Buddha by developing his human qualities and he said that everyone of us can develop these qualities and become a Buddha, an enlightened person. The possibilities of becoming perfect ones are within every individual. He proved how he raised man's dignity and value. He opened the gates of deliverance for all. His wisdom, compassion, love, selfless service, perfect purity, exemplary personal life - all these became the source of inspiration to all.

When we pay our homage to the Buddha we recollect his noble qualities in our minds reciting the formula "Itipi so bhagava araham samma sambuddho vijacarana sampanno etc." This is a meditation on His noble qualities which we expect to achieve. When we traverse this path we can do away with our weaknesses, frailties etc. We can overcome distress, worries, mental agonies, tension, depression, anxieties and all that adversely affects our minds.

The Buddha was a great man, who wielded an extraordinary influence even during his lifetime. He attracted the high and low, rich and poor, educated and illiterate, men and women, householders and ascetics, nobles and peasants. He went out in search of bad people, while good and virtuous people came in search of him. His disciples were kings and soldiers, merchants and millionaires, beggars and courtesans, religious people and deluded people. When people were fighting he made peace between them.

The Buddha lays great emphasis on the need for a good friend (kalyanamitta) for man's moral and spiritual upliftment and development. He was the first to grant equality of status for women with men and thus to emancipate them, and to admit women into his religious order. He taught people how to eradicate ignorance, and he was the first World Teacher to formulate a Charter of Freedom of Thought. Rigid rituals, sectarianism and rigid dogma, the caste system had no place in his teaching.

The Buddha taught, encouraged and stimulated each person to develop himself and work out his own emancipation, because man has the power to liberate himself from the ills of life, not even the Buddha can save another from the consequences of his own unwholesome deeds. One has to do it by oneself. The Buddha said "You yourself work out your liberation, the Buddhas are only teachers". So we must resolve on this Vesak day to gain the supreme enlightenment by following with diligence the Path led by the Buddha. ❖

Lumbini Today

✍️ **Arjun Pradhan and Amrit Sthapit**

Lumbini, the birth place of the Buddha is situated in southern Nepal. It is a matter of pride for all Nepalese that the Buddha was born into this world about 2600 years ago. Famous dignitaries like Emperor Ashoka (3rd century BC) from Pataliputra, India, King Ripu Malla from the Khasa kingdom of far west Nepal (14th century), Fa-hien (5th century) and Hiuen Tsang (7th century) from China made pilgrimage to this holy site and left their marks behind. This holy site remained deserted for a long time until it was discovered and brought to light. One hundred and two years ago on December 1, 1896, the famous Ashokan Stone Pillar was discovered in a neglected state at the Lumbini Garden, the site where the Buddha was born. Later exploration and excavation on the site have yielded valuable archaeological remains dating back to 3rd century BC. The most significant of all findings is the Marker Stone showing the exact birthspot of the Buddha. In recognition of the archaeological and historical sanctity of this site, Lumbini was inscribed on the World Heritage List in 1997.

Lumbini is situated about 300 km in south west of Kathmandu and 22 km away from present Siddharthanagar (Bhairahawa) Municipality. It is 27 km east from the ruins of King Suddhodhan's palace in Kapilavastu, Tilaurakot.

In the past, when people visited Lumbini the most obvious sites were the Ashokan Pillar, pond, Mayadevi shrine and archaeological ruins around it. Seeing those ruins in the middle of the open fields really make people think of law of impermanence as the Buddha's Message. However in present Lumbini one can see more than these ruins. It has transformed to be one of the Buddhist Centre of the world. The proposed Master Plan for the development of Lumbini which was finalised

and approved by the United Nations and the government of Nepal in 1987 is taking its shape slowly, although it has been a few decades since it was started. Because of these recent developments, one can imagine how Lumbini is going to look in future according to the vision of the famous Japanese architect Professor Kenzo Tange. There are a lot to see and do when you visit Lumbini now.

The Master Plan covers an area of three square miles on north south and encompasses three zones each covering one square mile (2.56 sq. Kms.) The three zones are united by a 1.474-meter long walkway and a canal. The zones are: a) the Sacred Garden Zone b) the Monastic Zone and c) the New Lumbini Village.

The heart of the design is the Sacred Garden located in the southern part. The ultimate objective of the design here is to create an atmosphere of spirituality, peace, universal brotherhood and non-violence consistent with the time and Buddha's message to the world. The Sacred Garden shelter the ancient monuments at the centre in a freshly restored atmosphere of serene and lush forest all around the complex. In keeping with the goal of the protecting sites of archaeological significance, no new construction is permitted in the sacred area surrounded by a pond and the circular levee.

The Monastic Zone is situated in the forest area north of the Sacred Garden. Divided by a canal, there are East and West Monastic Enclaves having 42 plots each allotted for new monasteries of Theravada and Mahayana traditions of Buddhism. Nearby, across the central link bridge, a research centre, a library, an auditorium and a museum provide facilities for research and study on Buddhism.

The Northern part of the site is being developed as the New Lumbini Village which is also a gateway to the outer world where the visitors can find comfortable lodges and restaurant offering high standard facilities.

Sites to visit in Lumbini

1) The sacred Garden zone: It is in incomplete stage at the moment. The main archaeological site, where the Mayadevi shrine was located is being excavated. So far archaeologists have found many items from there of which two are very significant: Marker stone of the Buddha's birth spot and oldest terracotta image of the Buddha when he was about to leave palace in search of Enlightenment. These archaeological items are kept in the temporary, archaeological office at the site.

Apart from buildings and ruins there are annual festivals which are worth to partake when it takes place. Obviously, the most important festival in Lumbini is on the day of the birth of the Buddha—the vesak fullmoon day which, as per English calendar, is around April or May. The next important date is in the country as well as overseas, go there to recollect the qualities the Buddha. This festival continues for 10-12 days. The highlight of this festival is the last day called the ceremony of burning oil lamps which is worth seeing. Also, people from surrounding villages come to the "Mela" which is celebrated at the end of the second week of April every year. This mela continues for two days. The highlight of this mela: women from surrounding villages come to Mayadevi Shrine to completely shave off their children's hair and lay it in front of Ashoka Pillar.

2) The Monastic Zone:

This is divided into two zones;

- 2.1. **East Monastic Zone** which is dedicated for the construction of Theravada monasteries from different countries.
- 2.2. **West Monastic Zone** which is dedicated for the construction of Mahayana

traditional monasteries from all over the world. So far many monasteries representing different countries have been completed or on its way to completion.

2.1. East Monastic Zone:

Entering through the main entrance at Lumbini village zone the first monastery. The construction of this constructed on 5 acres of land. The grand monastic wall and some buildings have been entirely designed and built according to typical Thai architecture.

Next to the Thai temple is another Theravadin temple built by Mahabodhi Society of India. It was started in 1996 on 1.5 acres of land. These temples will be bordered by canal which has not been built yet.

Next group of temples are the plot reserved by Bangal Buddhist Association for construction of their Theravadin temple which has not began yet. Adjacent to it is the most grand and beautiful Theravada temple belongings to Myanmar government. They started the work in 1993 and have mostly completed so far. This temple is also built on 5 acres of land. A magnificent replica of Burmese Swedagoan pagoda and other replicas of Burmese historical buildings are the must for any visitor. It is always crowded with pilgrims and tourists nowadays.

At the end of this zone is Nepalese temple built by International Bhikshuni Association. This is built on 1.5 acres of land and is nearing completion.

In the 1st December 1998 Sri Lankan government also commenced the construction of Sri Lankan temple in this zone. Besides these temples there is also a Bipassana meditation centre which is also under mostly completed.

2.2. West monastic Zone:

On the west side to Lumbini canal is west monastic Zone. This zone is set aside for about 15 Mahayana monasteries of which many are under construction. One of the

majestic monasteries in this zone is the Chinese monastery built by Chinese government on 6.25 acres of land which was completed in September 1998. The buildings were constructed in a typical Chinese architectural style with the estimated budget of about 4 million pound. This has already become an important site of Lumbini for pilgrims to visit.

The first monastery to be built in this zone is Vietnamese monastery on 6.25 acres of land. The traditional Vietnamese architectural buildings and pagoda which is 25 metre high is magnificent and picturesque. It is near its completion.

Another grand temple belongs to Korean Buddhists which lies in front of the Chinese temple. A Korean designed guesthouse is already in completion and the main shrine hall is under construction. Apart from these completed temples there are other plots of land which have already been reserved for French Buddhist temple, German Buddhist temple, and Tibetan Gompas.

3) The new Lumbini Village Zone:

This zone is purely allocated for the material world i.e. for residence, education, and social activities. It is in the northern part of Lumbini and it is a gateway to Lumbini just before entering into the spiritual and sacred lands. Within the New Lumbini Village zone there are provision for museum, libraries, International Buddhist Research Institute, hotels, guesthouses, hospital and tourist centres, This is the starting point for all pilgrims entering Lumbini to start their spiritual journey.

From five stars hotels to simple pilgrims' guesthouses are already in service. However, library, research centre and museum are still on its way to the operation although the buildings were completed a long time ago.

Also within this zone the highest World Peace Pagoda of Asis is under construction by Japanese Buddhists. This is the place where a hideous crime of murdering Japanese

Buddhist monk, Navatame took place in 1997. However, since the murder took place, it has become another place for pilgrims and tourists to visit and see the spot with their own eyes. In fact, this World Peace Pagoda is an additional to the original Master Plan.

Lumbini is not only sacred and sanctuary for all Buddhists and peace lovers but with its rich fruit trees, greenland and wet lands it became a sanctuary for many birds, fishes and animals. Within this garden there are many types of endangered birds living happily. Many wild antelope (Nilgai) of ten passes through the garden and it is very pleasant to see fishes jumping up and down in the canals and ponds. Lumbini is indeed a sacred place and a source of peace for mind and body. It is indeed a fountain of world Peace. Whoever visit there and reflect on the reality of the world according to the Buddha's teachings will achieve peace physically and spiritually as Buddha himself and mentioned (in Digvijaya) before his death: "Lumbini should be (visited and) seen by a person of devotion, and which would cause awareness and apprehension of the nature of impermanence...."

Lumbini is becoming the Buddhist centre where one can see and witness most Buddhist cultures of the world. Since the Buddha was born 2600 years ago at Lumbini, his teachings have reached far and wide, all over the world. Now such glory is going back to its founder's land, its place of origin. Just by visiting Lumbini in Nepal, one will be able to see different Buddhist architectures and culture from all over the world. One will have a chance to comprehend how his teachings have affected all walks of life in different parts of the world. Most importantly one will have a golden opportunity to understand and practice all different traditions of Buddhism to suit an individual. Lumbini today reflects a whole spectrum of the development of Buddhism from its inception to present time doctrinally and culturally. ❖

The Right View of Compassion in Daily Life

✍️ Bhikkhu Dhammapiyo, Nepal

Though Maitreya is the only future buddha mentioned specifically, the possibility of attaining buddhahood is not restricted solely to him. In the Sampasaadaniiyasutta of the Diigh Nikaaya, for instance, Saariputta is professed to have said: "In the presence of the Exalted One have I heard him say and from him have received, that....in times gone by and in future times there have been, and will be other Supreme Buddhas equal to himself{i.e., Gotama} in the matter of Enlightenment." (Diigha Nikaaya: 3:114 Note:a.) (1) Thus, no longer is the term "bodhisattva" used solely in conjunction with Gotama, with other past buddhas, and with Maitreya; the bodhisattva-yaana is regarded as a possible, albeit difficult, path open to anyone who desires buddhahood."

It is difficult to conceive that the Buddhadamma in its incontrovertible offering of the Gift of Truth, which excels all other gifts, is taken and divided into sects that have for too long missed the aspiration to compassion as well as acts of compassion in loving kindness. And the evidence that sectarianism overrides what sentient beings need in everyday life, is seen in the wrangling and refuting points of view that not serve the Sasana. Speculation was not the Blessed One's Teaching. Instead, we see what even a portion of humanity that takes Refuge, follows Precepts, but equivocates something that takes Refuge, follows Precepts, but equivocates something that the Buddha was the Full Embodiment of Himself, in thought, word, and deed Compassion.

The time for Buddhist unity is long overdue. Right View is essential to the Path and is crucial to an understanding of the four is the Eightfold Noble path.

There is no question that the desire for buddhahood is non problematic desire. The practical question comes to only one thing to be considered: Are we as ordained and lay

persons practicing the Buddhadamma or wasting precious time and energy on speculation? The Blessed one was clear about what constitutes Right View or Right Understanding and what constitutes its opposite.

What is referred to as a "revised theoretical model" is something more than that, and is worthy of attention as well as practice.

"Rather than simply identifying the bodhisattva-yaana with the various Mahaayaana schools and the sraavaka-yaana with the numerous Hiinayaana schools (as does the old model, which illustrates the ideas put forth by Naagaarjuna, Asa[^]nga, and Candrakirti), the revised theoretical model may more accurately portray the differences that exist between the two yaanas by referring to Mahaayaana Buddhism as a vehicle in which the bodhisattva ideal is more universally applied, and to Thravaada Buddhism as a vehicle in which the bodhisattva ideal is reserved for and appropriated by certain exceptional people."(2)

Two "yanas"? No. There is only one: Buddhadamma-yaana!

The problem is not just about whether or not the "Bodhisatta Ideal" is more universally applied in one school as opposed to another, in yet another subtle, if not occult point of contention: Theravada vs. Mahayana; nor is it something to be claimed for more "certain exceptional people." The problem is simpler, and while the scholars do their thing, the practitioners still need to practice the Buddhadamma, apply the teachings practically in activities of every day life. For there is no evidence that the Blessed One taught that compassion toward all sentient beings is something that should not be universally applied, nor did He teach that compassion be relegated to a particular notion of persons classified as certain, exceptional,

or somehow more entitle to practice it that others.

Books, articles, and the evidence piled up over so long in terms of argumentation and sectarian views do not teach people ordained or lay about the Ultimate Goal of Dhamma which is release from dukkha, ultimately the attainment of Nibbana. The essential evidence is found in the essential simplicity of practice, and the Buddha prescribed exactly that. Not all Buddhist scholars are Buddhadharma practitioners, or "Buddhists".

In practical terms, the release from dukkha is difficult for the hungry, sick disenfranchised, and those who are subject to so many extremes of abject poverty in a day and age where material is not the problem but the distribution of it is the problem. That is one prime example. More efficient weapons of destruction or orbiting space labs are not evidence of compassion that engages the planetary misery that all of us have equal shares in, though appearances are deceiving! A fraction of the energy used in making nuclear weapons of mass destructon could solve serious energy problems if humanity were not so careless with such things; space exploration and orbiting space labs could provide foods and medicines. The point here is not to condemn science and technology but question skillful means of their applications toward sustainable compassionate ends.

A right view of compassion before aspiring to any bodhisatta ideal, or making a vow to liberate all beings, or the desire for buddhahood must come from a systematic practice that begins with oneself. In order to have genuine compassion, it begins with oneself.

The practice taught by the Blessed One to generate compassion beginning with oneself and extended to other beings is found in the Brahmaviharas. Metta and mudita are not mere imaginings in terms of mental exercises, nor are they two-dimensional kinds of wishful thinking.

The Blessed One's Teaching was and will always remain clear and unpolluted:

"That disciple of the noble ones—thus devoid of covertousness, devoid of ill will, unbewildered, alert, mindful—keeps pervading the first direction with an awareness imbued with compassion.... appreciation... equanimity, likewise the second, likewise the third, likewise the fourth. Thus above, below, & all around, everywhere, in its entirety, he keeps pervading the all encompassing cosmos with an awareness through equanimity is thus developed, thus pursued, any deed done to a limited extent no longer remains there, no longer stays there."(3)

Veberable Dr.W. Rahula wrote:

"Now, what is the difference between Mahayana and Theravada?"

"I have studied Mahayana for many years and the more I study it, the more I find there is hardly any difference between Theravada and Mahayana with regard to the fundamental teachings.

- ◆ Both accept Sakyamuni Buddha as the Techer.
- ◆ The Four Noble Truths are exactly the same in both schools.
- ◆ The Eightfold Path is exactly the same in both schools
- ◆ The Paticca-samuppada or the Dependent Origination is the same in both schools.
- ◆ Both rejected the idea of a supreme being who created and governed this world.
- ◆ Both accept Anicca, Dukkha, Anatta and Sila, Samadhi, Panna without any difference.

"These are the most important teachings of the Buddha and they are all accepted by both schools without question.

"There are also some points where they differ. An obvious one is the Bodhisattva idea. Many people say that Mahayana is for the Bodhosattvahood which leads to Buddhahood while Theravada is for Arahantship. I must point out that the Buddha was also an Arahant. Pacceka Buddha is also an Arahant. A disciple can also be an Arahant. The Mahayana texts never use the term Arahant-yana, Arahant Vehicle. They used three terms; Bodhisattvayana, Prateka- Buddhayana, and

sravakayana. In the Theravada tradition these three are called Bodhis.

Some people imagine that Theravada is selfish because it teaches that people should seek their own salvation. But how can a selfish person gain Enlightenment ? Both schools accept the three Yanas or Bodhis but consider the Bodhisattva ideal as the highest. The Mahayana has created many mystical Bodhisattvas while The Theravada considers a Bodhisattva as a man amongst us who devotes his entire life for the attainment of perfection, ultimately becoming a fully Enlightened Buddha for the welfare of the world, for the happiness of the world."

Compassion is a state of mind that is not disconnected from the activities of simple daily living. Mind is the chief, the forerunner, so volition when acted out by the body is done with a mind of nonviolence, non- harming, and without aggression. We wish to be free of suffering (dukkha) so why would we want anything less for any living being? And note there is no mind/body dualism to contend with at all.

A random selection from the Teachings of the Blessed One are filled with Gems of Dhamma Wisdom that have nothing to with sect, class, caste, or race, religion, or those things used to deceive us from the fact of our interconnectedness. As Buddhists, these Teachings transcend lineages, schools, traditions, and vehicles of practice of the Dhamma:

Think not lightly of good saying, "It will not come to me" Drop by drop is the water pot filled. Likewise, the wise man, gathering it little by little, fills himself with good.

– *Dhammapada 122*

May all creatures, all living things, all beings one and all, experience good fortune only. May they not fall into harm.

– *Anguttara Nikaya II,72*

"As I am, so are others; as others are, so am I." Having thus identified self and others. harm no one nor have them harmed.

– *Sutta Nipata 705*

All tremble at punishment. Life is dear to

all. put yourself in the place of others; kill none nor have another killed.

– *Dhammapada 130*

Generosity, kind words, doing a good turn for others, and treating all people alike: these bonds of sympathy are to the world what the lynchpin is to the chariot wheel. – *Anguttara Nikaya II,32*

By doing evil, one defiles oneself; by avoiding evil, one purifies oneself. purity and impurity depend upon oneself: no one can purify another. – *Dhammapada 165*

The words are quite lovely and easy to read and comprehend universally, but practice requires commitment. The Buddhadamma practitioner then quickly gains insight from commitment into the responsibility of this mind/body state and practice, which then allows wisdom to arise as a form of respect for one's own wellbeing and that of other beings. Such respect is automatic and spontaneous.

Compassion must never be confused with pity and/or emotional attachments. One does not have compassion to get it or something else in return. It is assuredly a love most unconditional. It is spontaneous if defilements are not conditioned so heavily. It is spontaneous if difilements are not conditioned so heavily.

Train yourself in doing good that lasts and bring happiness. Cultivate generosity, the life of peace, and mind of boundless love.

Ittivuttuka 16

The Right View of Compassion is less of an ideal and more of a real. Unattached and unfeigned compassion is real, practical and genuine. Friend or enemy, this kind of compassion is based on the universal fact that all human being want to be released from pain and suffering, though some human beings are ignorant that release is not only possible but also available! Happiness is an innate part of the desire we find in human beings. I do not want to suffer thus I can extend that "wish" to and for others. Practice then becomes the wish-fulfilling gem. ❖

Kisagotami

Gotami was her family name, but because she tired easily, she was called Kisa Gotami, or Frail Gotami. She was reborn at Savatthi in a poverty-stricken house. When she grew up, she married, going to the house of her husband 's family to live. There, because she was the daughter of a poverty-stricken house, they treated her with contempt. After a time she gave birth to a son. Then they accorded her respect.

But when that boy of hers was old enough to play and run hither and about, he died. Sorrow sprang up within her. Thought she: Since the birth of my son, I, who was once denied honor and respect in this very house, have received respect. These folk may even seek to cast my son away. Taking her son on her hip, she went about from one house door to another, saying: "Give me medicine for my son !"

Wherever people encountered her, they said, Where did you ever meet with medicine for the dead ? So saying, they clapped their hands and laughed in derision. She had not the slightest idea what they meant.

Now a certain wise man saw her and thought: This woman must have been driven out of her mind by sorrow for her son. But medicine for her, no one else is likely to know -the Sage of the Ten Forces alone is likely to know. Said he: "Woman, as for medicine for your son-there is no one else who knows-the Sage of the Ten Forces, the foremost individual in the world of the gods, resides at a neighboring monastery. Go to him and ask."

The man speaks the truth, thought she Taking her son on her hip, she took her stand in the outer circle of the congregation around the seated Buddha and said: " O Exalted One, give me medicine For my son !"

The Teacher, Seeing that she was ripe for conversion, said: "you did well, Gotami, in coming hither for medicine. Go enter the city, make the rounds of the entire city beginning at the beginning, and in whatever house no one has ever died, from that house Fetch tiny grains of mustard Seed."

"Very well, reverend sir," said she. Delighted in heart, she entered within the city,

and at the very first house said: "the Sage of the Ten Forces bids me fetch tiny grains of mustard seed for lmedicine for my son. Give me tiny grains of mustard seed."

"Alas! Gotami," said they, and brought and gave to her.

"This particular seed I cannot take. In this house someone has died!"

"What say you, Gotami! Here it is imposible to count the dead!"

"Well then, enough! I'll not take it. The Sage of the Ten Forces did not tell me to take mustard seed from a house where anyone has ever died."

In this same way she went to the second house, and to the third. Thought she: In the entire city this must be the way! The Buddha, full of compassion for the welfare of mankind, must have seen! Overcome with emotion, she went outside of the city, carried her son to the burning-ground, and holding him in her arms, said: "Dear little son, I thought that you alone had been overtaking by this thing which men call death. But you are not the only one death has overtaken. This is law common to all mankind." So saying, she cast her son away in the burning-ground. Then she uttered the following stanza:

No Village law, no law of market town,
No Law of a single house is this—
Of all the world and all the worlds of
gods

This only is the Law, that all things are impermanent.

*(from Buddhist Parables,
translated by E.W Burlingame)*

"All formations are transient; all formations are subject to suffering; all things are without a self.

"Therefore, whatever there be of form, of feeling, perception, mental formations, or consciousness, whether past, present, or future, one's own or external, gross or subtle, lofty or low, far or near, one should understand according to reality and true wisdom: "This does not belong to me; this am I not; this is not my Self."

*from the Anguttara Nikaya and Samyutta Nikaya,
translated by Nyanatiloka)*

ॐ बिचा हायूका ॐ

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊप समोसुखो ।

मदुम्ह माँ रतन शोमा कंसाकार
प्याफल

मदुम्ह पासा चिनीया लक्ष्मी तुलाधर
मैतीदेवी

मदुम्ह तमाँ कयो मयजू स्थापित
दुगवहिल

मदुम्ह दाजु चिनियारतन स्थापित
लगनटोल

मदुपिं सकलया निर्वाण कामना यासें संसार अनित्य लुमंकाः
बिचाः हायूका च्वना ।

रुपशोभा बनिया
इतुंवहा, येँ ।

म्ह्यायपिंः
रञ्जना, चन्दमा, मिरा

धर्मकीर्ति विहार

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी
शनिवारिय कक्षा सञ्चालन प्रतिवेदन

२०६७ चैत्र २६ गते, शनिवार।

प्रस्तुतकर्ता- श्यामलाल चित्रकार

धर्मकीर्ति विहारमा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको स्थापनाको एक प्रमुख उद्देश्य बुद्ध शिक्षा अध्ययन र अध्यापन गर्नु हो। सो उद्देश्य हासिल गर्न अन्य विविध क्रियाकलापहरूको साथ-साथै हरेक शनिवार विहान ८:३० वजे भिक्षु, भिक्षुणी र बौद्ध विद्वानहरूबाट प्रवचन तथा छलफल कार्यक्रम स्थापना काल देखि अटूट रूपमा सञ्चालन हुँदै आएको छ। २०६७ सालको ५२ वटा शनिवारहरू मध्ये १२ वटा शनिवारहरूमा चाडपर्व र अन्य कार्यक्रमहरू भएकोमा बाँकी ४० वटा शनिवारहरू निम्न भिक्षु, भिक्षुणी र बौद्ध विद्वानहरूले कक्षा लिनु भएको थियो।

क्र.सं.	नाम	कक्षा संख्या
१)	श्रद्धेय अश्वघोष भन्ते	१०
२)	श्रद्धेय उपतिस् भन्ते	२
३)	श्रद्धेय धम्मवती गुरुमा	१
४)	श्रद्धेय इन्दावती गुरुमा	२
५)	श्रद्धेय मेत्तावती गुरुमा	१
६)	श्री मदन रत्न मानन्धर	११
७)	डा. कविन्द्र बज्राचार्य	४
८)	श्रीमती रीना तुलाधर	२
९)	श्री श्यामलाल चित्रकार	२
१०)	श्री देवकाजी शाक्य	१
११)	डा. नरेशमान बज्राचार्य	१
१२)	डा. सुमनकमल तुलाधर	१
१३)	श्री मीन वहानदुर शाक्य	१
१४)	श्री त्रिरत्न मानन्धर	१

जम्मा ४०

उहाँहरू सबै प्रवचक प्रवचिकाहरूलाई यस अध्ययन गोष्ठी परिवारले हार्दिक कृतज्ञता अर्पण गर्दछ। यसप्रकार निरन्तर सहयोगको लागि अपेक्षा गर्दछौं। श्रद्धेय भिक्षुणी इन्दावती गुरुमाको सक्रिय संयोजकत्वमा समयमै प्रवचक र प्रवचिकाहरू संग सम्पर्क राखी कक्षा संचालन हुन गइरहेकोमा उहाँ गुरुमालाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं साथै समस्त सहभागीहरूलाई

चिया, जलपान तथा सहयोग गर्नेहरूलाई पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौं। कक्षा सञ्चालन प्रकृत्यामा भएको कमी कमजोरी र त्रुटीलाई देखाइ दिनु भई हामीले बुद्ध शिक्षालाई अझ प्रभावकारी रूपले अध्ययन गर्न के कस्तो उपाय अपनाउनु पर्ला वारे यहाँ उपस्थित आदरणीय सहभागीहरूले आआफ्नो अमूल्य सुझाव दिनका लागि आमन्त्रण गर्दछौं।

विषय- श्रद्धा व धर्म आचरण

२०६७ चैत्र १२ गते, शनिवार

प्रवचक- श्रद्धेय अश्वघोष महास्थविर

प्रस्तुती- सुमित्रा तुलाधर

थाय्- धर्मकीर्ति विहार

ध्व दिनय् श्रद्धेय अश्वघोष महास्थविरं श्रद्धा व धर्म आचरण विषय कना बिज्यात न्त्हागु धर्म मानय् याइपिं जुइमा जीवन बाँलाका: न्त्हाकेत न्हापाँ श्रद्धा व धर्म आचरण मा: अथेहे बुद्ध शिक्षाय् श्रद्धा व धर्म आचरणया त:धंगु थाय् दु। बुद्ध धर्म मानय् यानाच्वंपिसं सुथन्हापां दना विहारे वनी। बुद्ध पूजा याई गुरुमापि भन्तेपिनिगु बाखँ न्यनी श्रद्धा दया: हे ख:। यदि मेपिनिगु करकापं जक वंगु ख:सा श्रद्धा दुसां बाखँ न्यनाया छु अर्थ हे दैमखु ज्याख्यलय् दर्ई मखु। बाखँ न्यना: शिक्षा कया वयाथे आचरण बाँलाक छेँ नि थ:गु ब्यवहार बाँलाका यकेमा:। मखुसा विहारे वम्ह मनू व मवंम्ह व्यक्तिया छुँ अर्थ मदु। धर्म आचरणय् न्याता (५) खँ दुथ्याना च्वंगु दु। (१) श्रद्धा (२) वीर्य (३) स्मृति (होश) (४) समाधि (५) प्रज्ञा।

श्रद्धा- जाकि, स्वाँ, सिन्ह, धुँ, धुपाँय्, च्याका: चो पूज्या:गुयात जक धर्म धा:गु मखु। मुख्य खँ ख: दकले न्हापा छु नं ज्या यायेबले श्रद्धा वंके माल धा:गु ख:। श्रद्धा मवंक या:गु ज्या तालय्लाई मखु श्रद्धा हे दय्केमा। श्रद्धा मवंक व्यूगु दाननं ख:थाय्लाई मखु।

बिर्य- उत्साह, उत्पेरणा मनय् व:गुयात विर्य अझ क्वातुका: बिई। मभिंगु, मखुगु कल्पना मदय्का छोई। भिंगु जक: ल्यंका भिंगु हे कल्पना वय्का बिई।

स्मृति- लँय् वना च्वनेबले होश (स्मृति) मन्त धाय्वं लँय् गा: ध्याच: दुगुनं खनी मखु, ध्याच: न्हुई गालय् कुतुं वनी। थ:थितिपिं ध्वदुक न्त्होने नामला:सां खनी मखु छथाय् वने धका: वंसा मेथाय् ला:वनी।

न्त्याबलें स्मृति (होश) बलाःका चवने फतधाःसा थःत हे आनन्द जुई । होशु डइबले बाँख कनेबले, खँ लहायबल्य लहाः उखे थुखे सना हे चवनी धका वसपोलं थःगु अनुभव नं कनादिल ।

समाधि- मनय् म्वाःमदुगु खँ लुयावल अथवा मभिंंगु कल्पना जुल धाःसा समाधिं तुरून्त हे पना विई । वयधुंकूगु वामंलागु कल्पनायात नं मवय्का छवई । याकनं निर्वाण पाखे चित्त एकाग्र याई ।

प्रज्ञा- बाँलागु, वामंलागु, भिंंगु, मभिंंगु खँ छुट्य्याई । कर्पिनिगु खँ न्यनाः छकोलं निर्णय याई मखु, खः मखु थुईकाः जक निर्णय याई प्रज्ञावानम्ह व्यक्तित्वं । कर्पिन्त स्यंकेगु मतिई तई मखु । विवेक बुद्धियात हे प्रज्ञा धाई ।

विषय- अंगूत्तर निकाय (दुक निपात)

२०६७ चैत्र १९ गते, शनिवार

प्रवचकः मदनरत्न मानन्धर

प्रस्तुतिः अमीर कुमारी शाक्य

थुखुनु अंगूत्तर निकायया दुक निपाते दुने लागु सूत्र न.१४-१८ तकक मदनरत्न मानन्धर ज्यूं थुकथं कना दिल-

भगवान बुद्धं ४५ वर्ष तकक, २४ घण्टाय २ घण्टा जक घंताः फुकक ई धर्म देशना याना विज्यागु खः । वसपोलयावगु धर्म देशना निगू किसिमयागु दु । संक्षिप्त व विस्तृत । मानव उपाकारया प्राप्त याना विज्यागु अमूल्यगु वोधिज्ञान दकको याना ८४००० धर्म स्कन्धया रूपय कना विज्यागु खः । मनूतयगु स्वभाव स्वयाः लोपिन्त लो लो कथं धर्म देशना याना विज्यागु दु । छुगू हे विषय जूसां गुलिसितं संक्षिप्त कना विज्याई । गथे कि छगू हे शब्दं संक्षिप्त कना विज्यागु “अप्पमाद” अर्थात पलापतिकं होश दुम्ह जुय्फेकि । गुलिसितं छगू गाथाया रूपे धर्म देशना याना विज्याई सा गुलिसितं विस्तृत रूपं कना विज्याई । उलिं नं मगाथे चवंसा पूर्वजन्मया खँ कना नं बोध याना विज्याई ।

सूत्र न. १५ य् बुद्धं कना विज्यागु दु- ल्वापु ख्यापु धयागु गृहस्थितय जक मखु प्रव्रजित पिनि नं जुया च्वनि । तर छम्ह सिनं यागु गलितयात मेम्हसिनं बारम्बार उला उलाः क्यना च्वन धाःसा इमि विचय् लहाबलें सत्रुता जक ब्वलना च्वनी । थुकिं याना बाछी-प्रतिवाद निम्हसिया

दुःख जुया च्वनि । यदि छम्हसिनं याःगु गलितयात ‘मनू खः गलित जुइयो धकाः थुइकाः क्षमा याना छोट धाःसा बारम्बार कुतुकुलेगु ज्या मयात धाःसां, अन मैत्री भाव ब्वलनाः ल्वापु ख्यापु जुइमखु । इमिगु जीवन सुखपूर्वकं हने दै ।

सूत्र नं १६ य् भगवान बुद्धं छगू हे- प्रश्नया जवाफ निगू स्वंगू किसिमं विया विज्याःगु खने दु । गथे कि मनूत सिना गुम्हं सुगती वनिसा गुम्हं दुर्गती वनि “छाय ? थुगु न्यहयसःया लिसः छम्ह ब्राह्मणयात विया विज्यागु- मभिंंगु कर्म यातकिं दुर्गती वनी, भिंंगु कर्म यातकि सुगती वनी ।”

थ्व हे प्रश्नया जवाफ सूत्र नं १७ य् जनुसोनि ब्राह्मणयात थुकथं विया विज्यागु जुल- यायमाःगु याना मयाय् माःगु मयात धाःसा सुगती लाई, तर याय् मागु मयासे मयायमाःगु यात धाःसा दुर्गती लाई ।

सूत्र नं १८ य् सुकर्म व दुष्कर्मया विषय आनन्द भिक्षुयात थुकथं बुद्धं धया विज्यागु दु- आनन्द । छुं- नं ज्या वा खँ याय ज्यू वा मज्यू धयातःगुया कारण दु । स्वंगू द्वारं मन, वचन व कर्म याइगु दुष्कर्मया परिणाम थुकथं दु । दकलय् न्हापां थःत थम्हं हे धिक्कार याई । सःस्युपिसं तिरस्कार याई । बदनाम जुयाः अपासय जुई । सकसिनं निन्दा व घृणा याकाः मूढ (सिंवारारा थें) जुयाः ज्याखेले मजुयाः पतन जुया वनी । तर सुकर्म यानाः जीवन न्हयाका च्वंम्हसिया थः थम्हंतुं हर्ष जुया च्वनि । सः स्युपिस मानययाका च्वने दै । समाजय इज्जत दई । उकिं भीसं स्वंगू द्वार अर्थात मन वचन व कर्म न्हयावलें सुकर्म याना च्वने फयके माः ।

विषय- सम्यक दृष्टि (ठीक समभदारी)

२०६८ वैशाख ३ गते, शनिवार

प्रवचक- भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

रिपोर्टर- सुभद्रा स्थापित

यसदिन पूज्य भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले सम्यक दृष्टि (ठीक समभदारी) विषयमा प्रवचन गर्नुहुन्दै भन्नुभयो- भगवान बुद्धको समयमा भिक्षुहरुलाई सम्यक दृष्टिको विषयका राम्रो ज्ञान नभएकोले सारिपुत्र भन्तेले धर्मदेशना द्वारा बुझाउनु भएको थियो ।

सम्यक दृष्टि भनेको अकुसल कार्य विषयमा थाहाँपाउन सक्नु हो । त्यसैले दश कुशललाई राम्रोरी बुझे

आफैले दैनिक व्यवहारिकमा लागु गर्न सक्नुपर्छ ! र अकुशल जतिलाई छोडदै जान सक्नुपर्छ !

पञ्चशील नियमको महत्त्व बुझेर पालना गर्न सक्नुपर्छ । दुःख निर्मूलको लागि चतुआर्य सत्यको ज्ञान हुनुपर्ने साथै आर्य अष्टांगीक मार्गको पालना गर्न सक्नुपर्छ ! आठवटा आर्य मार्गमा एउटा सम्यक दृष्टिको बाटो अपनाउन सक्नु राम्रो हुनेछ ।

उपमा:- एक ब्राह्मणले मिथ्या दृष्टिमा परेर, आफ्नो पाप पखाल्न भनेर नदिमा स्नान गरिरहँदा अनाथपिण्डकको पूर्णीका दासी आफ्नो मालिकलाई खुशीपार्न दिनहु त्यही नदीमानै पानी लिन जान्दा ब्राह्मणले नुहाइरहेको कारण थाहाँपाएपछि चित्त शुद्ध गर्नुपर्ने ज्ञान दियो र सम्यक दृष्टि उत्पन्न भयो । र भगवान बुद्धको शिष्य भएर बोध भयो ।

त्यसैले चित्तलाई शुद्ध गरेर सम्यक दृष्टि अपनाउन सक्नुभने त्यो जस्तो अरू पुजा हुन सक्दैन । र मिथ्या दृष्टिमा मात्र सोचेर विभिन्न काम कुरा गरिरहयो भने पछ्छी त्यसको नराम्रो फल भोग्नु पर्ने हुन्छ ।

धम्मवती गुरुमाया ७७ औं बुदिं लस्ताय् लुम्बिनीइ जलपानयात धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी, तता पुचः

व केहें पुचः पिसं गुहाली याना दीपिनीगु नां धलः-

१. उद्योग रत्न तुलाधर -	१०००/-
२. अगम्य रत्न कंसाकार -	१०००/-
३. नलीनिकमल राजकर्णिकार -	५०० /-
४. मीरू तुलाधर -	५००/-
५. उष्णीषतारा तुलाधर -	५००/-
६. लोचनतारा तुलाधर -	५००/-
७. विश्वकमल तुलाधर -	५०० /-
८. अमीता तुलाधर -	५०० /-
९. उत्पल वर्ण कंसाकार -	५०० /-
१०. समा तुलाधर -	५००/-
११. रमा कंसाकार -	५००/-
१२. प्रफुल्ल कमल ताम्राकार -	५००/-
१३. रोशनकाजी तुलाधर -	५००/-
१४. दीना कंसाकार -	५००/-
१५. रीना तुलाधर -	५०० /-
१६. मीना तुलाधर -	५००/-

१७. विमला हेरा ताम्राकार -	५००/-
१८. अन्जना तुलाधर -	५००/-
१९. अलिन्दा तुलाधर -	५००/-
२०. मोहिनी तुलाधर -	५००/-
२१. सेलिना तुलाधर -	५००/-
२२. रसुवन्ती कंसाकार -	५००/-
२३. त्रिलोचना तुलाधर -	५००/-
२४. सुमीता कंसाकार -	५००/-
२५. सरीता तुलाधर -	५००/-
२६. लोचनी तुलाधर -	५००/-
२७. मुधुवन्ती तुलाधर -	५००/-
२८. सबिना तुलाधर -	५००/-
२९. सुमनकमल तुलाधर -	५००/-
३०. सविता स्थापित -	५००/-
३१. अम्बिका श्रेष्ठ -	५००/-
३२. दुर्गा रेग्मी -	५००/-
३३. पद्मतारा तुलाधर -	५००/-
३४. उत्पला तुलाधर -	५००/-
३५. मोनशोभा शाक्य -	५००/-
३६. विद्यासागर रंजित -	२००/-
३७. रामकुमारी मानन्धर -	१००/-
३८. बुद्ध कुमारी मानन्धर -	१००/-
३९. नानी हेरा -	१००/-
४०. सुभद्रा चित्रकार -	१००/-
४१. सुभद्रा स्थापित -	१००/-
४२. श्रृजना तुलाधर -	५००/-
४३. गङ्गा कंसाकार -	५००/-
४४. रचना कंसाकार -	५००/-
४५. अर्जना -	५००/-
४६. कान्ती तुलाधर -	५००/-
४७. कल्याणी तुलाधर -	५००/-
४८. मेरीना तुलाधर -	५००/-
४९. कीर्ति तुलाधर -	५००/-
५०. रेणु स्थापित -	५००/-
५१. मोना तुलाधर -	५००/-
५२. रजनी तुलाधर -	५००/-
५३. युग तुलाधर -	५००/-
५४. वीणा तुलाधर -	५००/-

५५. केसनदेवी तुलाधर -	५००/-
५६. सुनीला स्थापित -	५००/-
५७. मनोरमा तुलाधर -	५००/-
५८. पद्ममीनी कंसाकार -	५००/-
५९. करुणा तुलाधर -	५००/-
६०. प्रज्ञा तुलाधर -	५००/-
६१. हेलानी -	५००/-
६२. कमलतारा -	१०००/-
६३. प्रेमपाजु -	५००/-
६४. मले -	५००/-
६५. सोनी श्रेष्ठ -	५००/-
६६. अनार स्थापित -	५००/-
६७. मीनु तुलाधर -	५००/-
६८. रसु मल्ल -	५००/-
६९. सुसिला -	५००/-
७०. सरिता बनिया -	५००/-
७१. रूपशोभा बनिया -	५००/-
७२. रमिला बनिया -	५००/-
७३. चन्द्रमान, भाग्यप्रभा तुलाधर -	२०००/-
७४. उर्मिला मानन्धर -	२००/-

वि.सं. २०६८ या धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीया वार्षिक कार्यतालिका		
मिति	ज्याइव	संयोजक
०६८ ज्येष्ठ ३ गते, मङ्गल	स्वाँया पुन्ही	सुभद्रा स्थापित
०६८ ज्येष्ठ २८ गते, शनि	बाल बौद्ध चित्रकला	शुभवती गुरुमां
०६८ असार ४ गते, शनि	पूज्य अश्वघोष महास्थविर जन्मोत्सव	सरोज मानन्धर
०६८ असार ३१ गते, शुक्र	गुरु पुन्ही	प्रतिमा मानन्धर
०६८ श्रावण ७ गते, शनि	प्रब्रज्या दिवस	विकासरत्न तुलाधर
०६८ असार ३२ गते, शनि	पूज्य धम्मवती गुरुमां जन्मोत्सव उपलक्ष्य प्रौढ बौद्ध हाजिरी जवाफ	अम्बिका श्रेष्ठ
०६८ पौष	अल्पकालीन श्रामणेर व ऋषिणी प्रब्रज्या	इन्दावती गुरुमां अमीरकुमारी शाक्य
०६८ चैत्र	वार्षिक भेला	रामकुमारी मानन्धर

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी (आर्थिक प्रतिवेदन)

प्रस्तुकर्ता- कोषाध्यक्ष, श्यामलाल चित्रकार
२०६७ चैत्र २६ गते, शनिवार

वि.सं. २०६६ साल चैत्र १४ गतेदेखि २०६७ साल चैत्र २५ गते सम्मको निम्न विवरणहरू अनुसार जम्मा आम्दानी रू २७८०६७/४९ मध्ये रू २१३९०५/६२ खर्च भई रू ६४६६९/८७ वचत भएको छ। आजका मितिका वैङ्क मौज्यात रू ३४३५८४/३६ र पेशकी रू २००००/ रहेको छ।

विवरण		आम्दानी	खर्च	वचत (न्यून)
(क)	कार्यक्रमहरू			
१	वार्षिक भेला २०६६	१६९५०/-	१४५८०/-	२३७०/-
२	नमोबुद्ध भ्रमण	५७४०९/-	३९३५०/-	१८०५९/-
३	पञ्चवीर सिरपा पाउनेहरूलाई सम्मान	-	१८००/-	(१८००/-)
४	ध.वौ.अ.गो.को ३९ औं वार्षिक उत्सव मेला	४१२५/-	८६२६/-	४५०९/-
५	बुद्ध जयन्ती		३३२/-	(३३२/-)
६	बाल बौद्ध चित्रकला	१२६२५/-	१८३६६/-	(५६८९/-)

	७	अश्वघोष भन्ते जन्मोत्सव		(३०००/-)	(३०००/-)
	८	प्रव्रज्या दिवस	५८००/-	८९८५/-	(३९८५/-)
	९	गुरुपुन्ही	८६०८/-	८६०८/-	
	१०	धम्मवती गुरुमां जन्मोत्सव		(३०००/-)	(३०००/-)
	११	प्रौढ बौद्ध हाजीरी जवाफ	८०००/-	९८१५/-	(१८१५/-)
	१२	श्रामणेर/ऋषिनी प्रव्रज्या	१२८५०५/-	८८५०५/-	४००००/-
जम्मा			२४२०८२/-	२०४९६७/-	३७११५/-
(ख)	अन्य आमदानी खर्चहरू				
	१	व्याज आमदानी (एकसप्रेस से.)	२६५०७/४९		
	२	सदशयता शुल्क	८४३०/-		
	३	सहयोग	८४२/-		
	४	व्याज आमदानी(शुभ गणपती)	२०६/-		
	५	विज्ञापन खर्च		२५००/-	
	६	व्याजकर		१०४३/६२	
	७	उपहार सामान खरिद खर्च		५०००/-	
	८	मसलन्द खर्च		२४०/-	
	९	फुटकर खर्च		१५५/-	
जम्मा			३५९८५/४९	८९३८/६२	२७०४६/८७

विवरण		आमदानी	खर्च	वचत (न्यून)
(ग)	क र ख जम्मा	२७८०६७/४९	२१३९०५/६२	६४१६१/८७
(घ)	गत वर्षको बैङ्क मौज्दात	३०११४४/४९		
	थप यस वर्षको वचत	६४१६१/८७		
	कट्टी दिनुपर्दे रकम भुक्तानी	१७२२/-		
(ङ)	यस वर्षको बैङ्क मौज्दात	३६३५८४/३६		
	१ ए. से. एण्ड के. मुद्दती खाता		२०००००/-	
	२ ए. से. एण्ड के. वचत खाता		७३८७६/६९	
	३ शुभ गणपती मुद्दती खाता		६३०००/-	
	४ शुभ गणपती वचत खाता		१२०६/-	
	५ ने.बै.लि. चल्ती खाता		५५०१/६७	
	६ पुस्तक प्रकाशन पेशकी: इन्दावती गुरुमां		२००००/-	
जम्मा			३६३५८४/३६	

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक भेला सम्पन्न २०६७ चैत्र २६ गते। यसदिन धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको ३९ औं वार्षिक भेलाको कार्यक्रम प्रणिधिपूर्ण महाविहार, बलम्बुमा सम्पन्न भयो। विहान प्रथम चरणको कार्यक्रम प्रणिधिपूर्ण महाविहारका सुख भन्तेबाट शीलप्रार्थना बुद्धपूजाबाट सुरु भएको थियो। त्यसपछि वहाँले वास्तवमा धर्म भनेको के हो ? त्यसलाई सही अर्थमा बुझ्नसक्नुपर्छ भनेर बुद्ध धर्म दर्शनको बारे उपदेश दिनुभयो।

दोस्रो चरणको कार्यक्रममा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको विविध वार्षिक गतिविधिवारे प्रतिवेदनहरू प्रस्तुत गरिए। इन्दावती गुरुमांको सभापतित्वमा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले प्रमुख अतिथिको आसन ग्रहण गर्नुभएको थियो। कार्यक्रम अमीरकुमारी शाक्यबाट सञ्चालन गरिएको थियो। अध्ययन गोष्ठीका सचिव लोचनतारा तुलाधरज्यूले स्वागत भाषण दिने क्रममा धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीलाई अब आउने दिनहरूमा कसरी नयाँ ढङ्गले लैजान सकिन्छ भन्ने बारे चिन्तन-मनन गरी सल्लाह सुझाव दिन सबैलाई आग्रह गर्नुभयो।

उक्त कार्यक्रममा रीना तुलाधरज्यूबाट तयार गरिएको लाइब्रेरीको प्रतिवेदन उर्मिला ताम्राकारबाट सुनाउनुभयो। इन्दावती गुरुमांबाट श्रामणेर, ऋषिणी प्रब्रज्या कार्यक्रमको प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। त्यस्तै गोष्ठीको आर्थिक प्रतिवेदन कोषाध्यक्ष श्यामलाल चित्रकारज्यूबाट प्रस्तुत गर्नुभएको थियो भने कक्षा सञ्चालन तथा अडियो भिजुयल कमिटीको रिपोर्ट रमा कंशाकारबाट प्रस्तुत गर्नुभएको थियो। अध्ययन गोष्ठीका सल्लाहकार एवं शिक्षक मदनरत्न मानन्धरले २०२८ सालमा स्थापित यस धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको वार्षिक भेला कार्यक्रम

बौद्ध धर्म प्रचार प्रसार एवं विभिन्न विहारहरूको भ्रमण गर्ने उद्देश्यले विभिन्न विहारहरूमा गई मनाउने चलन चलेको हो भन्नुभयो।

त्यसपछि वर्षभरीको विभिन्न कार्यक्रममा संयोजक भई कार्य गर्नेहरूलाई श्रद्धेय अश्वघोष भन्तेज्यूबाट उपहार प्रदान गर्नुभयो। त्यस्तै त्रि.वि., बौद्ध अध्ययन विभाग अन्तर्गत पि.जि.डि. इन बुद्धिष्ट स्टडिजमा उतिर्ण भएका अध्ययन गोष्ठीका कोषाध्यक्ष श्यामलाल चित्रकार एवं कार्यकारी सदस्य उर्मिला ताम्राकारलाई पनि सम्मानित गरेको थिए। बौद्ध अध्ययनको महत्वबारे प्रकाश पाई भन्नुभयो “यो अध्ययनबाट जीव र जगतको यथार्थता महशूस हुँदै जाने, बुद्ध शिक्षा गम्भिर हुँदै जान, जिज्ञासाहरू झन्-झन् बढ्दै जाने तथा मनमा प्रीति उत्पन्न हुने कुरा बताउनुभयो।

कार्यक्रमका मुख्य अतिथिको आसनबाट श्रद्धेय अश्वघोष महास्थविरज्यूबाट ओवाद देशना गर्नुहुँदै भन्नुभयो कि बुद्ध शिक्षा भनेको आफ्नो काय, वाक चित्तबाट गल्तीहरू महसूस गर्दै आफ्नो आचरण सुधार गर्दै लैजानको लागि हो। सम्राट अशोक, कलिङ्गको युद्ध पश्चात् विजय प्राप्त भए पनि मनमा विरक्ति आए। निग्रोध श्रामणेरसंगको भेटघाटले उनलाई बौद्ध धर्मप्रति समर्पित गरायो। आफ्नो मनलाई नबदलेसम्म शान्ति पाउन सक्दैन र धर्म आचरणमा मिथ्यादृष्टि हुनु हुँदैन भन्ने कुरा वहाँले बताउनुभयो।

त्यसपछि यस वार्षिक भेलाका संयोजक चन्द्र लक्ष्मी बज्राचार्यद्वारा धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो र अन्तमा अरुणसिद्धि तुलाधरबाट “सुरूसुरू न्दचसः खुरुखुरु सिरपाः” भन्ने प्रश्न-उत्तरको रोचक कार्यक्रमपछि सभा विजर्सन गरिएको थियो। यस कार्यक्रममा विहान धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन खलः द्वारा मन आनन्दित ज्ञानमाला भजन पनि प्रस्तुत गरिएको थियो।

धर्मकीर्ति विहारको विभिन्न कार्यको लागि चन्दा सहयोग

क्र.सं.	विषय	दाताको नाम	सहयोग विवरण
१	धम्मवती गुरुमांको सुस्वास्थ्य कामना गरी लुम्बिनीमा आयोजित विशेष धार्मिक महोत्सवको लागि	किरणदास श्रेष्ठ परिवार	१६ पाकेट कफिको लागि रु. ८०००/-
२	धर्मकीर्ति पुस्तकालय कोठामा ओछूँचाउने कार्पेटको लागि	चन्द्रमान डंगोल	रु. १२६०/-
		श्याममान बज्राचार्य	रु. १२००/-
		बुद्धरत्न कंसाकार	रु. १०००/-
		कमलशोभा तुलाधर चिनीयादेवी शाक्य दानकेशरी शाक्य	रु. ५००/-

मैत्री बोधित्व विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना २०६७ चैत्र २९ गते, मंगलवार

यसदिन धम्मवती गुरुमाले पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भई बुद्धपूजा र धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । धर्मकीर्ति ज्ञानमाला भजन खलःले भजन प्रस्तुत गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा स्वयम्भु ज्ञानमाला भजन खलःका अध्यक्ष रत्नबहादुर राजकर्णिकार, उपाध्यक्ष दिव्यतारा तुलाधर, सचिव रमेश मानन्धर र कोषाध्यक्ष गौतमबहादुर राजकर्णिकार आदि समूहबाट जलपान व्यवस्था मिलाउनुभई पूण्यसञ्चय गर्नुभएका थिए ।

दान गरेको आँखा सफल प्रत्यारोपण भएको

नगदेश बौद्ध समूह र धर्मोदय सभा, मध्यपुर थिमि नगर शाखा, नगदेशका संस्थापक कोषाध्यक्ष उपासक राम भक्त हाँयजु गत वि.सं. २०६७ फाल्गुण- २५ बुद्धवारका दिन ६५ वर्षको उमेरमा देहावसान भयो । मृतक उपासकको परिवारजनको सहमतिमा तिलगंगा आँखा प्रतिष्ठानका सहयोगी कल्याण मित्र श्री भोला थापाको सहयोगमा दुइटै आँखा दान गरियो । दान गरेको आँखा मध्ये एउटा आँखा मकवानपुर जिल्ला निवासी १८ वर्षीय “लामा” थरका युवकलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ भने अर्को आँखा ललितपुर पाटन निवासी ६१ वर्षीय “व्यञ्जनकार” थरकी बुढी आमैलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको थियो । अतः वहाँ मृतक उपासकको सद्गति र निर्वाण कामना गरेको छ भने मृतकका परिवारजनले शोकाकूल घडीमा धैर्य धारण गर्न सकोस् भनी समूहले समवेदना प्रकट गरेको छ ।

नगदेशका देथाकुलिं अजि एवं नगदेश बुद्ध विहारका वरिष्ठतम् उपासिका कृष्ण माया बाडे गत वि.सं. २०६८ चैत्र-९ बुचबार, विहान १०.०० बजेतिर ९४ वर्षको उमेरमा देहावसान हुन पुग्यो मृतकका परिवार जनको पूर्ण सहमतिमा घरमै दुइटै आँखा तिलगंगा आँखा प्रतिष्ठानका सहृदयी कल्याण मित्र शंख नारायण त्वाय्नाको सहयोगद्वारा दान कार्य सम्पन्न गरीयो । सो दान गरेको आँखा मध्ये एउटा आँखा ऐतिहासिक गोरखा निवासी ५७ वर्षीय “तामाङ्ग” जातीका प्रौढ व्यक्तिलाई सफल प्रत्यारोपण गरीयो भने अर्को आँखा काभ्रेपलाञ्चोकनिवासी ३८

वर्षीय “धर्ती क्षेत्री” जातका प्रखर युवा व्यक्तिलाई सफल प्रत्यारोपण गरेको बुझिन आएको छ । अतः वहाँहरू द्वयको आयु आरोग्य र सुस्वास्थ्यको कामना गरीन्छु भने मृतक उपासिका बाडेको सद्गति र निर्वाणको कामना समूहले गरेको छ । शोकाकूल घडीमा मृतकका परिवारजनले धैर्य धारण गर्न सकोस् भनी समवेदना समेत प्रकट गर्दछु ।

स्मरण गरिन्छ, नगदेश बुद्ध विहारको धम्महलमा स्थापित भगवान् बुद्धको शीलामूर्तिका दाता एवं नगदेश बौद्ध समूहका संस्थापक सदस्य परिनिवृत उपासक पञ्चलाल बाडेका धर्म संगिनी उपासिका परिनिवृत कृष्णमाया बाडे हुनुहुन्थ्यो । अतः समूहले वहाँहरूको गुणानुस्मृती कै सहयोगमा नगदेश बुद्ध विहारको परिसरमा निर्मित “लघु बौद्ध चारधाम”को पनि स्मरण गरी पूण्यानुमोदन गरिएको कुरा समाचारमा उल्लेख गरिएको हो ।

मैत्रय युवा संघको वार्षिक उत्सव

युवा वर्गलाई आउँदो जनगणना २०६८ र संविधान निर्माणको समयमा सचेत हुन आह्वान गर्दै मैत्रय युवा संघको चौधौं (१४औं) वार्षिक उत्सव हालै सम्पन्न भएको समाचार छ । प्राप्त समाचार अनुसार कार्यक्रमको उद्घाटन गर्दै भिक्षु कोण्डञ्ज स्थविरले जनजातिहरूले बुद्धधर्मलाई अँगाल्ने उत्साह देखाएको प्रसङ्ग उठाउँदै नेवा जनजाति यस क्षेत्रमा अगाडि बढ्न नसकेकोमा दुःख व्यक्त गर्नु भयो । त्यस्तै समय अनुसार नेवा बौद्धहरू व्यवहारिक हुन नसकेको चर्चा गर्दै बौद्ध संघ भक्तपुर तथा विशष्ट नेपाल भाषाका त्रिरत्न शाक्यले विद्यमान प्रविधि र सुविधालाई सदुपयोग गर्दै जान सकेन भने हामी अभै पछ्याडि पर्दै जाने कुरा उल्लेख गर्नु भयो । कार्यक्रममा युवा बौद्ध समूहका त्रिरत्न मानन्धर र लोटस रिसर्च अध्यक्ष संस्थानका डा. भद्ररत्न वज्राचार्य र बौद्ध विद्वान जुन बासुकलाले पनि आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

पञ्चशील प्रार्थनाबाट शुरु भएको यस कार्यक्रममा सहसचिव कृष्णचन्द्र वज्राचार्यले वार्षिक प्रतिवेदन र कोषाध्यक्ष रूद्र चित्रकारले आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । मैत्रय युवा संघका अध्यक्ष तिर्थराज वज्राचार्यको सभापतित्वमा संचालन भएको यस कार्यक्रममा सल्लाहकार

लक्ष्मीचन्द्र बज्राचार्यले स्वागत मन्तव्य दिनुभयो । स्थानीय जयकीर्ति विहार थबहीमा सञ्चालित यस कार्यक्रमलाई रसना बज्राचार्यले सञ्चालन गर्नु भएको थियो । भने तिर्थराज बज्राचार्यले कार्यक्रममा उपस्थित तथा संघका सम्पूर्ण सहयोगीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो ।

गुलुपा:रत्नको नयाँ अभियान

काठमाडौं बागबजार निवासी उपासक जीवनरत्न स्थापित (गुलुपा: रत्न) ले हाल भगवान् बुद्धको प्रतिमा दान गर्ने नयाँ अभियान थालनी गरेको समाचार प्राप्त भएको छ । प्राप्त समाचार अनुसार यस अघि उहाँले ८० वटा पिण्डपात्र (गुलुपा:) विभिन्न विहार गुम्बा तथा संघसंस्थालाई दान गरिसकेको हुनाले यस प्रणित कार्यलाई विसर्जन गरी हाल भगवान् बुद्धको प्रतिमा दान गर्ने अभियान शुरू गर्नु भएको रहेछ । प्राप्त समाचारमा उल्लेख भए अनुसार मिति २०६८ वैशाख १४ गतेका दिन उहाँले तल उल्लेखित स्थानहरूमा भगवान् बुद्धको प्रतिमा दान गर्नुभएको थियो—

- (१) चोखो गुम्बा धादिङ्ग लापा-६
- (२) पद्म चैत्य विहार बुटवल
- (३) बौद्ध सदन शाक्यमुनि गुम्बा तनहुँ
- (४) धर्मोदय सभा देवदह-२ रूपन्देही उक्त कार्यक्रममा बुद्धपूजा, परित्राण पाठ गरी बढीरत्न बज्राचार्यबाट धर्मदेशना सम्पन्न भएको थियो ।

बाबा साहेव डा. भीमराव अम्बेडकरको १२० औं जन्मजयन्ती मनाएको

नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्यायमह पुचः नगदेशको संयुक्त आयोजनामा नववर्ष २०६८ को शुभारम्भको दिनमा भव्य बुद्ध पूजाको आयोजना सम्पन्न गरियो । सो बुद्ध पूजाको लगतै आजभन्दा १२० वर्ष अघि मित्रराष्ट्र भारतको महाराष्ट्रमा ई.सं. १८९१ अप्रिल १४ मा जन्मनु भएका महामानव, बोधिसत्व, बाबासाहेव, डा. भीमराव अम्बेडकरको जन्मजयन्ती मनाई एक लघु प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । सो कार्यक्रमको अगावै बुद्धपूजाको क्रममा केही महिना अघिदेखि नै श्रीलंकाबाट अध्ययन विदामा पाल्नु भएका नगदेशका कुलपुत्र श्रद्धेय भिक्षु राहुलबाट पञ्चशील प्रार्थना गराउनुभएको थियो । कार्यक्रमको अध्यक्षता नगदेश बुद्ध विहारका वरिष्ठतम् वयोवृद्ध उपासक आशानरसिंह धुंमनज्यू, जो गत माघ महिनामा मात्र थेर

वादी बौद्ध परम्पराबाट दोस्रोपल्ट भीमरथारोहण (बुढो पास्ती) सम्पन्नगरी सक्नुभएकाले ज्ञानको प्रतीक दीप प्रज्वलन गरी, धूप बाली, नगदेश बुद्ध विहारका सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरूको तर्फबाट समेत श्रद्धाका पुष्प गुच्छा अर्पण गरी शुभारम्भ गर्नुभयो भने बौद्ध ल्यायमह पुचः नगदेशका सचिव राजकृष्णा बाडैले स्वागत मन्तव्य दिनुभयो ।

बाबासाहेव डा. भीमराव अम्बेडकरको १२० औं जन्मजयन्ती कार्यक्रमको उपयोगिता एवं वहाँको गुणानुस्मरण बारे नगदेश बौद्ध समूहका सचिव उपासक कृष्णा कुमार प्रजापतिले बौद्ध जगतमा बेला बखतमा यस्ता युगपुरुषहरूको खडेरी नपरेको बारे चर्चा गर्नुभयो । आजभन्दा १२० वर्ष पहिले अछुत अछुत एवं दलित परिवारमा जन्मी हुर्केका महान व्यक्तिले ६५ वर्षको अवधिमा बोधिसत्व गुणले अभिप्रेरित भैदलित वर्षको उत्थान गरेको पावन नागपुरमा श्रद्धेय भदन्त चन्द्रमणि महास्थविरज्यूको श्रीमुखबाट पञ्चशील ग्रहण गरी २२ प्रतिशतका साथ दश लाख भन्दा बढी अछुत दलित जातिले भगवान् बुद्धद्वारा देशित “धर्म” लाई अङ्गीकार गरी साँचोमानेमा “बुद्धानुयायी” बन्नु भएको परिदृश्य भारती इतिहासमा सुनौलो अक्षरमा अङ्कित भएको व्यहोरा संस्मरणीय छ, यसलाई कदापि हाम्रो मानसपटलबाट विलुप्त गर्न सकिनेछैन । यस्ता महापुरुषहरू युगले जन्माउने गर्दछन् । र यस्ता महान व्यक्तित्व डा. भीमराव अम्बेडकरज्यू गत १९५६ डिसेम्बर ६ का दिनमा यस अनित्य भौतिक संसारबाट सदाको निमित्त विदा हुनुभएको पनि करिव ५५ वर्ष हुनपुग्यो । अतः यस्ता महान व्यक्तिको सद्गति र निर्वाण कामना गरी सच्चा रहनेछ— भनी उपस्थित सबैलाई साधुवाद समेत व्यक्त गरियो । अन्तमा सामूहिक पूण्यानुमोदन गरी उपस्थित भिक्षु गणहरूमा दान प्रदान गरियो ।

भिक्षुपिं स्वम्हेसित सिरपाः

२०६८ वैशाख १८ गते, आइतवार ।

बुद्ध धर्मप्रचार यायूत याना विज्यागु सहयोगया सम्मान याना संघ नायक बुद्धघोष महास्थविर, उपसंघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर व त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरयात भिक्षु संवेजकीर्ति स्मृति सिरपालःलहात । उगु सिरपा ३५०००/- रूपैया खः ।

भिक्षु सोभितया सभापतित्वे जूगु उगु समारोहे भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर व भिक्षु कोण्डन्यं स्वम्हेसिगु

परिचय रोचक ढङ्ग बिया विज्यागु खः भिक्षु अश्वघोष महास्थविर संघारामे जन्म जूपिं भिक्षु पिनि पाखें धर्मप्रचार याना विज्यागु खना सन्तुष्ट जुगु खँ प्रकट याना विज्यात । नापं धया विज्यात भिक्षु सोभितं बरोबर कृतज्ञगुण लुमंका थज्योगु ज्या याना च्वंगु खँ धर्मया ज्या खः धया विज्यात ।

लुभुइ बुद्धमूर्ति उद्घाटन

२०६८ बैशाख १८ गते, आइतवार ।

लुभुइ सुवर्ण छत्रपुर विहारे छगू समारोहस उपसंघ नायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर मत च्याका बुद्धमूर्ति उद्घाटन याना विज्यात ।

उगु बुद्धमूर्ति आसन नाप छ फीट तःधिकः खः । उगु बुद्धमूर्ति कर्मठ उपासक मोतिलाल शिल्पकारं प्रदान याना दीगु खः । उगु अवसरे भिक्षु अश्वघोष धर्मदेशना याना विज्यागु भोले मूर्ति दाता मोतिलाल शिल्पकार उक्त

विहारया प्रमुख उपासक निम्हेस्या नं मन्तव्य बिया दीगु खः । भिक्षु संघं परित्राण पाठ याना आशीर्वाद नं बिया विज्यात । गुरुमापिं नं उपस्थित जुगु सभा भिक्षु प्रज्ञारत्न सञ्चालन याना विज्यागु खः ।

ज्ञानमालाया पुनर्गठन

ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूया ज्यासना पुचः या ने.सं. ११३१ चौलागा १२ (०६८/१/१७) शनिवा कुन्हू जुलः । थुगुसिया ल्यज्याः सर्व सहमतं न्हूपिं कार्य समिति निरविरोध जुलः । नायः पुण्य शाक्य, ल्यू नायः तिर्य नारायण महर्जन सचिव पूर्ण काजी ज्यापू. दाँभरि पुण्य मान डंगोल, ल्यू छयाञ्जे प्रेम साय्मि, ल्यू दाँभरि प्रतिज्ञा रत्न शाक्य दुजःपिं शान्त बज्र बज्राचार्य (मोतिबा), बाल प्रशाद खड्गी, मंगल कृष्ण महर्जन मेनुका ताम्राकार, 'लक्ष्मण उदास' राजु शाक्य व रिता महर्जन ।

अनिच्चावत संखारा उप्पादवय धम्मिनो ।
उपज्जित्वा निरुज्झन्ति तेसं ऊप समोसुखो ।

वुँ दिं:

वि.सं. २००७ आषाढ ७ गते

मदुगु दिं:

वि.सं. २०६७ पौष ३० गते

तारा शोभा ताम्राकार

धर्मकीर्ति पत्रिकाया विशेष सदस्य उपासिका तारा शोभा ताम्राकार दिवंगत जुयादिल । वयकःया छर्चेजःपिसं थुगु दुःखद् घडी संसारया अनित्य स्वभावयात थ्वीकाः धैर्य धारणा याय्फय्मा धकाः कामना यासें मदुम्ह उपासिकायात पुण्यानुमोदन यानाचवना ।

धर्मकीर्ति पत्रिका परिवार

आफ्नो भन्ने केही छैन

अ. शान्तिवती, वृत्तबल

आफ्नो शरीर आफ्नो वसमा छैन
विस्तार विस्तार विनास भइ जाने
यो हाम्रो शरीर रोगको घर हो
अङ्गहरू सबै सिथिल भइजाने ॥१॥

युवा अवस्थालाई चाहेर पनि छाड्नु पर्ने
वृद्धालाई रोगले लखेटिनु पर्ने
यहिनै हो हाम्रो अनित्य नश्वर शरीर
नचाहेर पनि आँखा कान ले घोखा दिने ॥२॥

केश जती राम्रो भएपनि पछि फुल्लै पर्ने
मानिस गती मै हुं भन्छ
हामी दुःखमा दुःखी सुखमा सुखी हुन्छौं
दुःख सुःखलाई पनि उपेक्षित हुन्नौं ॥३॥

दियो जस्तो उज्यालो आँखा शरीर
यस्तो अचम्मको देह वोकी हिंड्लौं हामी
कति मात्र दुःख रूपी संसारमा घुमी हिड्ने
मनुष्यले घमण्ड सधैं बाँच्ने जस्तै ॥४॥

बुद्धको उपदेश सुनेर पनि भजन गर्दैनौं
आज भोली भन्दा भन्दै मिति पुगेको पत्तै छैन
मनुष्य भइ जीवन त्यसै खेर नफालौं
एक दिन हावा आइ दियो निभे जस्तै जानु
पर्ने ॥५॥

- ◆ बुद्ध शासन (बुद्ध-धर्म) को आयु भन्नाले विनय बुझिन्छ ।
- ◆ बुद्ध-धर्ममा पालि भाषाका त्रिपिटकलाई सबभन्दा बढी प्रामाणिक ग्रन्थ मानिन्छ । त्यसपछि 'मिलिन्द प्रश्न' र 'विशुद्धि मार्ग' नामक ग्रन्थहरूको स्थान छ ।
- ◆ बोधिज्ञान लाभ गर्न प्रयत्नशील अर्थात् भविष्यमा बुद्ध हुने व्यक्तिलाई बोधिसत्व भनिन्छ । यसरी सिद्धार्थ एक बोधिसत्व हुनुहुन्थ्यो । - सभारः बौद्ध दर्पण

आचार भ्रष्ट हुँदैन जहाँ

डा. गणेश माली

जब धर्म हुन थाल्छ अति
शिथिल,
काम क्रोध र लोभ हुरीले
चित्त वन्छ अति दूषित,
तव स्वार्थ वन्छ अति संकुचित
धन र शक्ति कै हुन्छ पूजा,
धर्महरू सब पाखा लाग्छन्,
जहाँ समाज चल्दछ उल्टो यसरी
आचार भ्रष्ट हुँदैन कहाँ ?

(१)

जहाँ वलले कलले वा छलले
धनमाल अर्काको हडपिन्छ,
कृत्रिम अभाव भई सिर्जना
महंगीले छुन्छ आकाश !
सोभो श्रमिकहरूको आर्जन,
वाठाहरू गर्छन् हरण,
जहाँ सोभो कमाइले मात्र,
लागदैन मुखमा वुजो पनि ,
एक दुई सन्ततिहरू हुर्काई,
टेकाउन समाजमा खुट्टा
चाहिन्छ अपार धनराशि जहाँ,
आचार भ्रष्ट हुँदैन त्यहाँ ?

(२)

धर्म र जीवन-यी दुइ मध्ये
छाप परे एउटा मात्र
मान्छेले हान्दछ जीवन नै,
लाखमा विरलै होला एक
हर हालतमा धर्म न छोडी
धर्मको लागि हुने वलिदान ।

(३)

देश वन्छ जब अति गरीब
मान्छेहरू हुन्छन् अति धेरै,
तव वाँचनको लागि धर्म छोडी
गर्छन् खुले आम भ्रष्टाचार !
अथवा मठ मन्दिर पनि धाई,
दानादि कर्महरू पनि गर्छन्,
धार्मिक संस्कारहरू सबै
गर्छन् पालना अक्षरस,
तर वेला वखत मौका छोपी,
गर्छन् निर्वाध भ्रष्टाचार !

(४)

जब तक समाज चल्दछ उल्टो,
आचार शुद्ध रहदैन कतै ।
जहाँ देशले थेग्न सक्ने जति
मात्र
जन संख्याको भार रहोस्,
आफ्नो आफ्नो काम गरीकन,
सब मिलिजुलि गरी शान्त
र हून्
दुःख सुखमा साथ दिने सबमा
मैत्री, करुणा भाव बढोस्
जहाँ समाजमा जताततै
आफू जस्तै अरूलाई सम्झी
धर्म कै व्यवहार रहोस् !
आचार भ्रष्ट हुँदैन त्यहाँ !

(५)

